

tutis, sed per Christum Dominum nostrum. Et ne vlla cauillandi occasio amulis relinquatur, canon toties se ipsum declarat, vt plane calumniari, & ecclesiam mendacio traducere conuincantur, qui asserunt Orthodoxos iterum offerre Christum pro peccato, iterumq; crucifigere filiū Dei, veluti non suffecerit oblatio in cruce semel peracta. Non enim ecclesia Christū ad eū modū, quo semel in cruce oblatus est, offert, nec oblationi suæ feruitutis remissionē peccatorū ascribit, neq; hanc applicat vt opus meritoriū remissionis culpæ & poenæ: sed aperte, idq; nō semel, pronūciat se hanc oblationē offerre in memoriā passionis, resurrectionis, ascensionis domini nostri Iesu Christi. Vnde (inquit) memores domine nos tui serui, sed & plebs tua sancta tā beatæ passionis, nec non & ab inferis resurrectionis, sed & in coelos gloriosæ ascensionis offerimus præclaræ maiestati tuæ de tuis donis ac datis, hostiā purā. &c. Cui sane hostiæ (non suo operi operato, vt vocant) vitæ æternæ & salutis perpetuæ efficaciam tribuit. Ergo nō suā oblationem applicat, sed fructum oblationis Christi quem recolendo rememorat, per fidē sibi applicari petit. Denique quatenus ecclesia se ipsam Deo cōsecrat, & per Christum hostiā laudis gratiarū actionis, breuiter, fidei, spei, & charitatis offert, reddit vota sua æterno Deo viuo & vero. NE vero cum aduersarijs dicas, sacerdotē ecclesiæ personā gerentē, non posse hoc sacrificium laudis pro alijs offerre, seu pro alijs gratias agere: audi qd supra relatū. Paulus. 1. ad timo. 2. habet. Obsecro (inquit) primū omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. &c. Quē locum beatus Augustinus ad Paulinū explicans In his (inquit) verbis eligo hoc dicere, quod omnis vel penē omnis frequentat ecclesia: vt obsecrationes seu preces accipiamus dictas, quas facimus in celebratione sacramentorum, antequā illud quod est in domini mēsa incipiat benedici: orationes, cum benedicitur & sanctificatur & ad distribuēdū cōminuitur. Græcus enī textus habet *προευχας* id est, orationes quas facimus ad votum. Vouentur autē omnia quæcunq; offeruntur Deo maxime sancti altaris oblatio: quo sacramento prædicatur nostrum aliud votū maximū, quo nos vouimus in Christo esse mansuros, utiq; in compage corporis Christi. Ideo (inquit Augustinus) in huius sanctificationis & distributionis præparatione existimo Apostolū iussisse pprie fieri *προευχας* id est, orationes. Postulationes vero siue interpellationes (vt subijcit) sunt quom populus benedicitur. Tunc enim antistes velut aduocati susceptos suos per manus impositionem misericordissimæ offerunt potestati. Quibus peractis & participato tanto sacramento, gratiarum actio cuncta concludit, quæ ob eam causam se dixisse Augustinus affirmat, ne putaretur negligendum esse quod sequitur in Apostoli verbis, nempe pro omnibus hominibus, pro regi-

bus & his qui in sublimitate sunt, vt tranquillam & quietam vitam agamus in omni pietate & castitate, ne quisquam (sicut se habet humanæ cogitationis infirmitas) existimaret non ista faciēda pro his à quibus persecutionē patiebatur ecclesia, quā membra Christi ex omni essent hominū genere colligenda. Ideo enim adiūgit Apostolus Hoc (inquit) bonū & acceptū est coram saluatore nostro Deo: qui oēs homines vult saluos fieri, & in agnitionē veritatis venire. Et ne quisquā diceret posse esse salutis viā in bona conuersatione & vnus Dei onipotētis cultu, sine participatione corporis & sanguinis Christi: idcirco (eodē Augustino teste) Apostolus subiecit. Vnus enī Deus, & vnus mediator Dei & hominū, homo Christus Iesus. Vt illud quod dixerat nullo alio modo intelligatur præstari, nisi per mediatorē hominē Christū Iesum: quom verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Hæc ille.

Q. VID potuit vir ille scētus fortius p missa atq; adeo ipso canone dicere: Qui ex Apostolo Paulo & celebrationis & deprecationis quæ in missa fit ordinē ostēdit ac palā diffinit hoc sacrificiū quod in missa per obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarū actiones fit, pro tota ecclesia offerri oportere, atq; adeo etiā p his à quibus ecclesia persecutionē patitur? In quā sententiā Tertullianus (qui sub ipio ipatore viuebat) dixit. Sacrificamus pro salute imperatoris, sed Deo nostro & ipsius: id quidē pura prece. Nec hic aliquid duri aut scrupulosi occurrit, si oblationū species teneamus: & singula singulis referamus. Hoc enim (vt idē toties repetamus) omnis plane fatetur ecclesia: quod remissio peccatorū seu iustificatio soli oblationi quæ in cruce facta est tribuatur. Hæc enim sola est pretiū pro peccatis nostris, immo totius mundi, quæ adultis tantū his applicatur, qui eandē propria fide percipiunt. Absit enim vt operi nostro hoc tribuamus: vt ex dignitate sua seu ex opere operato alijs etiā iniustis, impenitentibus, & non resipiscētibus remissionē peccatorū (thesaurū illū plane diuinū) mereatur. Nā quantū ad iustificationē attinet, omnino verū est, qd iustus ex fide sua viuet: nihilo secius tamen, quia sumus eiusdem corporis mēbra, verissimū est, quod omnia opera nostræ bona quæ per fidē fiunt: impetrent multa cōmunia bona atq; adeo in hoc fidelium coetu omnia esse cōmunia, neq; quicquā propriū quenquā habere, sed omnia pia opera nō tantū facienti sed & alijs creditibus prodesse, eosdēque defendere. Quāquā oratio (quæ scriptura etiā inter sacrificia spiritua lia recenset psalmo. 140. Apocalyp. 8.) hoc peculiare habet, quod non tantū pro nobis, nec pro creditibus tantum, sed pro iniustis fiat: nō suæ dignitati sed Dei mādato, pmissioni, ac misericordię tota innitens. Vide vero quam diligenter in missa proprietates ista seruetur. In missa est sacrificiū cōmemoratiuū passionis, gratiarum actionis, priorū votorum ac precum. Pro tota enim ecclesia secun-

dum Christi institutum precatur sacerdos, ut eam Deus pacificet, custodiat adiuuet, ac regat. Pro potestatibus quoque qui in sublimitate constituti sunt, secundum Apostoli preceptum orat. Insuper pro quibusdam speciatim, & subinde pro omnibus circumstantibus hoc sacrificium laudis offert, sed pro his tantum quorum fides Deo cognita est & nota deuotio, qui & ipsi offerunt hoc sacrificium laudis pro redemptione animarum suarum, hoc est, qui per fidem recolunt se per Christi passionem, quae hic representatur, redemptos esse, debitas pro tanto beneficio gratias & laudes agentes. Quid enim est aliud offerre sacrificium laudis, quam laudem dicere & gratias agere?

SED adhuc male habet aduersarios, quod in missa sanctos (ut dicunt) inuocemus. Quanquam si totum missae, & imprimis canonis contextum intueamur, inueniemus in Missa omnes, seu pene omnes orationes ac preces ad solum Deum patrem dirigi, qui inuocatur per filium, paucas tantum ad filium, nullas ad sanctorum aliquem: ut vel hinc deprehendatur, quo affeetu illa ad mordendum Canonem accedant. Sed de inuocatione sanctorum suo loco dicemus. In praesentia ostendere suffecerit, nos id facere in Missa, quod Missae ratio requirit. Missa non singulare sed totius ecclesiae sacrificium est: cuius oblatione, ecclesia, Christi oblationem representat, & corpus capitis oblationem imitatur. At sancti nobilissima ecclesiae membra sunt, quos pater coelestis filios agnoscit, ac honorat filius fratres & coheredes, Spiritus sanctus templum suum vocat. Deinde, licet solus Christus sit nobis a Deo sapientia, iustificatio, & redemptio atque solus qui potuit & debuit nos liberare a peccato, morte, & diaboli potestate, reconciliare nos Deo, & dare nobis vitam aeternam: tamen praeter haec gratuita saluatoris beneficia & diuina opera, quae soli Christo tribuuntur, nemo ignorat (quod nec aduersarii negare possunt) sanctis sua esse merita, quae tamen etiam Dei sunt dona. Haec non dubium est viuis ecclesiae membris communicari. Alioqui quid est quod profiteremur in symbolo nos credere sanctorum communionem? Denique quis dubitat, sanctos miro desiderio desiderare accelerationem poenitentiae & salutis nostrae, eosdemque sedulo pro nobis orare? Nam si angeli, qui non communicauerunt carni & sanguini, de salute nostra quam maxime sunt solliciti Lucae. 15. ipsique pro nobis orare non cessant Zachariae. 1. quanto magis sancti pro nobis solliciti sunt, eiusdem corporis membra? Si glorificatur (inquit Apostolus. 1. ad Corin. 12. vnum membrum, congaudet: quod si patitur vnum membrum, compatuntur omnia membra. Nouerunt illi periculum nostrum, figmentum nostrum, ignorantiam nostram, fragilitatem nostram, nouerunt aduersariorum dolos, imperus & insultus. In eadem tentatione fuerunt, eosdem superarunt conflictus, eosdem laqueos euaserunt, & didicerunt ex his, quae passi sunt compassione. Nec est quod de eorum pia erga nos solitudine dubitemus, quando quidem non sunt consumandi sine nobis, sed expectant nos, do-

nec in nouissimo die omnia simul in virum perfectum cum suo capite membra concurrant, & laudetur cum hereditate sua Christus Iesus in secula benedictus. MERITO ergo ecclesia in eo uotiuo sacrificio, quo uouet se in Christo mansuram (utique in compage corporis Christi) pijs votis sanctis communicat, merito memoriam eorum (quos honorat Deus) ueneratur, vel ob id ut per eorum memoriam, fidem in Christum confirmet, spem aeternae salutis roboret, & charitatem accendat: nimirum quem cogitat illos olim homines similes nobis, non esse amissos, sed promissos ad vitam venturi saeculi, ac aliquando fore ut & nos qui fratres & conciuues sanctorum, & domestici Dei sumus, superstructi super fundamentum Apostolorum & prophetarum summo angulari lapide ipso Iesu Christo, eos sequamur, & erepti ex hoc saeculo nequam, cum ipsis in tuto collocemur. Merito denique ecclesia in celebratione tanti sacramenti precatur: ut Deus meritis precibusque sanctorum suorum concedat, ut in omnibus diuinae protectionis muniamur auxilio, idque per Christum dominum nostrum. Quid enim euidentius huius diuinissimi sacramenti participatione significatur, ac promittitur, quam nos in Christi & omnium sanctorum suorum consortium recipi, ut non temere patres haec sacramentum. Communionem uocauerint, quod qui hoc sacramento digne communicat, certum sit se in Christi corpore esse, & sanctorum omnium (qui eiusdem corporis membra sunt) meritis ac precibus adiuuari, defendi, ac confirmari. Ergo synaxeos ratio omnino requirit, ut ecclesia militans huius sanctae communionis (quae pijs hominibus inestimabilis thesaurus est) ad altare Domini recordetur, pioque desiderio magis fidem suam (quae de hac communionem est) exerceat, quam sanctos alioqui semper pro nobis apud Deum sollicitos excitet. Nec potest uideri reces, quae & ecclesia veteris legis obseruasse legitur. Sic Moyses pro populo qui vitulum conflatile adorauerat, intercedens, inter grandium patrum memoriam recolat. Recordare (inquit) Abrahamam, Isaac, & Iacob, seruorum tuorum. Tres item pueri Hebraei in fornace succensa sic orasse leguntur. Ne auferas a nobis misericordiam tuam domine Deus noster, propter Abrahamam dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Iacob sanctum tuum. Certe Cyprianus uetus ille ac uere pius ecclesiae doctor lib. episto. 2. episto. 6. testatur, in ecclesia solitas celebrari oblationes & sacrificia, ob commemorationes martyrum, qui ad immortalitatem gloriosa mortis exitu transferunt. Et Augustinus contra faustum Manicheum lib. 20. cap. 21. Populus, inquit, Christianus memorias martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consoletur: ita tamen, ut nulli martyrum, quantum in memoriam martyrum construamus altaria. Et ut alibi ait, non constituimus eisdem martyribus templum, sacerdotia, sacra, & sacrificia: quoniam uobis ipsi, sed Deus eorum, nobis est Deus. Honoramus sane memorias eorum, tanquam sanctorum hominum

nū dei, qui vsque ad mortem suorū corporū pro veritate certarūt: vt innotesceret vera religio, falsis religionibus victis atq; conuictis. Quis autem auduit aliquando fidelīū, stantē sacerdotē ad altare, etiā super sanctū corpus martyris, ad dei honorē cultūq; cōstructū, dicere in precibus. Offero tibi sacrificiū Petre, vel Paule, vel Cypriane, quū apud eorū memorias offeratur Deo, qui eos & homines & martyres fecit, & sanctis suis āgelis cōlesti honore sociavit: vt ea celebritate, & Deo vero de illorum victorijs gratias agamus, & nos ad imitationē talium coronarū atq; palmarum eodē inuocato in auxiliū, ex eorum memoriā recordatione adhortemur. Quaecunq; igitur adhibētur religiosorum obsequia in martyrum locis: ad ornamenta sunt memoriarū, non sacra sunt nec sacrificia mortuorū tāquam deorum. Hęc Augustinus lib. 3. contra episto. Pelagia. ad bonifaciū cap. 5. Ergo non adoramus sanctos, non facimus eos mediatores, non seruimus illis cultu qui latria nuncupatur, q; hęc soli Deo ac Christo debeantur: sed ad altare Christi (cuius ipsi sancti mēbra sunt) eos vt domesticos Dei amicos, ac pios et sedulos apud Deum pronobis interpellatores agnoscimus, ipsorumq; meritis (quæ & dei dona sunt) per fidē participes fieri petimus. Nec hoc sentimus, sanctorū preces (quibus adiuuari petimus) ipsorū meritis in niti: sed potius Christi, cui iā veluti incorporati existunt. Neq; ignoramus, sanctos ōnes siue ab illo antiquo Abel vsq; ad Iohannē baptistā, siue ab ipsis Apostolis vsq; ad hoc tēpus, & deinceps vsq; ad terminū sæculi, in Dño tantum esse laudādos non in seipsis: quia illorū vox est, Gratia Dei sum id quod sum, & ad omnes pertinet, vt qui gloriatur in domino gloriatur.

PORO quū synaxeos ratio requirit, sanctorum cōmemorationē in missa fieri, quanto magis par est, vt & defunctorū in Christo ad tanti sacrificij oblationē memores simus: Opponimus autem his, qui hanc institutionē veluti ignotā veteri ecclesiæ calūniantur, vniuersalē consensū ecclesiæ omniū tēporū, qui euidenter plane testimoniū est, quod hęc ordinatio sit Apostolica. Beatus Augustinus libro quē de cura pro mortuis gerāda ad Paulinū perscripsit, Vacare (inquit) non potest, q; vniuersa pro defūctis ecclesia supplicare consuevit. Et ex Machabæis locū citat: quo ostenditur oblatiū pro mortuis sacrificiū. Nec hoc cōtentus Augustinus adiecit. Sed et si nusquā, inquit, in scripturis veteribus ōnino legeretur, nō parna hac cōsuetudine claret authoritas, vbi in precibus sacerdotis (quæ dño Deo ad eius altare fundūtur) locū suū habet etiā comemoratio animarū. Et non multo post cap. 4. Non sunt inquit, pratermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorū, quas faciendas pro ōnibus in Christiana societate defūctis etiā tacitis nominibus quorūq; sub generali comemoratione suscepit ecclesia: vt quibus ad ista defunt parētes, aut filij, aut quicunq; cognati vel

amici, ab vna eis exhibeatur matre cōmuni. Quin capite vltimo satis indicat, quēque diligētius hęc facere pro necessarijs suis, deinde generatim pro omnibus. Itē Chrysostomus to. 4. home. 69. hunc ritū orandi quotidie in sacrificio laudis (quod iuge vocant) pro defūctis in ecclesia græca semper fuisse, eundēque Apostolicā esse traditionis asserere, non dubitauit. Quibus Iohānes Damascenus in sermone de his qui in fide hinc migrarūt, subscribens ait. Apostoli discipuli saluatoris in tremēdis vitalibusq; sacramentis, memoriā eorū qui fideliter obdormierunt: habendā esse dixerunt. Et hanc receptā & generalem catholicæ ecclesiæ obseruationē fuisse toto sermone confirmat. Siquis ex vetustioribus plures desideret: post Dionysiu cap. 7. cōlestis Hierarchiæ, testis est Tertullianus ad vxor. oblationes pro defūctis ecclesiā annua die facere. Testis Cyprianus lib. 1. episto. 9. Testis Gregorius Nazianzenus theologus ad Cæsareū fratrem de matre sua. Gregorius itē Nissænus. Basilius lib. quæstionū ad Antiocū principē quæst. 34. docet sctōrū animas sentire beneficia, quū super illis fiunt conuētus & peractiones bonorū. Nā si nō, inquit, aliquo beneficio participarēt, nō fieret in cura & exequijs cōmemoratio. Ambrosius in epistola ad Faustīnū ob germanæ obitum dolētē. Ergo eā (inquit) non tā deplorandā, quā orationibus prosequendā reor: nō moestificandā lachrymis tuis, sed magis oblationibus animā eius Dño cōmēdandā arbitror. Rursus de obitu Theodosij imperatoris, Dilexi, inquit, virū, & præsumo de dño, q; suscipiat vocē orationis meæ, qua psequor animā piā. Da requiē seruo tuo Theodono. Illo conuertatur anima eius vnde descendit: vbi mortis aculeū sentire nō possit, vbi cognoscat mortem hanc non hominis finē esse, sed culpæ.

SED vt ad Augustinū reuertamur, hic in enchiridio ad Laurentium (in quo opusculo beatus ille pater existimat se diligenter esse cōplexum, quomodo sit colendus Deus) præterea Dulcitij quæstionibus respōdens, deniq; in eo quē citauimus libro de cura pro mortuis agenda, hanc rē nō obiter sed ex professo tractans, ex catholica & Orthodoxa traditione diffinit, triplicē esse, dum in hoc corpore viuimus, viuēdi modū. Vnum tā bonum, vt hęc post mortem non requiratur: in quo Apostoli & sancti Dei martyres, cum hinc decederēt, in ventū sunt. Alterum tā malum, vt ei non prosint ista post mortē: qualis est eorum, qui & si Christi lauacro in ecclesia baptizati, nec ab ea vllō schismate vel hæresi præcisi sint, in lethalibus tamen criminibus (quæ nulla poenitentia diluunt) vsque ad vltimū huius vitæ diē pertinacissime perseuerāt. De quibus Apostolus ad Ephē. 5. dixit. Quoniam regnū dei non possidebunt. Tertium vero veluti medium quendā viuēdi modum: nec tā bonum vt non requiratur ista post mortē, nec tā malum, vt ei nō prosint ista post mortē: qualis est eorū qui poenitētes in fide & cōfessione Christi obdormi

unt, nec dū tamē peccati reliquijs penitus expurgatis, quos non incredibile est per ignē quēdā purgatoriū expiari. Certe constat eos quanto magis minus ve bona pereūtia dilexerūt, tātō tardius citius ve saluari. Qui sanctales sunt, vt meritū sibi i hac vita cōpararint: vt eis hāc post mortē pdesse possint, nimirū meritū fidei, quod promissionem habet cōmunionis sanctorū: quēadmodum superius abunde declaratum est.

QUVM aduersarij nobis obijciunt, nos nostris tantū aut subleuari a cōtribus aut grauari, Pauli Apostoli sententiā citātes, cū inquit. 2. ad Cor. 5. Oēs enī astabimus a n̄ tribunal Christi, vt referat vnus quisq; secundū ea quae p corpus gessit, siue bonū siue malū: respondet Augustinus, Ea quae p defunctis cōmendādis frequētat ecclesia, huic Apostolica sententiā nequaquā esse aduersa. Fatemur enī plane hic ōne meritū cōparari quo post hanc vitā possit releuari quisquā vel grauari, q; nemo recte speret, se id qd hic neglexit, quū obierit apud Deū promeriturū. Ergo si meritū p quod ista profunt nullū cōparatū est in hac vita, frustra quaeritur post hāc vitā. Sin cōparatū est, fit vt aliquid adiuuent ista defunctos, quae post obdormitionē p eis religiose facta fuerint: ita vt neque inaniter ecclesia, vel suorū cura, pro defunctis qd potuerit religionis impēdat, & tamen ferat vnusquisque secundū ea quae gessit per corpus, siue bonū siue malū reddente dño vniciq; secundū opera eius. Vt enī hoc quod ipenditur possit eis pdesse post corpus: in ea vita est acquisitū quā gesserunt in corpore. Breuiter genere vitā quod gessit quisque per corpus efficitur: vt profint vel nō profint, quacūque pro illo pie fiunt, quum reliquerit corpus.

NEC tamen ideo, quia nō oibus profunt hāc pietatis officia, non debemus pro omnibus qui in signo fidei decesserūt orare. Nā (vt idē beatus pater ait) cū sacrificia siue altaris siue quarūcunque elemosynarū, pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarū actiones sunt, p nō valde bonis propitiationes sunt, pro valde malis etiā si nulla sint adiumenta mortuorū, quales cūque tamen viuorū consolationes sunt. Certe charitas christiana virtus est mire efficax & ampla, quae se non cōtinet quin & pro viuīs & defunctis sit sollicita: ita vt cōmēbra nostra ex hoc saeculo emigrantia pia prece Domino cōmendat. Quā nostram pietatem, charitatis fructum apud Deū inanem esse, quis dicere ausit.

QUOD vero synaxeos ratio postulet, in Missa potissimū animarū cōmemorationē fieri, Augustinus i lib. 1. de anima & eius orig. cap. 9. declarat. Piorū (inquit) animarū mortuorū non separātur ab ecclesia, quae etiā nūc est regnū Christi: alioqui nec ad altare Dei fieret eorū memoria in cōmunicatione corporis Christi, quod tamen pie fieri, quis dubitet? Recte enim pro eis offertur corpus Christi: qui mēbra sunt Christi. Et cū conuiuium Dñi vnitas sit corporis Christi, quis ab illius participa-

tionē animas piorū excludat, qui mēbra sunt corporis eius? Vide vero quā diligenter pietatē istā idē Augustinus lib. 9. confessionū cōmendat, vbi reperies quēadmodū p Monica matre sacrificiū pretij nostri obtulerit, quas preces fuderit, quātis praconijs pia Monica desideria prosequatur. Illa, inquit, imminente die resolutionis suae tantūmodo memoriā sui ad altare tuū O Christe fieri desiderauit: cui nullius diei pretermisiōe seruierat, vnde sciret dispensari victimā sanctā, qua delitū est chirographū quod erat contrarium nobis, qua triūphatus est hostis cōputās delicta nostra, & quaerens quod obijciat, & nichil inueniens in illo in quo vincimus. Ad cuius pretij nostri sacramētū ligauit ancilla tua animā suā vinculo fidei, nemo a protectione tua dirūpat eam. Hāc ille.

NEC contentus, quod ipse parētes pijs praecibus dño cōmendasset, orat vt idē perpetuō faciāt, qui sualegerint. Inspira (inquit) dōe Deus meus, inspira seruis tuis, fratribus meis, filijs tuis, dñis meis, quibus & voce & corde & literis seruiō, vt quotquot hāc legerint, meminerint ad altare tuū Monicę famulae tuae cū Patritio quondā eius cōiuge, per quorū carnē introduxisti me in hanc vitā. Meminerint cū affectu pio parentū meorum in hac luce transitoria, & patrū meorum, sub te patre, in matre catholica & ciuium meorum in aeterna Hierusalē, cui suspirat peregrinatio populi tui ab exitu vsque ad reditū, vt quod illa a me poposcit extremū, vberius illi presteretur in multorum orationibus, tā per confessiones quā per orationes meas. Hactenus Augusti.

PORRO duo sunt, quae hic beatus pater requirit vt supplicationes istae spiritibus mortuorū pfiat. Primū, vt fiant recta fide ac pietate, vt scilicet verbis recordātis & praecantis affectus accedat, sine quo nec externa supplicatio, nec exanimorū corporum in qualibet sacris locis depositio, vllas superpetias aīabus ferūt. Scđo, vt tales fuerint defuncti, q; cū viuerēt, vt hęc sibi postea pdesse possēt, meruerūt. Quorū (inquit) aīas pietate suorū viuētū releuari quū p illis sacrificiū mediatoris offertur, vel elemosynae in ecclesia fiūt, ōnino negādū nō est. Quo fit, vt in canone nō pro quibuslibet, sed tātū pro his, qui nos praecesserunt cū signo fidei, & dormiūt in somno pacis, sacerdos oret. Nā (vt Augusti, alibi ait) nec credēdum, nec docendū est, sacrificium Christianorū pro his qui nō baptizati de corpore exierunt, offerendum, sed tātū pro eis qui membra sunt Christi.

ADVERsarij itaq; iniuria calūniātur ac fingūt orthodoxos dicere, se hoc sacrificiū et mortuis applicare, seq; illis remissionē culpae & poenae, & quidē ex opere operato mereri, seq; mortuis liberationē à poenis purgatorij suis meritis ac virtute polliceri. Nā in canone nulla eiusmodi applicatio nis (maxime quae sine fide fiat) nulla meriti sacerdotis, nulla pollicitationis humanae mētio fit: sed tota actio & oratio ex fide & charitate proficiscēs soli

foli indulgentiæ Dei innitur, & p Christū Do-
minū oīa quæ petuntur, cōcedi deprecatur. Quin
vt canō omnē meriti humani præsumptionē exclu-
deret, oratione statim subsequente (in qua iterū pia
ac religiosa scōrū cōmemoratio fit) sic habet. In-
tra quorū nos cōsortium nō æstimator meriti, sed
veniæ (quæsumus) largitor admitte per Christū
dñm nostrum. Ecclesia ergo quēadmodū pro vi-
uis, ita & pro spiritibus defunctorū sacrificiū me-
diatoris offert, id est, passionē Dñi Deo repræsen-
tat, illosq; pia oratione propitiationi tanti sacrifi-
cij semel oblatis cōmendat, firmissime credens, q,
hoc sacrificiū in cruce oblatū, tum viuis, tum fide
defunctis, ad relaxationē profit. Quod Innocēti-
us. 3. de sacro altaris mysterio lib. 4. cap. 5. recte ac
grauiter sic explicauit. Orat (inquit) pia mater ec-
clesia, non solū pro viuis, sed et pro defunctis, &
eos sacræ oblationis (nimirū in cruce factæ) inter-
cessioni cōmendat, certissime credēs, q, sanguis il-
le pretiosus qui pro multis effusus est in remissio-
nē peccatorū, non solū ad salutē uiuentiū, verū etiam
ad absolutionē valeat mortuorū. Quæ omnia in
concilio Cabilonēsi proculdubio diligentissime ex-
pensa sunt: in quo iter alia sic statutū legimus. Vi-
sum præterea nobis est, vt in omnibus Missarū solē-
nibus pro spiritibus defunctorū loco cōpetenti,
in ecclesia ad Dñm deprecetur. Sicut enī nulla di-
es excipitur, qua nō pro uiuentibus & quibuslibet
necessitatibus Dñm deprecetur: ita nimirū nulla
dies excipi debet, quin pro animabus fidelīū pre-
ces dño in Missarum solennibus fundantur.

VIDES quantis testimonijs ecclesiæ, vetustissi-
mus perinde ac pietissimus ritus astruatur, quem
ob solos abusus malorū sacerdotum hoc diuinissi-
mū sacramentū, & Missæ mysteriū prophanatiū
sugillari nō oportuit, multo minus tolli. Fuerunt
& diui Augustini, imo scōrū Apostolorū tēpore,
qui hoc sacramento ac sacrificio abuterentur. Pro-
pterea tamen neq; sacramēto, neq; sacrificio quid
detrahitū est: sed abusus tantū dānatus est. Abusū
Corinthiorū dānat Apostolus. 1. ad Corinth. 11.
Abusum similē dānat Augustinus ad Aureliū de
coercenda temulentia & contentione scribēs, ubi
ebrietates & luxuriosa cōuiuia in tēplis ac coeme-
terijs, tanquā maximā foeditatē ac turpitudinem
insestatur: iubetq; vt oblatiōes pro spiritibus dor-
mientiū (quas vere aliquid adiuuare credendū est)
super ipsas memorias nō sint sumptuosæ: sed om-
nibus petentibus sine typo, & cū alacritate præbe-
antur, neq; vendantur. Sed si quis aliquid pecuniæ
offerre voluerit: id vt in præsentibus pauperibus ero-
getur. Quod si fiat nec superstites deserere vide-
buntur memorias suorū: & id celebrabitur in ec-
clesia, quod pie & honeste celebratur. Interim tñ
ecclesiæ ministro, suo officio recte ac pie fūgenti,
quod suū est non adimimus. Atq; hic erat tenēda
eiusdē beati patris doctrina, qui in eadē Epistola
sanctissime consuluit: eiuscemodi malū auferen-
dū non asperere, sed (sicut scriptū est) in spiritu leni-

tatis & mansuetudinis, non duriter, non imperio
so modo, sed magis docendo quā iubendo, magis
monendo quā minando. Sic enim agendū est cū
multitudine peccantiū. Seueritas autē exercenda
est in peccato paucorū. Et si quid minamur, id vt cū
dolore fiat, de scripturis cōminando vindictā fu-
turam, ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in
nostro sermone timeatur. Itaq; (eodē Augustino
authore) prius erant monendi spūales, vel spiritu-
alibus proximi, quorū auctoritate & lenissimis
quidē, sed instantissimis admonitionibus cætera
multitudo frangatur. Hæc ille.

EX his omnibus pius lector facile deprehendet
sacrificij iugis rationē, quod ecclesia ab Apostolis
acceptū, toto terrarū orbe religiose celebrat, nō de-
sutura celebrare, donec Christus redierit iudicare
uiuos & mortuos, facile quoque iudicabit, nū ad-
uersarij recte faciant qui hoc sacrificiū ab eccle-
sia auferre, & sacerrimū illū canonē diuini plenū
mysterij Theonino dente lacerare, atq; è medio
tollere nitantur. Præterea nū christiana erga Or-
thodoxos charitate vtantur, qui ipsos nichil tale
cogitantes, grauissimo crimine insimulant, quasi
scilicet Christū denuo crucifigant, eiusq; benefi-
cij obscurant, nimirū quod (vt illi fingunt) oblati-
oni in cruce factæ, satisfactionē pro peccatis nos-
tris detrahant, ac suo operi ascribant. Et vt cætera
quæ de generali sacrificij ratione attulimus, omit-
tamus, saltē id locupletissime nos ostēdisse credi-
mus, in hoc ecclesiæ sacrificio adeo non obscurari
beneficiū Christi, vt eo potius quā maxime illu-
stretur, ac quā late pateat, pulcherrime ostēdatur,
exponaturque, expositū deniq; & repræsentatū oc-
culis & auribus, summa quadā pietatis dulcedine
ingeratur, ac demū mente, per fidē & charitatem
accedente, eximio ac incredibili cū fructu capia-
tur. In quo argumēto, & si vel prolixiores, vel ine-
ptiores fuerimus, quā susceptæ institutionis mo-
das ferre videatur, ignoscendū tamen nobis puta-
mus, quibus hoc quā maxime in votis fuit, vt rē
cognitu admodum necessariā, sed hac tēpestare sū-
ma cū animarum iactura, ac ecclesiasticæ vnita-
tis ac pacis detrimento, mire controuersam ac obs-
curatā (quod in nobis est) expediremus. Quod si
aliqua ex parte factū est, soli Deo gratia, sin secus
luculentiorē ecclesiæ diffinitionem (cui hæc om-
nia libenter submittimus) ex animo optamus.

IAM ad susceptæ institutionis ordinem reuerta-
mur, caremonijs itaque quæ circa sacrosanctæ
Eucharistiæ confectiōem & distributionem toti-
us ecclesiæ consensu adhibentur, aliqua saltem ex
parte explicatis, nūc de virtute & efficacia huius
sacramenti dicendū occurrit. Quāquā vero ex
superioribus satis superque deprehendatur, quæ
tanti sacramenti vis & efficacia sit, tamen quia
hinc tota sacramenti vtilitas pendet, vt non solū
sciamus quid nā sit ipsum sacramentū, sed & quæ
sit causa institutionis, & qui sint eius fructus & effe-
ctus, (hoc enim solū nobis pdest, vt sciamus quæ
f iij fructū

fructum ex sacramenti sumptione capere debeamus. Idcirco quam breuissime epilogi in more, institutionis huius sacramenti ratione & virtutem repetemus.

PRINCIPALIS ergo huius sacramenti virtus est, ut qui sumit hoc sacramentum carnis & sanguinis Domini ita cum ipso coniungatur, ut Christus in ipso, & ipse in Christo inueniatur, quae admodum ipse dixit. Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo. Perceptione enim huius sacramenti, quae recta fide fit, ipsum filium Dei suscipimus, ac Christi corpus & membra efficiuntur. Et quia Christum suscipimus, thesaurum illum percipimus, in quo omnia peccata remittuntur, in quo mors aboletur, in quo vita nobis comunicatur. Viuificat quidem verbum Dei, quemadmodum apostoli senserunt, Domino dicentes. Domine, quo ibimus? verba vitae aeternae habes. Sed non minus viuificat Christi corpus, omnipotenti verbo (a quo omnia viuificantur) coniunctum. Caro, n. saluatoris verbo Dei (quod naturaliter vita est) coniuncta viuifica effecta est. Ergo quando ea in fide & charitate comedimus, tunc vitam habemus in nobis, illi carni coniuncti, quae vita effecta est. Hac de causa Christus in exsuscitandis mortuis, non solummodo verbo ut Deus utebatur, verum etiam carnem suam veluti cooperatricem adhibebat, ac tactu mortuos excitabat, ut ostenderet corpus quoque suum viuificare posse. Quod si solo tactu suo corrupta reintegrantur, quomodo non viuemus qui carnem illam & gustamus & manducamus? Reformabit enim omnino ad immortalitatem suam participes sui. Porro oportuit ut non solum anima per Spiritum sanctum in beatam vitam ascenderet, verum etiam ut rude atque terrestre hoc corpus, cognato sibi gustu, tactu, & cibo, ad immortalitatem reduceretur: non quidem ut qui corpus Christi sumerent, iam statim temporali quidem morte morerentur, sed ne morerentur in aeternum. Propterea cum dixisset Christus: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem habet vitam aeternam: continuo subiicit. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die: ut habeat interim secundum spiritum vitam aeternam in pace & requie conscientiae, ac tandem caro etiam eius vita aeterna non fraudetur, nimirum resuscitanda in nouissimo die.

UT autem quis contendant, caput Iohannis sextum de spirituali manducatione tantum intelligendum, quod tamen sanctissimi patres etiam ad sacramentalem manducationem cum fide coniunctam: accomodare non dubitarunt, saltem ista verba Christi, quibus hoc sacramentum instituit ac porrigit, intueatur quae luce clarius ostendunt, quid nobis in hoc sacramento Christus exhibeat. Hoc, inquit, est corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic est sanguis novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Quibus verbis quid aliud Christus testatur, quam se porrigere corpus suum pro nobis in ara Crucis immolatum, & sanguinem in remissionem & ab-

solutionem peccatorum nostrorum effusum: Is ergo quem peccatorum suorum ex animo poenitet, subindeque contrito & humiliato spiritu accedit, suauiterque recolit ac memoria recondit, quod pro se Christus corpus suum tradiderit, & sanguinem in remissionem peccatorum fuderit, atque ita demum plena concepta fiducia hoc sacramentum percipit. Is, inquam, certum pignus remissionis peccatorum immortalitatis & vitae aeternae capit. Quo enim alio pignore Christus de tantis donis nos certiores reddere potuit, quam in participatione sui pretiosi corporis (inestimabilis, utique thesauri) quo nos sibi tanquam membra adiungit: ut ubi ipse sit, illic et nos simus: Quemadmodum Hilarius dixit haec sacramenta suscepta facere: ut & Christus in nobis, & nos in Christo simus. O ineffabilem Dei benignitatem. O suauissimum summi Dei erga nos amoris pignus & testimonium, quod Christo non fuit satis, se pro nobis in morte tradere, nisi & se nobis daret in cibum: ut in eo saluati & innouati, ex eo etiam tanquam solido cibo viuamus ac grandescamus, atque adeo in eum conuertamur, ab eo nunquam separandi, quemadmodum piensissime Augustinus in persona Christi, Cibus, inquit, sum grandiū, non tu me mutabis in te, sed tu mutaberis in me.

VIDE vero quanti & quam mirifici fructus hunc principale Eucharistiae finem consequantur. Nam in primis, qui per fidem intelligit, quomodo Christus se totum ei impartiat, & ineffabili charitate adiungat: is non potest non vicissim se totum Christo consecrare. In initio ergo quam maxime cauendum ducet, ne iam factus templum Christi, corpus suum & animam corpori Christi iam coniunctam, rursus inquinet, polluat, ac peccatis prostituat. Nescitis (inquit Apostolus. 1. ad Corinth. 6.) quoniam corpora vestra membra sunt Christi: Tollis ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. Non potestis membra Domini participes esse & membra demoniorum. Quae enim participatio iustitiae cum iniquitate? Aut quae societas lucis ad tenebras? Quae autem coniunctio Christi ad Belial? Deinde curat is, ut cui Christus iam factus est cibus, ipse rursus cibus Christi mundus inueniatur, id est, ut voluntati Christi se totum accomodet. Sic enim Christus cibatur. Hi vero tam insignes sacramenti fructus, quam maxime in sanctis Dei eluxerunt. Qui non tantum ab omni pollutione corporis & animae se continuerunt, sed & reciproco amore propter Christum corpora sua immanibus tormentis tradiderunt: ne mortibus quidem truculentissimis ab illo diuilibiles. Ut vnum vel alterum exemplum afferamus, Ignatius ille martyr egregius ad bestias damnatus: ardore martyrii ista haec verba protulit. Frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, ut panis Christi mundus inueniar. Ignes, cruces, bestiae, discerptiones membrorum, ac totius corporis poenae, & omnia in me vnum supplicia diaboli arte requisita cumulentur: dummodo Iesum Christum merear adipisci. Et ne eandem constantiam in sexu fragili desideres, Agnes virguncula nec dum

dum tertium decimum ætatis annum egressa, vi de quam ardet & æstuat: quam fortiter de mundo, carne, & diabolo triumphat, huius pretiosissimi thesauri virtute. Discede (inquit ad tyranni filium foeda libidine æstuantem) à me fomes peccati, nutrimentum facinoris, pabulum mortis. Discede à me, quia iam ab alio amatore præuenta sum. Et post pauca. Iam mel & lac ex ore eius suscepi, iam amplexibus eius castis astricta sum: iã corpus eius corpori meo sociatum est, & sanguis eius ornauit genas meas. Cuius odore reuiuiscunt mortui: cuius tactu fouentur infirmi, cuius opes nunquam deficiunt, cuiusque diuitiæ non decrescunt. Ipsi soli seruo fidem: ipsi me tota deuotione commito. Quid Laurentius? Nunquid non is bene saginatus fuisse videtur hac esca, & illo calice probe inebriatus, qui pro illius dulcedine immanissima tormenta non sensit? Mansit in Christo vsque ad tentationem, mansit vsque ad tyrannicam interrogationem: mansit vsque ad accerrimam comminationem, mansit vsque ad peremptionem. Parum est, vsque ad immanem excruciationem mansit. Nunquid hic tibi temere dixisse videtur ad sextum iam morti addictum, quo progredieris sine filio pater, quo sacerdos sancte sine diacono properas? Tu nunquam sine ministro sacrificium offerre consueueras. Quid in me igitur displicuit paternitati tue? Nunquid de generem me probasti? Experire certe vtrum idoneum ministrum elegeris, cui commisit dominici corporis & sanguinis distributionem. Certe Cyprianus testatur ab hoc sacramento ne eos quidem, qui inter illius tempestatis persecutionum procellas lapsi essent, si tamen iam Christi nomen fortiter confiterentur, secludi: idque propterea, vt quos excitamus (inquit) & exhortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus: sed protectione corporis & sanguinis Christi muniamus. Et cum ad hoc fiat Eucharistia: vt possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra aduersarium volumus, munimur: dominicæ saturitatis armemus, Et post pauca. Idoneus esse non potest ad martyrium, qui ab ecclesia non armatur ad prælium: & mens deficit, quã non recepta Eucharistia erigit & accedit. Hęc ille. Nos ergo martyribus tantum inferiores, si tantum robur de nobis polliceri non audemus, saltim hunc fructum ex Eucharistiæ perceptione referre oportet: vt deinceps omnia peccatorum iniquitates horreamus, & omnis sapor delectamentorum carnalium nobis sit quasi rancidum, radensque palatum acutæ mordacitatis acetum. Solus vero Christus nobis sapiat: vt scilicet nihil aliud studeamus quam eius passionibus communicare, & eam conuersationem imitari, quam ipse gessit in vita.

ET quo magis huius sacramenti virtus illustretur, ad ceterorum etiam sacramentorum efficaciam conferenda est. Sub baptismum cum exorzizamus, quasi molimur, quando baptizamus, quasi conspergimur: quando spiritus sanctificationem accipimus (quod in confirmatione fit) quasi co-

quimur: at in hoc sacramento Christi panis efficiamur. Item in baptismo omnis reatus peccati tollitur, chirographum damnationis nostræ deletur, & ea gratia nobis confertur, ne amodo nobis concupiscentia, si volumus, noceat. In confirmatione aduersus concupiscentiam armatur: sed tamen ipsius concupiscentiæ fomes non auferitur. Hic fomes, si rursus (vt solet) efferis motibus ebulliat, & vel incogitantes, vel non resistentes in peccatum præcipitet, post priora illa duo sacramenta (quæ non iterantur) altera superest post naufragium tabula, nimirum poenitentia, effica contra peccatum medicina: qua Deus lapsis peccatoribus ad se per fiduciam misericordiæ (quæ est in Christo Iesu) ex toto corde conuersis, peccata iterum condonare paratus est. Sed nunquid etiam post condonata peccata per poenitentiam infirmitas carnis tota tollitur? Nequaquam. Sed manet adhuc idem ille fomes, manet incarnate concupiscentiæ: quæ nos rursus ad malum incitare pergit, atque adeo nunquam inter quiescens hoc agit: vt, etsi in hoc corpore sine crimine, non tamen sine peccato esse possimus. Interim nec mundus nos deserit, sed circumstant, ad malum sollicitare nunquam desinit. Diabolus quoque, quo magis nos de vita in melius commutanda sollicitos videt, tantum acrius contra nos bella parat, ac instaurat, atque non aliter quam leo rugiens circumit quærens quem deuoret. Ergo, vt aduersus perpetuos istos ac saeuissimos hostes, partim domesticos, partim externos (cum quibus nobis tota vita belligerandum est) fortiter consistamus, noua semper ope, nouis suppetijs subinde opus est, quæ est gratia huius sacramenti Eucharistiæ sacrosanctæ. Hęc enim fomitem mirifice temperat ac restringit, & quominus grauioribus peccatis sollicitante carne, mundo, ac diabolo, consensum præbeamus, prohibet, minora vero peccata omnia diluit. Hęc mundum, & quæ in mundo sunt, omnia pro Christo veluti stercorea contemptibilia facit. Hęc fortiozem illum athletam, nempe Christum introducit: qui fortem armatum arcem animi nostri præoccupantem (nimirum diabolum) superueniens vincit, vniuersaque arma in quibus confidebat, auferit, & spolia distribuit. Non inscite Bernardus in sermone de coena Domini, Si quis, inquit, ex nobis non tam acerbos sentit iracundiæ, inuidiæ, luxuriæ, & eiusmodi criminum motus, gratias agat corpori & sanguini dominico, & gaudeat quod pessimum vlcus accedat ad sanitatem. Ergo per baptismum abluimur, per confirmationem roboramur: per poenitentiam relapsi mundamur. Sed per Eucharistiam intus latentis morbi & perpetuæ infirmitatis nostræ conscij medicamur, ac dulciter reficimur & consummamus denique aduersus omnes peccati, mundi, ac diaboli insidias roboramur ac sustentamur fidei & charitatis augmento. Quis ergo non videat quam indigeamus hoc sacramento per totam vitam

vitā, qui in carne peccati inter tot mundi & diaboli insidias cōmoramur, ab hostibus illis nūquā tuti aut securi? Et quis tandē ex nobis est, qui non aliquando peccet, qui non labatur? Iteratur ergo (vt inquit Augustinus ad Ianuariū) quotidie hæc oblatio, quia quotidie peccamus, peccatis sine quibus mortalis infirmitas consistere nō pōt. Et quia quotidie labimur, quotidie Christus mystice immolatur pro nobis. Dedit enim nobis hoc sacramentum salutis, vt (quia nos quotidie peccamus, & ille iam mori non potest) per hoc sacramentum remissionem consequamur. Adeamus igitur Christum singuli, qui laboramus, qui onerati sumus, qui œgrotamus, qui tentationum procellis quatimur, ac iactamur. Ad præsens illud remediū nobis ppositū properemus. Ei (qui & virtus & refugiū nostrū est, & adiutor in tribulationibus) nos magna cū fide copulemus, atque adeo virtutē in corpore & sanguine eius sitā (qua ōnes potestates inimici fortiter debellauit) in viscera nostra traiciamus. Nā si qui fimbriam vestimēti eius tetigerūt, recte oēs cōualuerunt. Quanto magis corroborabimur, si totum illū in nobis habeamus? Sedabit ille in nobis scūientē mēbrorū nostrorū legē, perturbationes animi extinguet, morbos oēs depellet, ab ōni casu nos eriget, & inimici potestate deuicta, ad verā pietatē cōcitabit: atque adeo in seipsum nos transformabit. Hic est ergo principalis finis huius sacramēti, nēpe vt Christo incorporeremur, deq; remissione peccatorū & futura gloria, tanquā pignore quodā certi reddamur, ac veluti viuificatrice quadā medicina sanemur, reficiamur, erigamur, cōsolidemurq;. Atq; hæc oīa Christus significare voluit hisce verbis. Accipite & comedite, hoc est corpus meū quod pro vobis tradetur. Accipite meā carnē in remissionē peccatorū pro vobis traditā, & manducate, manducantes in me transformamini: & valedictis ōnibus terrenis cupiditatibus i me manete, & ego i vobis SED quid ille subiūgat videamus. Hoc facite (inquit) in meā cōmemorationē. Ad hoc (inquit) sacramentū istud vobis relinquo: vt scilicet non tantū corpus & sanguinē meū manducetis ac bibatis, sed & vt tanti beneficij (quod vestri causa moriēs vobis impetraui) nēpe remissionis peccatorū, & vitæ æternæ semper memores sitis, & semp ad gratiarū actionē conuertamini, prædicantes & annuntiantes mortē Dñi vestri pro vobis occisi, idq; tanrisper donec veniat. Hic est ergo huius sacramenti proprius vsus (quod & supra attigimus) vt manducantes & bibētes corpus & sanguinē Domini, in æterno cordis gaudio summa cū laude cōmemoremus, annūciemus, prædicemus corpus Christi pro nobis traditū, & sanguinē eius in cruce in remissionē peccatorum nostrorū effusum: vtq; cōfiteamur hoc esse vnicum pretiū redēptionis animarū nostrarū, sicut Paulus ait. 1. ad Corinth. 6. Empti enim estis pretio magno, exultate, & portate Deum in corde & corpore vestro. Idque face

re nos oportet donec veniat: vt rediens ad iudicandum viuos & mortuos, inueniat nos facere, quod ipse a nobis discedēs, vt faceremus instituit.

POSTREMO (quod & superius satis declaratū est) nemo ignorat hoc sacramentū institutū esse: vt sit efficax signum ecclesiasticæ vnitatis, & fraternæ charitatis, extra quā nemo rite accipit hoc sacramentum. Hoc nimirū est, quod dixit Apostolus. 1. ad Corinth. 10. Quoniā vnus panis, & vnū corpus multi sumus, qui de vno pane & de vno calice participamus. Mysteriū ergo pacis & vnitatis nostræ (vt inquit Augustinus) Christus in mensa sua consecrauit, & per hūc cibū & potū societate sui corporis & mēbrorū suorum intelligi voluit, quæ est ecclesiæ vnitas. Qui ergo est i eius corporis vnitatem, id est, in Christianorū compage mēbrorum, ipse vere dicēdus est manducare corpus Christi, & bibere sanguinē Christi. Ac p hoc hæretici & schismatici ab huius corporis vnitatem separati, possunt quidē idē percipere sacramentum, sed non sibi vtile, imo vero noxiū. Accipiūt enim id in testimoniū contra se, qui nō sunt in eo vinculo pacis, quod in illo exprimitur sacramēto: diuisionē enim quærunt, cū panis ille cælestis indicet vnitatem. Vna mensa omnibus est proposita, idem cibus porrigitur, non diuiti āplius, non pauperi minus: quod Christus ōnes æqualiter vocarit. Idque in propatulo sit: vt scilicet nos vnū corpus agnoscamus, & mutua charitate amplectamur. O sacramentū pietatis. O signum vnitatis. O vinculū charitatis. Cōmendatur itaque hoc sacramentum (quod & supra attigimus) in eiusmodi rebus, quæ ad vnū aliquid rediguntur. Ex multis enim granis vnus panis conficitur, ex multis racemis vinū confluit: vt participatione huius sacramēti inter alia admoneremur gratiæ Christi, vt & nos vnū simus, nos diligendo, vnā tenendo fidē, vnā spem, indiuiduā charitatem. Nec dubiū est, quin hoc sacramentū hanc charitatem in nobis efficiat: modo vt debet sumatur. Vide (inquit Cyprianus in sermone de coena Domini) quid agant hoc sacramento saturati, intellige quæ loquantur, quā sancti odoris sit quicquid illa eructat gratiæ plenitudo, verbum bonum, mores compositos, affectus pudicos, sensus pacificos: ita vt post odora menta ista gratiæ huius comparticipes discurrāt, & mutuis se ad inuicem affectibus cōplectantur. Et quibus vnus est panis, vnū est corpus: & omniū vnum cor & anima vna, vni Christo adhærens. &c. Certe hi sunt fructus, quos in nobis Eucharistiæ perceptio gignere debet. Hi fines ppter quos a Christo instituta, & veluti vltimū memoriale relicta est.

Articu. septimus.

Vtrum hæretici, schismatici, & excommunicati possint consecrare.

AD SEPTIMUM Sic proceditur. Videtur quod heretici, schismatici, & excommunicati Eucharistiã consecrare non possunt. Dicit enim Augustinus, quod extra ecclesiã catholicã, non est locus veri sacrificij. Et Leo papa dicit, et habetur in decretis. l. 1. c. 1. Aliter scilicet quã in ecclesia, quæ corpus Christi est, nec ratã sunt sacerdotia, nec vera sacrificia. Sed heretici, schismatici, & excommunicati sunt ab ecclesia separati. Ergo non possunt verum sacrificium consecrare.

PRÆTEREA. Sicut ibidẽ legitur, Innocentius papa dicit. Arrianos ceterasque huiusmodi pestes: quia Laicos eorũ sub imagine penitentiæ suscipimus, non videtur clerici eorũ cum sacerdotij aut cuiuspiã mysterij suscipiendi dignitate esse: quibus solũ baptisma ratũ esse permittimus. Sed non potest aliquis consecrare Eucharistiã, nisi sit cum sacerdotij dignitate. Ergo heretici, & ceteri huiusmodi, non possunt Eucharistiã consecrare.

PRÆTEREA. Ille qui est extra ecclesiã non videtur aliquid posse agere in persona totius ecclesiæ. Sed sacerdos consecrã Eucharistiã, hoc agit in persona totius ecclesiæ: quod patet ex hoc quod omnes orationes proponit in persona ecclesiæ. Ergo videtur quod illi qui sunt extra ecclesiã, scilicet heretici, schismatici, & excommunicati, non possunt consecrare Eucharistiã.

SED contra est, quod Augustinus dicit in secundo contra Parmenianũ. Sicut baptismus in eis, scilicet hereticis, schismaticis, & excommunicatis, ita ordinatio manet integra. Sed ex vi ordinatiõis sacerdos potest consecrare Eucharistiã. Ergo heretici, schismatici, & excommunicati, cum in eis maneat ordinatio integra: videtur quod possunt consecrare eucharistiã.

RESPONDEO dicendũ, quod quidã dixerunt, quod heretici, schismatici, et excommunicati, quia sunt extra ecclesiã, non possunt consecrare hoc sacramentũ. Sed in hoc decipiuntur. quia sicut Augustinus dicit in 2. contra Parmenianum, aliud est aliquid non omnino habere: aliud autem non recte habere. Et similiter

etiã est aliud non dare: & aliud non recte dare. Illi igitur qui intra ecclesiã constituti, recipient potestatem consecrãdi Eucharistiã in ordinatione sacerdotij, recte quidẽ habent potestatem: sed non recte ea utuntur, si postmodũ per heresim, aut schisma, vel excommunicationẽ, ab ecclesia separentur. Qui autem sic separati ordinantur, nec recte habent potestatem, nec recte utuntur.

QUOD tamẽ utriusque potestatem habeat, patet per hoc, quod (sicut Augustinus ibidẽ dicit) cum redeunt ad unitatem ecclesiæ: non reordinantur: sed recipiuntur in suis ordinibus. Et quia consecratio Eucharistiæ est actus consequens ordinis potestatem, illi qui sunt ab ecclesia separati per heresim, aut schisma, vel excommunicationẽ, possunt quidẽ consecrare Eucharistiã, quæ ab eis consecrata verum corpus & sanguinẽ Christi continet: non tamẽ hoc recte faciunt, sed peccant facientes. Et ideo fructus sacrificij non percipiunt: quod est sacrificium spirituale.

AD PRIMUM ergo dicendũ, quod authoritates ille & similes, intelligendæ sunt quantum ad hoc, quod non recte extra ecclesiã sacrificiũ offertur. Unde extra ecclesiã non potest esse spirituale sacrificiũ, quod est verũ veritate fructus licet sit verũ veritate sacramenti: sicut etiã supra dictũ est, quod peccator sumit corpus Christi sacramentaliter, sed non spiritualiter.

AD SECUNDUM dicendũ, quod solus baptismus permittitur esse ratus hereticis, et schismaticis quia possunt licite baptizare in articulo necessitatis. In nullo autem casu licite possunt Eucharistiã consecrare, vel alia sacramenta conferre.

AD TERTIUM dicendũ, quod sacerdos in missa in orationibus quidẽ loquitur in persona ecclesiæ, in cuius unitate consistit. Sed in consecratione sacramenti, loquitur in persona Christi cuius vicẽ in hoc gerit per ordinis potestatem. Et ideo si sacerdos ab unitate ecclesiæ praclusus, Missã celebret, quia potestatem ordinis non amittit, consecrat verũ corpus & sanguinẽ Christi: sed quia est ab ecclesiæ unitate separatus, orationes eius efficaciam non habent.

IN

IN HOC. 7. articulo sunt aliquot ppositiones, lex ppho prius quodā errore. Error (inquit. S. th. quorundā fuit, dicentiū, hereticos, schismaticos, excōmunicatos, nō posse cōficere sanctū Eucharistiā sacramētum: eo quia sunt extra ecclesiā. Sed hi decipiuntur (inquit) eo q, putāt idē esse aliquid omnino non habere, & male idem habere: vt etiā ait Augustinus, pro vt habes in litera.

DEINDE est prima ppositio doctoris. Illi qui intra ecclesiā cōstituti, receperunt potestātē cōsecrādi Eucharistiā ordinatiōe sacerdotij, recte habēt potestātē: sed nō recte ea vtuntur, si postea p hāresim, aut schisma, vel excommunicationem ab ecclesia separentur.

SECUNDA ppositio est. Illi qui ab ecclesia per hāresim schisma, aut excōmunicatiōem sunt separati, & ita ordinantur: nec recte habent potestātē, nec recte ea vtuntur.

TERTIA ppositio est. Omnes qui creantur sacerdotes per verum episcopū, siue sint intra ecclesiā, siue extra: habent verā potestātē cōficiēdi hoc sacramētum. Et hāc probatur in litera etiā ex diuo Augustino, sumpta ratione hac. Quia cū huiusmodi cōsecrati redeunt ad ecclesiā, non recōsecrantur amplius: sed recipiūtur in suis ordinibus.

QUARTA ppositio est. Sacerdotes qui sunt ab ecclesia separati per hāresim, schisma, aut excōmunicatiōem, si cōficiāt hoc sacramētū, verum cōficiunt sacramētū. Probatur. Quia consecratio est actus consequēs potestātē sacerdotij. Et (vt probatū est) illi habent potestātē sacerdotale. Ergo vere cōficiūt hoc sacramētum.

QUINTA ppositio est. Si sacerdotes prādi, & modo innodati tentent cōficere hoc sacramētum peccant mortifere. Hāc. S. Tho.

ET probatur rursus conclusio. 4. sanct. Tho. ex eodē in. 4. d. 13. q. 1. ar. 1. Et ex Paludano in. 4. d. 13. q. 1. ar. 1. conclusione. 1. Quia quilibet sacerdos habet characterē indelebile, qui est potestas ad cōsecrāndū. Ergo etiā inuito papa quilibet sacerdos potest cōsecrare, id est cōsecrabit si tētet. Idē dicit Richardus. d. 13. ar. 1. q. 1. Opinio quā reprobatur. S. th. fuit Magistri. d. 13. cap. 2. Sed nō fuit receptus in hoc, nec recipi pōt. q, est hāreticū, vt iā diximus.

SED contra conclusionem facit textus. 24. q. 1. cap. Audiuius. Vbi dicitur, quod quicumque fuerit ab vnitāte ecclesiā alienus, execrāre potest, cōsecrāre non potest.

DICO quod intelligitur, q, peccat cōsecrādo: quia id possumus, quod de iure licite possumus. Vel intelligitur de illis, qui non sunt ordinati in forma ecclesiā: quia illi non sunt sacerdotes.

DUBITATUR an orationes quę porriguntur ā prāciso ministro in persona ecclesiā, aliquid valeāt. Dicit. S. th. ad. 3. q. nō, vide ibi.

Articul. octauus.

Vtrum sacerdos degradatus possit hoc sacramētum cōficere.

DOCTAVUM Sic proceditur. Videtur qd sacerdos degradatus, nō possit hoc sacramētū cōficere. Nullus enim cōficit hoc sacramētū nisi per potestātē cōsecrādi, quā habet. Sed degradatus nō habet potestātē cōsecrādi, licet habeat potestātē baptizādi: vt dicit canō. 1. q. 1. cap. Quidā. Ergo videtur quod presbyter degradatus, non possit Eucharistiā cōsecrare.

PRÆTEREA. Ille qui aliquid dat, potest etiam auferre. Sed episcopus dat presbytero potestātē cōsecrādi, ordinando ipsū. Ergo etiā potest ei auferre, degradādo eum. **PRÆTEREA.** Sacerdos p degradatiōem, aut amittit potestātē cōsecrādi, aut solā executionē. Sed non solā executionē: quia si nō plus amitteret degradatus, quā excommunicatus, quia ē executionē caret. Ergo videtur qd amittat potestātē cōsecrādi. Et ita videtur, qd nō possit cōficere hoc sacramētū.

SED contra est, quod Augustinus in. 2. cōtra Parmenianū probat, qd apostatē a fide nō carēt baptismate, pro hoc quod p penitētiā redeuntibus nō restituitur, & ideo amitti non posse iudicatur. Sed similiter degradatus si recōciliatur, non est iterū ordinandus. Ergo nō amisit potestātē cōsecrādi. Et ita sacerdos degradatus pōt cōficere hoc sacramētū.

RESPONDEO dicendū, quod potestas cōsecrādi Eucharistiā, pertinet ad characterē sacerdotalis ordinis. Character aut quilibet, quia cū quadā consecratione datur, indelebilis est: vt supra dictū est, sicut & quarūcūq, rerū cōsecrationes ppetuæ sunt, nec amittuntur iterari possunt. Vnde manifestū est, qd potestas cōsecrādi nō amittitur p degradatiōem. Dicit enī Augustinus i. 3. cōtra parmenianū. Vtrūq, scilicet baptismus et ordo sacramētū est, & quadā consecratione vtrūq, homini datur: illud cū baptizatur, istud cū ordinatur, ideoq, nō licet a catholicis vtrūq, iterari.

Es

Dubium
unicum

Et sic patet, quod sacerdos degradatus potest conficere hoc sacramentum.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quod canon ille non loquitur asertiue, sed inquisitiue: sicut ex circumstantia litera haberi potest.

AD SECVNDVM dicēdū, quod episcopus non dat potestatem sacerdotalis ordinis propria virtute: sed instrumentaliter, sicut minister Dei, cuius effectus per hominē tolli nō potest: secūdū illud Matth. 12. Quos Deus coniunxit, homo nō separet. Et ideo episcopus non potest hanc potestatem auferre: sicut nec ille qui baptizat, potest auferre characterem baptismalem.

AD TERTIVM dicēdū, quod excommunicatio est medicinalis. Et ideo excommunicatis nō auferitur executio sacerdotalis potestatis, quasi in perpetuū: sed ad correctionem usq; ad tempus. Degradatis autē auferitur executio, quasi in perpetuū condemnatis.

IN HOC octauo articulo est conclusio. S. tho. quæ de fide est. Si sacerdos quantumcunq; degradatus tentet conficere hoc sacramentū, tenet factū: sed peccat faciens. Hæc sententia. S. Thom. est cōmunis. Et ita dicit, Archidia, super, cap. Ostēditur, de cons. d. 4. Idē Richar. in. 4. d. 13. arti. 1. Idē Paludanus. Idē Silvester verbo degradatus. q. 7. OPPOSITVM dicit Magister sententiarū in 4. d. 13. cap. 1. Et glosa in cap. Accedens. d. 50. Sed non probant: & loquuntur contra cap. Quod quidā 1. q. 1. Et est iā hæretica sententia Magistri. S. Th. vero satis affabre conclusionem suā probat. Quæ semper habuit sancta Romana ecclesia: & ita definitum est in concilio tridentino, nempe, ordinis sacramentum est irriterabile.

Articulus nonus.

Vtrum liceat ab excommunicatis, vel hæreticis, seu peccatoribus cōmunionē recipere, & eorū Missam audire.

AD NONVM Sic proceditur. Videtur quod aliquis licite possit cōmunionē recipere à sacerdotibus hæreticis, vel excommunicatis, vel etiā peccatoribus, & ab eis Missam audire. Sicut enī Augustinus cōtra Petilianū dicit. Neq; in homine bono, neq; in hoīe malo,

aliquis Dei fugiat sacramēta. Sed sacerdotes quāuis pētōres, & hæretici, vel excommunicati, verū conficiūt sacramentū. Ergo videtur, quod non sit vitandū, ab eis cōmunionē accipere, vel eorum Missam audire.

PRÆTEREA. Corpus Christi verū figuratiuū est corporis mystici: sicut supra dictū est. Sed à prædictis sacerdotibus verū corpus Christi consecratur. Ergo videtur, quod illi qui sunt de corpore mystico, possint eorum sacrificijs communicare.

PRÆTEREA. Multa pētā sūt grauiora quā fornicatio. Sed nō est prohibitum audire missas sacerdotū aliter peccantiū. Ergo etiā non debet esse prohibitum, audire missas sacerdotum fornicatorum.

SED CONTRA est, quod canō dicit. 32. d. Nullus Missam audiat sacerdotis, quem indubitāter cōcubinā nouit habere. Et Gregorius dicit in. 4. dialogorū, quod pater p̄fidus arrianum episcopū misit ad filium: ut de eius manu, sacrilega consecrationis cōmunionem perciperet: sed vir Deo deditus arriano episcopo veniēti, exprobrauit ut debuit.

RESPONDEO dicēdū, quod (sicut supra dictū est) sacerdotes si sint hæretici, vel schismatici, vel excommunicati, vel etiā pētōres quāuis habeāt potestatem cōsecrandi Eucharistiā: nō tamē ea recte utuntur, sed peccant utētes. Quicumq; autē cōmunicat alicui in pētō, ipse particeps peccati efficitur. Vnde & in secūda canonica Iohānis dicitur, quod qui dixerit ei aue (scilicet hæretico) cōmunicat operibus illius malignis. Et ideo nō licet à prædictis cōmunionem accipere: aut eorum missam audire.

DIFFERT tamē inter prædictas sectas. Nā hæretici, & schismatici, & excommunicati: sunt per sententiā ecclesie executione consecrandi priuati, & ideo peccat quicumq; eorū missam audit, vel ab eis accipit sacramenta. SED nō oēs peccatores sunt per sententiā ecclesie executione huius potestatis priuati. Et sic quāuis sint suspēsi quātū ad se ex sentētia diuina

diuina: non tamen quantum ad alios, ex sententia ecclesiae. Et ideo usque ad sententiam ecclesiae licet ab eis comunione accipere, et eorum missam audire. Vnde super illud. 1. Corinth. 5. Cum huiusmodi nec cibum sumere, dicit glosa Augustini. Hoc dicendo noluit hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspitionis, vel etiam extra ordinario usurpato iudicio: sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesiae, siue ultro confessum: siue accusatum & conuictum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in hoc quod refugimus audire missas talium sacerdotum, aut ab eis comunione recipere, non refugimus Dei sacramenta: sed potius ea veneramus. Vnde hostia a talibus sacerdotibus consecrata, est adoranda, & si reseruetur, licite potest sumi a sacerdote legitimo. Sed refugimus culpam indigne ministrantium.

AD SECVNDVM dicendum, quod unitas corporis mystici, est fructus corporis veri percepti. Illi autem qui indigne percipiunt, vel ministrant, priuantur fructu: ut supra dictum est. Et ideo non est sumendum ex eorum dispensatione sacramentum, ab eis qui sunt in unitate ecclesiae.

AD TERTIVM dicendum, quod, licet fornicatio non sit grauior ceteris peccatis: tamen ad eam proniores sunt homines propter carnis concupiscentiam. Et ideo specialiter hoc peccatum sacerdotibus prohibitum est ab ecclesia: & ne aliquis audiat Missam concubinae sacerdotis. Sed hoc intelligendum est de notorio, vel per sententiam, quae fertur in conuictum, vel per confessionem in iure factam, vel quando non potest peccatum aliqua tergiversatione calari.

IN HOC. 9. articulo sunt aliquot propositiones, quarum prima est. Non licet ab haereticis, schismaticis, excommunicatis, & peccatoribus missam audire, nec sacramentum comunione accipere. Probat. Sacerdotes, si sint haeretici, vel schismatici, vel excommunicati, vel peccatores, & si vere habeant potestatem consecrandi, & consecrent verum sacramentum, si in forma ecclesiae id faciant: peccant tamen mortifere hoc facientes. At quicumque comunicat alicui in peccato, efficitur particeps illius peccati. Probat. hanc minor testimonio diui Iohannis canonica. 2. cap. unico, ubi de haereticis loquens ait. Qui enim dicit illi (scilicet haeretico) aue, comunicat o-

peribus eius malignis. Ergo peccat mortifere, qui audit missam ab aliquo praedictorum, aut comunione accipit.

SECUNDA conclusio est: Differentia notabilis est inter praedictas sectas. Quia haeretici, excommunicati, & schismatici, sunt per sententiam ecclesiae executione consecrandi priuati, et ideo peccat quicumque eorum missam audit vel ab eis sacramenta accipit. ET confirmatur. Quia eo ipso quod sunt excommunicati, haeretici, aut schismatici, prohibetur, ut nullus cum eis comunice, maxime in rebus diuinis.

TER TIA conclusio. Non omnes peccatores sunt per sententiam ecclesiae executione huius potestatis priuati. Vnde quauis peccatores eo ipso quod sunt in peccato mortali, sint suspensi quo ad se ex diuina sententia: non tamen ex sententia ecclesiae, quantum ad alios. VNDE est quarta conclusio. A peccatoribus qui sententia ecclesiae non sunt priuati executione consecrandi: quousque sic ab ecclesia priuentur, licet Missam audire, & synaxim accipere. Hanc probatur testimonio glosae super illud prioris ad Corin. 5. Cum huiusmodi nec cibum sumere. Et glosa est Augustini, qui ait. Hoc dicendo noluit hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extra ordinario usurpato iudicio: sed potius ex lege Dei, secundum ordinem ecclesiae, siue ultro confessum siue accusatum & conuictum.

CIRCA illam primam conclusionem. S. Tho. quae dicit, quod ab haereticis schismaticis, et excommunicatis, non licet accipere Eucharistiam, dubitatur prius, an in necessitate liceat a praedictis accipere Eucharistiam: ut, si non est alius qui illam administret, & moritur aliquis, aut instat praecipuum comunicandi. DICO quod non secundum iura antiqua: quia ita priuati sunt, quantum ad usum sacramenti, sicut merus laicus, & sicut si non posset consecrare. Sed si non haberent illi haeretici saltem ordinem diaconatus non possent alij ab illis recipere Eucharistiam, etiam in quacunque necessitate. Ergo nec nunc, cum sint ab ecclesia priuati.

Dubium
primum.

SED contra. Quia degradatus, & excommunicatus licite baptizant, & alij licite ab eis accipiunt baptismum in necessitate. Ergo etiam comunione. Nego consequentiam: quia baptismus est sacramentum necessitatis simpliciter, & non Eucharistia.

SECUNDO arguitur. Quia in necessitate licitum est accipere poenitentiam ab haereticis & excommunicatis. Ergo etiam Eucharistiam.

AD HOC infra dicemus in materia de poenitentia. Nunc autem nego consequentiam, quia confessio est maioris necessitatis quam Eucharistia.

DUBITATUR secundo, an a peccatoribus liceat accipere comunione.

Dubium
secundum.

DICIT. S. th. q. ita, praeterquam in tribus casibus, nempe, si est condonatus aliquo iudicio. Secundo, si est sponte confessus in iudicio. Tertio, si est euidentia facti, id est notorium, quod communiter scitur: ita quod non potest aliqua tergiversatione calari. Et hoc dicit Panormitanus, extra de

de cohabitatione clericorum & mulierum capit. Vestra. Idem dicitur in cap. Cum dilectis filiis, extra de purgatione canonica. Et vide de hoc, ea quae diximus supra. q. 11. ar. 6. & q. 5. ar. 6. Et idem dicit S. Tho. quolib. 11. ar. 8.

SED contra illam primam conclusionem, qua diximus quod ab excommunicatis, & suspensis non licet accipere communionem, arguitur ex concilio constantiensi (ut refert Antoninus. 3. p. tit. 25. cap. 3.) ubi dicitur, q. licet communicare cum excommunicatis, etiam in diuinis, nisi sint nominatim excommunicati, aut nisi sint percussores clericorum.

DICO quod verum est, & propterea ego dixi, q. conclusio. S. tho. intelligitur de iure antiquo, & non simpliciter: quia de iure nouo quod fuit in illo concilio constantiensi, aliud est. Et de hoc supra de sacramentis in communi diximus multa. q. 5. art. vide ibi.

EX quibus omnibus sequitur, quod quicumque audit missam a sacerdote publico concubinario: vel peccatore, aliquo praedictorum modorum, quo (ut diximus) quis est publicus peccator, peccat mortifere, quia est ab ecclesia prohibitus, ut probauimus & merito. Quia cum tam turpi & foedo sacerdote, qui in publico peccato mortali audet tangere sanctissimum sacramentum, nullo modo est communicandum: ut saltem sic respiciat.

Articu. decimus.

Utrum liceat sacerdoti omnino a consecratione Eucharistiae abstinere.

AD DECIMUM Sic proceditur. Videtur quod liceat sacerdoti, omnino a consecratione Eucharistiae abstinere. Sicut enim ad officium sacerdotis pertinet, Eucharistiam consecrare, ita etiam baptizare: & in alijs sacramentis ministrare. Sed sacerdos non tenetur ministrare in alijs sacramentis nisi propter curam animarum susceptam. Ergo videtur, quod nec etiam teneatur Eucharistiam consecrare: si curam non habeat animarum.

PRATEREA. Nullus tenetur facere, quod sibi non licet: alioquin esset perplexus. Sed sacerdoti peccatori, vel etiam excommunicato non licet Eucharistiam consecrare: ut supra dictum est. Ergo videtur, quod tales non teneantur ad celebrandum. Et ita nec alij: alioquin ex sua culpa commodum reportarent.

PRATEREA. Dignitas sacerdotalis non perditur per subsequente infirmitate. Di-

cit enim Gelasius papa, & habetur in decretis di. 55. Praecepta canonica, sicut non patiuntur venire ad sacerdotium debiles corpore, ita si quis in eo fuerit constitutus, actum fuerit sanctus: amittere non potest, quod tempore suae sinceritatis accepit: contingit autem quandoque, quod ordinati in sacerdotes, incurrunt aliquot defectus, ex quibus a celebratione impediuntur: sicut est lepra, vel morbus caducus, vel aliquid aliud huiusmodi. Non ergo videtur, quod sacerdotes ad celebrandum teneantur.

SED CONTRA est, quod Ambrosius dicit in quadam oratione. Graue est: quod ad mensuram mundi corde et manibus innocenti bus non venimus: sed grauius est, si dum peccata metumus: etiam sacrificium non reddamus. **RESPONDEO** dicendum, quod quidam dixerunt, quod sacerdos potest omnino a consecratione licite abstinere: nisi teneatur ex cura sibi commissa celebrare populo & sacramenta praebere. Sed hoc irrationabiliter dicitur: quia unus quisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum, secundum illud. 2. ad corinth. 6. Hortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Opportunitas autem sacrificium offerendi, non solum attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrare, sed principaliter per comparationem ad deum, cui in consecratione huius sacramenti, sacrificium offertur. Unde sacerdoti, etiam si non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare: sed saltem videtur, quod celebrare teneatur in praecipuis festis, & maxime in illis diebus, in quibus fideles communicare consueuerunt. Et hinc est, quod. 2. Macha. 4. contra quosdam sacerdotes dicitur, quod iam non circa altaris officia deditierant, contempto templo, & sacrificijs neglectis.

AD PRIMAM ergo dicendum, quod alia sacramenta perficiuntur in usu fidelium. Et ideo in alijs ministrare non tenetur nisi ille qui super fideles suscipit curam. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione Eucharistiae, in qua sacrificium Deo offertur, ad quod

quod sacerdos obligatur Deo ex ordine iam suscepto.

AD SECVNDVM dicendum, quod sacerdos peccator, si per sententiam ecclesiae sit executione ordinis priuatus, vel simpliciter vel ad tempus, redditus est impotens ad sacrificium offerendum, & ideo obligatio tollitur. Hoc autem cedit sibi in detrimentum spiritualis fructus, magis quam in emolumentum. Si vero non sit priuatus potestate celebrandi, non soluitur obligatio. Nec tamen perplexus est, quia potest de peccato penitere, & celebrare.

AD TERTIVM dicendum, quod debilitas vel egritudo superueniens ordini sacerdotali, ordinem non tollit, executionem tamen ordinis tollit quantum ad consecrationem Eucharistiae. Quandoque quidem propter impossibilitatem executionis: sicut si priuetur oculis, aut digitis, aut vsu linguae. Quandoque autem propter periculum: sicut patet de eo, qui patitur morbum caducum, vel etiam quancunq; alienationem mentis. Quandoque propter abominationem: sicut patet de leproso, qui non debet publice celebrare. Potest tamen missam dicere occulte, nisi lepra adeo inualuerit, quod per corrosionem membrorum eum ad hoc reddiderit impotentem.

IN HOC art. 10. refert. S. Tho. vnam opinionem, quam reprobatur, & ea reprobata asserit vnicam conclusionem, sacerdotes teneri ad celebrandum & consecrandum. Erat opinio quam author reprobatur, quod sacerdos non tenetur ad celebrandum aliquando: nisi forte teneatur ex cura sibi commissa celebrare pro populo, & sacramenta ministrare. Sed contra hanc sententiam arguitur hoc modo. Quilibet tenetur uti gratia sibi data quotiescunque fuerit opportunitas, iuxta illud 2. ad Corinth. 6. Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. & c. At opportunitas sacrificium offerendi, non solum attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari: sed principaliter attenditur per comparationem, cui in consecratione huius sacramenti, sacrificium offertur. Ergo non licet sacerdoti omnino a celebratione cessare, esto non habeat animarum curam.

SECVNDO probatur praedicta conclusio ex il

lo. 2. Macha. 4. Iam non circa altaris officia dediti erant. & c. Et si petas quibus diebus tenetur sacerdos celebrare, est alia conclusio, quod tenetur celebrare in festis praecipuis. Haec. S. Thom.

CIRCA illam tertiam propositionem, qua. S. Thom. dicit, quod tenentur sacerdotes celebrare in festis praecipuis, dubitatur quae dicantur festa praecipua.

AD QVOD dico quod sunt illa festa, quae dicuntur in calendario duplicia, & tota duplicia, & a populo celebrantur cum solemnitate sicut sunt dies Dominici, & festa beatae Virginis & Apostolorum, & huiusmodi.

SED dubitatur secundo, an sit peccatum mortale abstinere semper a celebratione.

AD HOC dicunt aliqui canonistae (vt refert Antoninus. 3. p. titu. 13. cap. 6. §. 12) quod omnes sacerdotes qui ex negligentia quotidie non celebrant peccant mortaliter. Probat ex illo Ambrosio. de consecra. d. 1. cap. 5. quoties, vbi Ambrosius dicit. Ergo qui quotidie pecco, quotidie debeo accipere medicinam. Vbi textus inquit, quotidie debeo. & c. **AD HOC** dico, quod haec opinio est Durandi. & non probatur, estque falsa & sine apparentia. Et illud Ambrosii est consilium & non praecipuum, & ita tenent omnes theologii sine aliquo dubio. Et Panor. extra de vita & honestate clericorum, cap. vt Laici, idem dicit.

IDEO hac opinione dimissa, dicit Silues. Verbo missa. 1. q. 7. quod peccant mortaliter qui non celebrant in festis praecipuis, vt dicit. S. Tho. si sine causa in huiusmodi diebus omittant celebrare. Idem dicit Angelus verbo missa. Idem videtur sentire Palu. in. 4. d. 13. q. 2. Hoc ipsum Ricar. in. 4. d. 13. ar. 1. q. 1. Durand dicit, quod est graue peccatum in d. 1. q. 2. Et hi probant sic. Quia sacerdotibus dictum est. Hoc facite in meam commemorationem Marci. 6.

SECVNDO: quia qui non vitur gratia sibi data, in vacuum illam recepit, contra illud Paul. 2. ad Corinth. 6. Hortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

TER TIO, ex illo. Petri. 4. vnusquisque prout accepit gratiam in alterutrum illam ministrantes. Ergo. & c.

QVARTO. Quia extra de celebratione missarum. c. dolentes, reprehenduntur dure, qui ter aut quater tantum in anno celebrant. Ergo peccat mortaliter, qui omnino abstinet a celebratione.

QVINTO probant ex illo Ambrosio. quod. S. Tho. citat in argumento in contra. Graue est, quod mundo corde & manibus innocentibus ad mensam tuam non venimus. Sed grauius est si dum peccata metuimus, etiam sacrificium non reddamus. **SVMMA** vero Rosela dicit, quod non est peccatum mortale: quia nec est contra praecipuum, nec contra charitatem. Et idem dicit Caie. hic, ad minus ex genere suo, secus si aliunde obligeatur, aut si ex contemptu dimitterent, aut si non esset alius qui celebraret

Dubium
primu.

Dubium
secundum.

braret. Et probatur. Quia licet videatur contra feruorem charitatis, tamen non est contra charitatem: EST ergo utrunque probabile. Ego certe non condemnarem ad mortale illum qui sine contemptu omittit celebrare. Et ad rationes, quæ probant esse mortale: dico quod omnes sunt de consilio, & non sunt verba præceptiua, aut non sunt obligantia ad mortale: quia S. Thom. non dicit, quod peccant mortaliter: sed quod peccant graue peccatum veniale, s. & timendum est de mortali. Ideo sunt exhortandi sacerdotes, quod frequenter celebrent, ad minus in festis præcipuis, ut dicit S. Thom. Panor. dicit extra, de vita & honestate clericorum. cap. Ut laici, quod non tenetur clericus non habentes curam animarum celebrare omnibus diebus dominicis aut festis præcipuis. Ratio eius est: quia de consecr. dist. 1. cap. Et hoc attendendum: mittuntur clerici non habentes animarum curam cum secularibus ad audiendam Missam. Ergo non tenentur illam celebrare. Sed ego dico, quod non propterea deobligantur à sua obligatione, ut dicit S. Thom. Nihilominus credo, quod bene faceret confessorius non absolues presbyterum, qui rarissime aut nunquam vult celebrare: quia cum sit certum secundum communem opinionem, quod talis peccat ad minus venialiter, & multi dicant, quod mortaliter: videtur quod se exponit periculo peccandi mortaliter, ideo non est absoluedus.

Quæstio, xxiiij.

De ritu huius sacramenti.

DEINDE, considerandum est de ritu huius sacramenti. Et circa hoc queruntur sex.

PRIMO. Vtrum in celebratione huius mysterij Christus immoletur.

SECUNDO. De tempore celebrationis.

TERTIO. De loco & alijs, quæ pertinent ad apparatus huius celebrationis.

QUARTO. De his quæ in celebratione huius mysterij dicuntur.

QUINTO. De his, quæ circa celebrationem huius mysterij fiunt.

SEXTO. de defectibus, qui circa celebrationem huius sacramenti occurrunt.

Articulus primus

Vtrum in hoc sacramento Christus immoletur.

DPRIMUM sic procedatur. Videtur quod in celebratione huius sacramenti Christus non immoletur. Dicitur enim Heb. 10. quod Christus, una oblatione consumauit in sempiternum sanctificatos. Sed illa oblatio fuit eius immolatio. Christus ergo non immoletur in celebratione huius sacramenti.

PRÆTEREA. Immolatio Christi facta est in Cruce, in qua tradidit semetipsum oblationem & hostiam Deo, in odorem suauitatis: ut dicitur Ephesio. 5. Sed in celebratione huius mysterij Christus non crucifigitur. Ergo nec immoletur.

PRÆTEREA. Sicut Augustin. dicit in 4. lib. de Trinitate, in immolatione Christi, idem est sacerdos & hostia. Sed in celebratione huius sacramenti, non est idem sacerdos & hostia. Ergo celebratio huius sacramenti non est Christi immolatio.

SED CONTRA EST, quod Augustin. dicit in lib. sententiarum Prosperi. Semel immolatus est in semetipso Christus, & tamen quotidie immoletur in sacramento.

RESPONDEO dicendum, quod duplici ratione celebratio huius sacramenti dicitur immolatio Christi. Primo quidem, quia (sicut dicit Augustin. ad Simplicium) solent imagines, earum rerum nominibus appellari, quarum imagines sunt: sicut cum intuentes tabulam aut parietem pictum, dicimus, ille est Cicero, ille Sallustius. Celebratio autem huius sacramenti (sicut supra dictum est) imago quedam est representatiua passionis Christi, quæ est vera eius immolatio. Et ideo celebratio huius sacramenti dicitur immolatio Christi. Vnde Ambrosius dicit, super epistolam ad

g Hebræ.

Hebræos. In Christo semel oblata est hostia ad salutem sempiternam potens. Quid ergo? Nos nonne per singulos dies offerimus ad recordationem mortis eius? Alio modo quantum ad effectum passionis Christi: quia. s. per hoc sacramentum participes efficimur fructus Dominicæ passionis. Vnde, in quadam dominicali oratione secreta dicitur. Quoties huius hostiæ commemoratio celebratur: opus nostræ redemptionis exercetur. Quantum igitur ad primum modum, poterat dici Christus immolari in figuris veteris testamenti. Vnde et Apocal. 13. dicitur. Quorum nomina non sunt scripta in lib. vite agni, qui occisus est ab origine mundi: sed quantum ad secundum modum, proprium est huic sacramento, quod in eius celebratione Christus immoletur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod (sicut Ambro. ibidem dicit) una est hostia, quam. s. Christus obtulit, et nos offerimus, et non multe: quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius. Sicut enim quod ubiq. offertur unum est corpus, non multa corpora: ita et unum sacrificium.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut celebratio huius sacramenti est imago representatiua passionis Christi: ita altare est representatiuum Crucis ipsius, in qua Christus in propria specie immolatus est.

AD TERTIVM dicendum, quod per eandem rationem etiam sacerdos gerit imaginem Christi: in cuius persona et virtute verba pronunciat ad consecrandum (ut ex supradictis patet). Et ita quodammodo, idem est sacerdos et hostia.

Articu. secundus

Vtrum conuenienter sit determinatum tempus celebrationis.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter sit determinatum tempus celebrationis huius mysterij. Hoc enim sacramentum est representatiuum Dominicæ passionis: ut dictum est. Sed commemoratio Dominicæ passionis fit in ecclesia semel in anno. Dicit enim Augusti. Super psal. 21. Quotiescunque Pascha celebratur, nunquid toties Christus occiditur? Sed tamen anniuersaria recordatio representat, quod olim factum est: et sic nos facit moueri, tanquam videamus in Cruce pendentem Dominum. Ergo hoc sacramentum non debet celebrari, nisi semel in anno. **PRÆTEREA.** Passio Christi commemoratur in ecclesia sexta feria ante Pascha, non autem in festo Natalis. Cum ergo hoc sacramentum sit commemoratiuum Dominicæ passionis, videtur inconueniens esse, quod in die Natalis ter celebretur hoc sacramentum, in parasceue autem totaliter intermittitur.

PRÆTEREA. In celebratione huius sacramenti, ecclesia debet imitari, institutionem Christi. Sed Christus consecrauit hoc sacramentum hora serotina. Ergo videtur, quod hora tali debeat hoc sacramentum celebrari.

PRÆTEREA. Sicut habetur de consecratio. distin. 1. Leo Papa scribit Dioscoro Alexandrino Episcopo, quod in prima parte diei Missas celebrare licet. Sed dies incipit à media nocte, ut supra dictum est. Ergo videtur, quod etiam post mediam noctem liceat celebrare.

PRÆTEREA. In quadam dominicali oratione secreta dicitur. Concede nobis Domine quæsumus hæc frequentare mysteria. Sed maior erit frequentia, si etiam pluribus horis in die sacerdotes celebrēt. Ergo videtur, quod non debeat prohiberi sacerdos, pluries celebrare in die.

SED INCONTARIVM est consuetudo, quam seruat ecclesia secundum canonum statuta.

RES-

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) in celebratione huius mysterij attenditur representatio dominica passionis, & participatio fructus eius. Et secundum utrumq; oportuit determinare tempus aptū celebrationi huius sacramenti.

QUÆ enim fructu dominica passionis quotidie indigemus, propter quotidianos defectus, quotidie in ecclesia regulariter hoc sacramentum offertur. Vnde & Dominus nos petere docet Luca. 11. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Quod exponens Augusti. in lib. de verbis Domini, dicit. Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumas, quem admodum Græci in Oriente facere consueverunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi proficit.

QUÆ vero dominica passio celebrata est a tertia hora, usq; ad nonam: ideo regulariter in illa parte diei, solemniter hoc sacramentum in ecclesia celebratur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in hoc sacramento recolitur passio Christi secundum quod eius effectus ad fideles derivatur. Sed tempore passionis recolitur passio Christi, solum secundum hoc, quod in ipso capite nostro fuit perfecta. Quod quidem factum est semel: quotidie autem fructum dominica passionis fideles percipiunt. Et ideo illa commemoratio fit semel in anno, hæc autem quotidie, & propter fructum, & propter iugem memoriam.

AD SECVNDVM dicendum, quod veniente veritate, cessat figura. Hoc autem sacramentum est figura quedam, & exemplum dominica passionis, sicut dictum est. Et ideo in die quo ipsa passio Domini recolitur, prout realiter gesta est, non celebratur consecratio huius sacramenti. Ne tamen ecclesia ea etiam die sit sine fructu passionis, per hoc sacramentum nobis exhibito, corpus Christi consecratum in die precedenti reservatur sumendum in illo die. Non autem sanguis, propter periculum, & quia sanguis specialius est

imago dominica passionis: ut supra dictum est. Nec verum est, quod quidam dicunt, quod per immersionem particule corporis Christi in vinum, conuertatur vinum in sanguinem. Hoc enim aliter fieri non potest, quam per consecrationem factam sub debita forma verborum.

IN DIE autem Natiuitatis plures Missæ celebrantur, propter triplicem Christi natiuitatem. Quarum una est eterna, qua quantum ad nos est occulta. Et ideo una Missa cantatur in nocte, in cuius introitu dicitur. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te.

ALIA autem est temporalis: sed spiritualis: qua. s. Christus oritur tanquam lucifer in cordibus nostris: ut dicitur. 2. Petri. 1. Et propter hoc cantatur Missa in aurora, in cuius introitu dicitur. Lux fulgebit hodie super nos.

TERTIA est Christi natiuitas temporalis & corporalis: secundum quam visibilis nobis processit ex utero virginali, carne indutus. Et ob hoc cantatur tertia Missa in clara luce, in cuius introitu dicitur. Puer natus est nobis.

LICET econuerso possit dici, quod natiuitas eterna secundum se est in plena luce, & ob hoc in Euangelio tertia Missæ fit mentio de natiuitate eterna. Secundum autem natiuitatem corporalem, ad literam natus est de nocte, in signum quod veniebat ad tenebras infirmitatis nostræ. Vnde & in Missa nocturna dicitur Euangelium de corporali Christi natiuitate.

SICVT etiã et in alijs diebus, in quibus occurrunt plura Deibeneficia, vel recolenda, vel expetenda, plures Missæ celebrantur in die, puta una p̄ festo, et alia p̄ ieiunio, vel p̄ mortuis

AD TERTIVM dicendum, quod (sicut dictum est supra) Christus voluit ultimo hoc sacramentum discipulis tradere, ut fortius eorum cordibus imprimeretur. Et ideo post cenam in fine diei hoc sacramentum

g ij consecra-

consecrauit, & discipulis suis tradidit.

A NOBIS tamen celebratur hora domini
ca passionis. s. diebus festis tertia, quando cru-
cifixus est linguis Iudaeorum (ut dicitur Mar-
15.) & quando Spūs sanctus descendit super
discipulos, vel diebus profestis in sexta, quā-
do crucifixus est in manibus milium (ut habe-
tur Iohannis. 19.) vel diebus ieiuniorum in
nona, quando voce magna clamans, emisit
spiritum: ut dicitur Matth. 27.

POT EST tamē tardari, maxime quando
sunt ordines faciendi, & praecipue in sabbato
sancto: tū propter prolixitatem officij, tū quia
ordines pertinent ad diē dominicā: ut habe-
tur in decret. d. 75. cap. Quod à patribus. Pos-
sunt tamē Missae celebrari in prima parte di-
ei propter aliquam necessitatem: ut dicitur
de consecra. d. 1. cap. Necessesse est. &c.

AD QV AR tū dicendū, quod regulari-
ter Missa debet celebrari in die, & non in no-
cte: quia ipse Christus est praesens in hoc sacra-
mento: qui dicit Iohan. 9. Me oportet operari
opera eius, qui misit me, donec dies est. Venit
nox quando nemo potest operari. Quandiu
in mundo sum, lux sum mundi. Ita tamen
quod principium diei accipiatur, non a me-
dia nocte: nec etiam ab ortu solis, id est, quan-
do substantia solis apparet super terram, sed
quando incipit apparere aurora. Tunc enim
quodammodo dicitur sol ortus: in quantum
claritas radiorum eius apparet. Vnde &
Marc. 16. dicitur, quod mulieres venerūt ad
monumentum orto iam sole: cum tamen ve-
nerint cum adhuc tenebrae essent ad monumē-
tum: ut dicitur Iohan. 20. Sic enim hanc con-
trarietatem soluit August. in lib. de consen.
Euangelist.

SPECIALITER tamen in nocte Nata-
lis Domini, Missa celebratur, propter hoc, quod
Dominus in nocte natus est: ut dicitur de cō-
secre. d. 1. cap. Nocte &c. Et similiter etiam
in sabbato sancto circa noctis principium, prop-
ter hoc, quod Dominus nocte surrexit. i. cum
adhuc tenebrae essent ante manifestum so-

lis ortum.

AD QVINTVM dicendū, quod sicut
habetur de conse. d. 1. ex decreto Alex. Papae,
sufficit sacerdoti, unam Missam in die una
celebrare: quia Christus semel passus est, & to-
tum mundum redemit: & valde felix est,
qui unam digne celebrare potest. Quidam
tamen pro defunctis unam faciunt, alterā
de die, si necesse sit. Qui vero pro pecunia,
aut adulationibus secularium, una die prae-
sumunt plures celebrare Missas: non estimo eua-
dere damnationem.

ET EXTRA de celebratione Missarum
dicit Innocentius. 3. quod excepto die nativita-
tis dominicae (nisi causa necessitatis suadeat)
sufficit sacerdoti semel in die unam Missam
solummodo celebrare.

IN HOC art. 2. circa illud, quod dicit. S. tho.
quod quotidie regulariter hoc sacramentū of-
fertur in ecclesia, dubitatur, an sit praecipuum de
iure diuino, quod hoc sacramentū quotidie offeratur.
Et videtur, quod ita. Quia dictum est, Oportet se-
per orare, Luca. 18. Et panem nostrum quotidiana-
rum, Luca. 11. Et Paul. 1. ad Thes. 5. Sine intermis-
sione orate.

AD HOC dico, quod non est praecipuum de iure
diuino: quia non habetur alicubi, nec quā obliget.

SED an sit de praecipuo ecclesiae? Dico quod ita.
Probatur ex consuetudine ecclesiae: licet nō ha-
beat expresse.

SECUNDO, extra de celebratione Missarum.
cap. Cum creatura, mandatur, quod dicatur duae
Missae in ecclesijs collegiatis. Altera pro viuis, al-
tera pro defunctis.

SED qui tenentur celebrare? Ad hoc dicunt
cōmuniter iure consulti, quod tenentur eccle-
siae collegiatae, in quibus est aliquis praelatus. Et
Panor. dicit de celebra. Missarum cap. Cum crea-
tura, quod ecclesiae collegiatae tenentur celebrare
duas Missas: alteram pro viuis, alteram pro defū-
ctis. Sed videtur, quod illud non est de praecipuo:
sed potius de consuetudine. Et ita est consuetudo
apud fratres praedicatorum, quod quilibet contu-
tus dicit quotidie duas Missas ad minus. Et ita di-
cit Siluef. verbo Missa. q. 7. quod dicere illas duas
Missas est de consuetudine & nō de praecipuo. Et
probat Siluef. Quia consuetudo est in contrarium
communiter: quia non quilibet ecclesia dicit il-
las duas Missas. Secundo: quia non habetur ex
textu illa obligatio. Tertio: esset irrationabile in
festis magnis celebrare pro defunctis.

SED pluries in eodē die prohibetur celebrari hoc
sacra

Dubium
primum.

Dubium
secundū.

Dubium
tertium.

factamentū ab eodē sacerdote, extra de cele. miss. cap. Consulisti. & in alijs capitulis eiusdē tituli. Sed doctores ponunt aliquas exceptiones. Prius in nocte natalis Dñi. Et hoc verū est. Secūdo, pro praesenti defuncto, quādo consuetudo nō est in cōtrariū, vel aliqua synodalis. Tertio dicunt, quod licet pluries in die celebrare pro necessitate cōmunicandi infirmū. Quarto, pro itinerantibus sero venientibus. Quinto, pro necessitate nuptiarū, nēpe, cū finitur tempus benedictionum. Sexto, quando quis praesbyter habet duas ecclesias. Et hoc adhuc manet in vsu. Septimo, quando sunt duae missae: altera de ieiunio, altera de die: vt in vigilijs sanctorū. Et hos casus vide apud Palud. in. 4. d. 12. q. 1. Tamen ponit vnum, quod destruit istos casus, nēpe, quod talis sacerdos sit ieiunus. Qui non erit, aut raro: quia quando mane celebrat sumit lotionē: quia nescit aliū esse venturū. Ergo postea nō poterit celebrare. Alij autem antiqui doctores non ponunt illud. Ideo videtur, quod antiquitus non erat tanta restrictio in ecclesia in his: sicut nunc. **PRAETEREA** dicit Panormi. quod alius octauus casus est quando superuenit aliqua excelens persona. Nonus casus est, quando tenentur aliquae ecclesiae dicere duas missas, & nō est, nisi vnus praesbyter. Decimus casus est, quando propter pauper tatem ecclesiarum non possunt tales ecclesiae alere, nisi vnū sacerdotem. Undecimo dicit Siluest. quod generaliter propter aliquā necessitatē ratio nabile posset quis sacerdos pluries in eodem die celebrare. Sed Palud. dicit, quod talis non poterit celebrare in his casibus, nisi bis, excepto natali dñi. Et dicit etiā Palu. quod nō licet pluries in die nō sacerdotibus cōmunicare. Et etiā dicit, q. sacerdos quando celebrat, potest ponere hostiā quam consecrat in sacrario: & sumere aliā iā consecratā. **PRAETEREA**. Nota quod antiquitus solebant sacerdotes celebrare vsque ad horam nonā, quae est tertia post meridiē. Tamen iā nunc, licet nō sit decretū expressū, quod hoc prohibeat, videtur qd sit prohibitū: quia Papa cōcedit hoc p. privilegijs. Et habetur de consecra. d. 3. cap. Sabbato. qd. Missa illis duobus diebus in Parasceue & Sabbato nō celebretur. Et ideo in die Sabbati Missa dicebatur in nocte, vel post horā quintā aut sextā: & ideo sunt orationes in bñdictione cerei, quae sonant qd dicebantur de nocte: vt, Hanc sacratissimā noctē.

Articul. Tertius.

Vtrum oporteat hoc sacramētum celebrari in domo, & vasis sacris.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod non oporteat hoc sacramētum celebrari in domo, & vasis sacris. Hoc enim sacra-

mentum est representatiuum dominicae passionis. Sed Christus nō est passus in domo, sed extra portam ciuitatis: secundum illud Hebraeorum ultimo, Iesus vt sanctificaret per suum sanguinē populum, extra portā passus est. Ergo videtur, quod hoc sacramētum nō debeat celebrari in domo: sed magis sub dio.

PRAETEREA. In celebratione huius sacramenti debet ecclesia immuari morem Christi, & apostolorum. Sed domus in qua primo Christus hoc sacramētum confecit, non fuit consecrata: sed fuit quoddam cōmune cœnaculum, à quodam patre familias preparatum: vt habetur Luc. 22. Legitur etiā Actorum. 2. quod apostoli erant perdurantes & unanimiter in templo, & frāgentes circa domos panem, & sumebant cibum cū exultatione. Ergo nec modo oportet domos esse consecratas, in quibus hoc sacramētum celebratur.

PRAETEREA. Nihil frustra in ecclesia fieri debet, quae Spiritu scto gubernatur. Sed frustra videtur adhiberi consecratio ecclesiae vel altaris in huiusmodi rebus inanimatis, quae non sunt susceptivae gratiae, vel spiritualis virtutis. Inconueniēter igitur huiusmodi consecrationes in ecclesia fiunt.

PRAETEREA. Solū diuina opera debent recoli cū quadā solēnitate: secundū illud Psal. In operibus manū tuarum exultabo. Sed ecclesia vel altare, opere humano consecratur, sicut & calix, & ministri, & alia huiusmodi. Sed horum consecrationes nō recoluntur celebriter in ecclesia. Ergo neq. consecratio ecclesiae, vel altaris, cum solēnitate recoli debet.

PRAETEREA. Veritas debet respondere figurae. Sed in vet. test. quod gerebat figuram noui nō fiebat altare de lapidibus sectis: dicitur enim Exod. 20. Altare de terra facietis mihi: quod si altare lapideum feceris mihi non edificabis illud de sectis lapidibus. Exod. et. 27. mandatur fieri altare de lignis sethim vestitis aere vel et auro, vt habetur Exo. 25. Ergo videtur icōueniēter obseruari

in ecclesia quod altare fiat solum de lapide.
PRÆTEREA. Calix cū patena re-
 presentat sepulchrum Christi, quod fuit ex-
 cisum in petra: ut in euangelijs habetur. Er-
 go calix debet de petra fieri, & non solum de
 argento, vel auro, vel stanno.

PRÆTEREA. Sicut aurum pretiosi-
 us est inter materias vasorum: ita panni se-
 rici pretiosiores sunt inter alios pannos. Er-
 go sicut calix fit de auro, ita palle altaris de-
 bent de serico fieri, & non solum de panno
 lineo.

PRÆTEREA. Dispensatio sacramen-
 torum, & ordinatio eorūdem, ad ministros
 ecclesie pertinet: sicut dispensatio rerū tēpora-
 liū subiacet ordinationi principū seculariū.
 Unde & Apost. dicit. 1. Corinth. 4. Sic nos
 existimet homo, ut ministros Christi, & dis-
 pensatores mysteriorū Dei. Sed si circa dis-
 pensationem rerū temporalium aliquid fiat
 cōtra statuta principū, habetur irritū. Ergo
 si hæc quæ dicta sunt, cōuenienter sunt statu-
 ta per prelatos ecclesie, videtur quod sine his
 corpus Christi cōfici non possit. Et sic videtur
 sequi, quod verba Christi non sint sufficien-
 tia ad hoc sacramentum cōficiendū. Quod
 est inconueniens. Non ergo videtur conueni-
 ens fuisse, quod hæc circa celebrationem hu-
 ius sacramenti statuerentur.

SED CONTRA est, quod ea quæ per ec-
 clesiam statuuntur, ab ipso Christo ordinan-
 tur: qui dicit Matthæi. 18. Vbi cūq; fuerint
 duo vel tres congregati in nomine meo, ibi
 sum in medio eorum.

RESPONDEO dicendum, quod in his
 quæ circūstant hoc sacramentum, duo consi-
 derantur. Quorum unum pertinet ad repre-
 sentationem eorum quæ circa dominicā pas-
 sionem sunt acta. Aliud autem pertinet ad
 reuerentiā huius sacramēti, in quo Christus
 secundū veritatē cōtinetur, & nō solū in figu-
 ra. Vnde & cōsecrationes adhibentur his re-
 bus quæ veniunt in usum huius sacramen-
 ti, tum propter sacramenti reuerentiā, tum

ad representandum effectū sacramenti, qui
 ex passione Christi provenit, secundum illud
 Heb. vlti. Iesus, ut sanctificaret per suū san-
 guinē populum. &c.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quod regu-
 lariter hoc sacramentū celebrari debet in do-
 mo, per quam significatur ecclesia, secundum
 illud 1. Timo. 3. Vt scias quomodo oporteat te
 in domo Dei conuersari, quæ est ecclesia Dei
 vivi. Extra ecclesiā enim nō est locus veri
 sacrificij: ut Aug. dicit. Et quia ecclesia nō
 erat concludenda sub finibus gentis Iudaicæ:
 sed erat in vniuerso mūdo fundāda, ideo pas-
 sio Christi nō est celebrata intra ciuitatē Iude-
 orū, sed sub dio: ut sic totus mūdus se haberet
 ad passionem Christi ut domus. Et tamen
 (ut dicitur de conse. d. 1. cap. Concedimus) in
 itinere positus, si ecclesia defuerit, sub dio, seu
 in tentorio, si tabula altaris consecrata, cate-
 raque sacra mysteria ad id officium pertinē-
 tia ibi affuerint, missarum solennia celebra-
 ri concedimus.

AD SECVNDVM dicendum, quod
 domus in qua hoc sacramentū celebratur ec-
 clesiā significat, sicut & ecclesia nominatur,
 quæ conuenienter consecratur: tū ad represen-
 tandam sanctificationem, quam ecclesia cō-
 secuta est per passionem Christi: tū etiam ad
 significandam sanctitatē quæ requiritur in
 his qui hoc sacramentū suscipere debent. Per
 altare autē significatur ipse Christus, de quo
 dicit Apost. Heb. vlti. Per ipsum offerimus
 hostiā laudis Deo: unde & consecratio alta-
 ris significat sanctitatem Christi, de qua di-
 citur Luca. 1. Quod ex te nascetur sanctum,
 vocabitur filius Dei. Vnde de consecratio.
 distinctio. 1. dicitur. Altaria placuit non so-
 lum vñctione chrysmatis, sed etiam sacer-
 dotali benedictione sacrari. Et ideo regulari-
 ter non licet celebrare hoc sacramentum nisi
 in domibus consecratis. Vnde sicut habetur
 de consecra. dist. 1. Nullus presbyter missas
 celebrare presumat, nisi in cōsecratis ab epis-
 copo locis. Propter quod etiam: quia pagani

non sunt de ecclesia, nec alij infideles, ideo eadem distin. legitur. Ecclesia in qua mortuorum cadavera infidelium sepeliuntur sanctificare non licet: sed si apta videtur ad consecrandum, inde euulsis corporibus, & rasis parietibus vel tignis eius loci, re. edificetur: sed si haec consecrata prius fuerit, missas in ea celebrare licet, tamen si fideles fuerint qui in ea sepulti sunt. Propter necessitatem tamen potest hoc sacramentum peragi in domibus non consecratis, vel violatis: sed tamen de consensu episcopi. Vnde in eadem. di. legitur. Missarum solennia non ubique, sed in locis ab episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Non tamen sine altari portatili consecrato. Vnde in eadem. di. legitur. Cōcedimus si ecclesia fuerint incensa vel combusta, in capellis, cum tabula consecrata, missas iterum celebrari. Quia enim sanctitas Christi fons est totius ecclesiasticae sanctitatis, ideo in necessitate sufficit ad peragendum hoc sacramentum altare sanctificatum. Propter quod etiam nunquam ecclesia sine altari consecratur, tamen sine ecclesia quandoque consecratur altare cum reliquijs sanctorum, quorum vita abscondita est cum Christo in Deo. Vnde in eadem. di. legitur. Placuit, ut altaria in quibus nullum corpus aut reliquie martyris, condite probantur, ab episcopis qui eis de locis praesent, si fieri potest, evertantur.

AD TERTIUM dicendum, quod ecclesia & altare & alia huiusmodi inanimata consecrantur, non quia sint gratiae susceptiva, sed quia ex consecratione adipiscuntur quandam spirituale virtutem, per quam apta redduntur diuino cultui: ut scilicet homines deuotionem quandam exinde percipiant, ut sint paratiores ad diuina, nisi hoc propter irreuerentiam impediatur. Vnde & 2. Macha. 3. dicitur. Vere Dei virtus quaedam est in loco: nam ipse qui habet in caelis habitationem, uisitor, & adiutor est loci illius. Et inde est quod huiusmodi ante consecrationem emundantur & exorcizantur: ut ex

inde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione ecclesiae quae sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine polluta fuerint, reconciliantur: quia per peccatum ibi commissum apparet ibi aliqua operatio inimici. Propter quod etiam in eadem. distin. legitur. Ecclesias Arrianorum ubique inueneritis, catholicas eas diuinis precibus & operibus absque ulla mora consecrate. Vnde & quidam probabiliter dicunt quod per ingressum ecclesiae consecratae homo consequitur remissionem peccatorum venialium, sicut & per asperersionem aquae benedictae, reducentes quod in psal. dicitur. Benedixisti Domine terram tuam, remisisti iniquitatem plebis tuae. Et ideo propter virtutem quae ex consecratione ecclesiae acquiritur, consecratio ecclesiae non iteratur. Vnde & in eadem. di. ex concilio Niceno legitur. Ecclesiae semel Deo consecratae, non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exuste, aut sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine polluta fuerint: quia sicut infans a qualicunque sacerdote in nomine. p. & si. & .s. sanct. semel baptizatus, non debet iterum baptizari, ita neque locus Deo dicatus est iterum consecratus, nisi propter causas quas superius nominauimus: si tamen si dem sanctae Trinitatis tenuerint qui consecrauerunt, alioquin qui sunt extra ecclesiam, consecrare non possunt. Sed sicut in eadem. distin. legitur. Ecclesiae vel altaria quae ambigua sunt de consecratione, consecrentur. Propter hoc etiam quod aliquam spirituale virtutem adipiscuntur per consecrationem. In eadem. distin. statutum legitur. Ligna ecclesiae dedicata, non debent ad aliud opus iungi, nisi ad aliam ecclesiam, vel igni comburenda, vel ad profectum in monasterio fratribus: in laicorum autem opera non debent admitti. Et ibidem legitur. Altaris palla, cathedra, candelabrum, & vellum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur, cineres quoque eorum in baptisterio inferantur, aut in pariete

aut fissis pavementorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.

AD QVARTVM dicendum, quod quia consecratio altaris representat sanctitatem Christi, consecratio vero domus sanctitatem totius ecclesiae, ideo convenientius recolitur cum sanctitate et solemnitate consecratio ecclesiae vel altaris, quam aliorum quae consecrantur. Propter quod etiam octo diebus solemnitas dedicationis agitur, ad significandam beatam resurrectionem Christi et membrorum ecclesiae. Nec est opus solius hominis consecratio ecclesiae et altaris: cum habeat spirituale virtutem: unde de conse. d. eadem dicitur. Solemnitates dedicationum ecclesiarum per singulos annos solemniter sunt celebrandae. Quod autem octo diebus encenia sint celebranda in li. reg. per lecta dedicatione, reperies. s. 3. regu.

AD QVINTVM dicendum, quod sicut legitur de consecra. d. 1. altaria si non sint lapidea, chrysmatis unctio non consecrentur. Quod quidem competit et significationi huius sacramenti: tum quia altare significat Christum, dicitur autem. 1. cor. 10. Petra autem erat Christus: cum etiam quia corpus Christi in sepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quoad usum sacramenti. Lapis enim et solidus est, et de facili potest inueniri ubique: quod non erat necessarium in veteri lege, ubi fiebat in uno loco altare. Quod autem mandatur altare fieri de terra, vel de lapidibus insectis, fuit ad idolatriam remouendam.

AD SEXTVM dicendum est, quod sicut in di. eadem dicitur. cap. Vasa quodam. sacerdotes non aureis, sed ligneis calicibus utebantur. Zepherinus autem Papa patenis vitreis missas celebrari constituit: deinde Urbanus omnia fecit argentea. Postmodum autem statutum est: ut calix Domini cum patena, siue ex auro omnino siue ex argento fiat, vel saltem stanneus calix habeatur. De aere autem aut ex auricalcon non fiat: quia hoc vim virtute eruginem parit: pariterque

vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo seu vitreo calice presumat missam cantare quia. s. lignum porosum est, et sanguis consecratus in eo remaneret: vitrum autem fragile est, et posset fractionis periculum imminere, et eadem ratio est de lapide. Et ideo propter reuerentiam sacramenti statutum est, ut ex predictis materijs calix fiat.

AD SEPTIMVM dicendum, quod ubi potuit sine periculo fieri, ecclesia statuit circa hoc sacramentum id quod expressius representat passionem Christi. Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur in corporali, sicut circa sanguinem, qui continetur in calice. Et ideo licet calix non fiat de petra: corporale tamen sit de pano lineo: quo corpus Christi fuit inuolutum. Unde in Epistola Siluestri Papae in eadem di. legitur. Consulto omnium statuumus, ut sacrificium altaris non in serico panno aut intincto, quisquam celebrare missam presumat: sed in pano lineo ab episcopo consecrato. Sicut corpus Christi in syndone lineae et munda sepultum fuit. Competit etiam pannus lineus propter sui munditiam, ad significandam conscientie puritatem: et propter multiplicem laborem quo talis pannus preparatur, ad significandam Christi passionem.

AD OCTAVVM dicendum, quod dispensatio sacramentorum pertinet ad ministros ecclesiae: sed consecratio eorum est ab ipso Deo. Et ideo ministri ecclesiae non habent aliquid statuere circa formam consecrationis: sed circa usum sacramenti et modum celebrandi. Et ideo si sacerdos verba consecrationis proferat super materia debita cum intentione consecrandi, absque omnibus predictis. s. domo et altari, calice et corporali consecratis, et ceteris huiusmodi per ecclesiam institutis, consecrat quidem, in rei veritate corpus Christi: peccat tamen grauiter, ritum ecclesiae non seruans.

DUBITATVR primo in hoc ar. in quo loco debeat celebrari missa. Dico quod in loco ad hoc dedicato. Et dico, quod est mala consuetudo

Dubi
secuDubi
tertiuDubium
primum.

tudo, quotidie celebrare in cubiculis ratione bullarum, & maxime ubi maritus cognoscit uxorem, cum ecclesia ipsa polluatur propter effusionem seminis. Ergo etiam ille locus non erit aptus ad hoc quod ibi celebretur Eucharistia.

Dubium
secundū.

DUBITATUR secundo, quid possunt, vel quē effectum habeāt res insensibiles cōsecratae, ut altare portatile, ecclesia, vestis cōsecrata. AD quod respondēt multi, multipliciter. Aliqui sunt qui dicunt huiusmodi res insensibiles de se vel ex parte sua nullā habere virtutē. Sed habent virtutem ex parte fideiū, qui ad tactum vel praeſentiam illarum rerum excitantur ad deuotionem & reuerentiam exhibendam Deo, eo quod sciunt res illas esse dedicatas, ut Deus ibi collatur. Ratio istorum est: quia illae cōsecrationes sunt humanae tantum, à praelatis ecclesiae inuentae, & non à Christo institutae: ideo non habent aliquem effectum spirituales.

SED hi parū tribuūt potestatibus & clauibus ecclesiae, & in casu fierēt illae cōsecrationes ab ecclesia. IDEO alij habentes aliud extremū dicunt, quod praedictae res insensibiles habent quandam virtutem, quae est quaedam qualitas interioralis, sicut species coloris fusa per medium, quae qualitas imprimitur illis rebus per illas cōsecrationes. Sed quia isti hoc nō possunt probare, & superuacanea est illa qualitas: ideo ego dico cum Caierano. 3. parte quaestione. 33. articulo. 3. & cum alijs doctoribus. Et sit prima propositio. Huiusmodi res cōsecratae insensibiles habent virtutem excitandi fideles ad deuotionem, & ad reuerentiā deo reddendam. Haec probatur: quia alias frustra laborat ecclesia ad cōsecrandum illas res.

SECUNDA propositio est. Illa virtus non est qualitas aut res distincta: sed est motio quaedam diuina & vsus vel concursus peculiaris Dei, quo cōcurrit cum illis rebus ad excitandam illam deuotionem in fidelibus. Et hoc faciunt illae cōsecrationes quatenus procedunt à sacerdotio, quod est quaedam participatio sacerdotij Christi. Et ideo illae cōsecrationes non sunt purae humanae: sed innituntur, & dependent à Christi sacerdotio, & frustra ibi ponitur alia virtus quae sit qualitas: quia illa adhuc est creatura, & tam parum posset agere sicut aliae res, quae etiam sunt creaturae insensibiles.

Dubium
tertium.

SED quia de sacramentalibus tractat. S. th. in sequentibus articulis, ideo circa materiam. 2. art. praecedentis dubitatur, an ecclesiae collegiatae teneantur quotidie ad vnam missam.

DICO quod ita cum communi opinione. Probat prius ex consuetudine ecclesiae, secundo, ex illo cap. Cum creatura.

SED contra: quia ex illo cap. Cum creatura videtur quod teneatur qualibet ecclesia collegiata ad duas missas: quia dicit textus quod cōuentualiter celebrentur anniuersaria pro defunctis, & missa de festo vel de feria pro tempore. Ad hoc dico, quod

textus intelligit, quod celebrentur anniuersaria pro defunctis certis temporibus, vel aliquoties, & quod habeant sacerdotes curam orandi pro defunctis: non autem quod quoti die dicatur vna missa sub praepcepto pro defunctis. Et probatur. Quia inconueniens esset in festis praecipuis sicut in resurrectione & penthecoste agere officium mortuorum. Ideo solum de praepcepto tenentur ecclesiae collegiatae ad vnam missam de die pro tempore celebranda. SED an teneantur omnes qui sunt in cōmunitate ad illam missam, ita quod si omitatur peccent omnes mortaliter. Dico quod non: sed peccant praelati, & omnis talis ecclesia quae habet praelatum tenetur ad vnam missam.

SED pro quo est illa missa celebranda: iam dixi alias, quod pro illis pro quibus voluerit praelatus quia ecclesia solum mādāt, quod dicatur, & non applicat alicui.

CIRCA solutionem ad. 2. dubitatur, an sit textus ubi determinetur, quod sint dicendae. 3. missae in natali Domini. Dubium quartum.

DICO quod no. quia si esset, aut esset in cap. Cōsulisti. extra de celebratione missae. aut cap. Nocte sancta de consecra. d. 1. Sed ibi non: quia solum dicitur, quod tunc possunt sacerdotes pluries celebrare, & non dicitur quoties. Ergo. & c. Vnde solum ex ritu & consuetudine ecclesiae habetur, quod dicantur illae tres missae.

DUBITATUR quare celebrantur. 3. missae in natali Domini. Dicit. S. Tho. in hac. q. ar. 2. ad. 1. quia significantur. 3. natiuitates Christi. vide ibi. Et dicit Glos. in cap. Cōsulisti. extra de celebra. missarum, & in cap. Nocte sancta. de consecra. d. 1. quod quia repraesentant. 3. status. s. legis naturae, leg. vet. & leg. nouae. Quae ibi vide. Dubium quintum.

CIRCA. 3. argumentum dubitatur quando est celebrandum à parte ante, an liceat celebrare in nocte. Dubium sextum.

SILVES. verbo missa. 1. q. 6. dicit quod nō, & hoc esse omnium asserit. Et. S. Tho. ita dicit hic, & Paulus. in. 4. d. 13. q. 2. Affirmatque Silues. quod celebrare in nocte ante auroram est mortale, secundum omnes. Probat ex consuetudine ecclesiae.

SECUNDO probat ex cap. Necessesse est, de consecra. d. 1. ubi dispēſatur, quod celebretur missa in prima parte diei. 1. in aurora. Ergo signū est quod antea non licebat. Ergo à fortiori non licet in nocte celebrare.

EXCIPIUNTUR tamen aliqui casus. Vnus erat olim in nocte resurrectionis. Secundus in natiuitate Domini. Tertius si episcopus in itinere ante diem celebret vel celebrare faciat, quod ei licet secundū glosā ca. Finali, de priuilegijs lib. 6. Quartus est de licentia episcopi imminente necessitate, nepe, quia moritur episcopus, nec habetur Eucharistia, vel generaliter cum dispensatione papae.

VNDE in natali Domini non licet celebrare, nisi vnam missam in nocte, secundum dispositionē ecclesiae illam. s. quae celebratur media nocte. Fratibus

tribus tamē medicātibz ex priuilegio cōcessum est, quod possint celebrare per horā ante aurorā. **SED** à parte post, qua hora celebrādum est? Dico ex omnium cōsensu, quod debet celebrari missa priuata ab aurora vsq; ad nonā. 1. vsq; ad. 3. post meridiem secundum ius antiquū, Nunc autē stādum est consuetudini, quæ est, quod missæ incipiuntur ad minus ante meridiem.

SED quocies in die est celebrandum? Dixi iam, quod semel tantum, quantum est de se. Probat de consecrat. d. 1. cap. Sufficit, & de celebra. missarum cap. Consulisti. Et ibidem cap. Te referēte, excipiuntur aliqui casus, vt supra diximus.

DE vestibus autem & cæremonijs ecclesiæ circa cultum missæ: quæ dicuntur, non debent seruari, si cut debet caueri iuramentū falsum & alia quæ de se sunt mala: quia quæcunque negligētia committatur circa ista (nempe si quis ob negligentiam omitteret aliquam vestem: vt manipulum, vel stolā, vel celebret sine ara) non est statim dānādus de mortali: quia cū ista non sint de essentia sacramēti, sed solum ex statuto ecclesiæ, non iunt ita strictè intelligenda, vt statim condemnentur quis de lethali crimine, quocunque modo in his deficiat. Et hoc dicit Caie. in Sūma, verbo præcepti transgressio, in fine.

Dubium septimū. **SED** cū missa debeat celebrari in loco sacro, nē spe in ecclesia, dubitatur q̄ndo polluitur ecclesia

DICO quod in duobus casibus polluitur ecclesia: vt habetur de consecratione ecclesiarum cap. vltimo. Et de adulterijs & adulteris cap. Significasti. **PRIMVS** casus est propter effusionem sanguinis iniustam: vt propter magnum vulnus, & quod ad arbitriū boni viri sit illa effusio in aliqua quantitate. Nec requiritur, quod sanguis perueniat ad terrā: quia si quis percuteretur grauitè, & exiret ab ecclesia antequam sanguis cadat in terram, nihilominus talis ecclesia esset violata, vel si sāguis reciperetur in vestibus & nō perueniret ad terrā. **SECVNDVS** casus propter effusionem seminis quæcunque, non naturalem, sed liberam, & nō solum propter iniustam seminationem, sicut aliqui canonistæ dicunt, sed etiam propter concubitus maritalem polluitur ecclesia, & hoc si est manifesta seminatio. &c.

Dixerim non naturalem: quia si quis dormiret in ecclesia & in somnijs pollueretur, non esset ecclesia violata. Excipitur etiam seminatio maritalis, quando propter necessitatem fit: vt si cōiuges sint obsessi in ecclesia, quia oportet reddere debitum in tali casu, esto vir cognoscat vxorem non polluitur ecclesia.

TER TIVS casus est, si sepeliatur aliquis paganus in ecclesia, etiam violatur ecclesia.

SED quomodo ecclesia est reconcilianda, & expianda? Distinguendum est. Quia vel ecclesia est cōsecrata, vel benedicta solum. Si primū, pertinet ad episcopum reconciliatio ecclesiæ. Si secundū, quilibet sacerdos potest reconciliare ecclesiam. Et

in ecclesia polluta de licētia episcopi celebrari potest missa, antequam reconcilietur, & potest reconciliatio differri: vt si episcopus ægrotat, & non potest statim reconciliare ecclesiam.

HOC quod dicitur, quod non celebretur nisi in loco sacro, intelligitur sine graui necessitate: quia vt habetur in de consecra. d. 1. cap. Sicut non. propter necessitatem etiam in agro poterit missa celebrari: vt si infideles occuparent loca christianorū ata q̄ oporteret fugere, & relinquere ecclesias, liceret in loco non sacro celebrare.

DVBITATVR quid significet cæremoniæ ecclesiæ. Hoc vide hic in. S. tho. in articulis **Dubium octauum.**

sequentibus. Et in Vualdensi de sacramentalibus à cap. 28. vsque ad. 40. multiq; alij scripsisse dicuntur de officio missæ: vt Innocentius. 3. & Isidorus. **SED** quid significat missa? Dico, quod missa, dicitur à mittendo: quia cathecumini solebāt emitti ab ecclesia post euangelium ante oblationem sacrificij: & diaconus illo loco dicebat, ite missa est, estq; missa nomen latinum & antiquum, vt habetur apud Hieronymū, & Ambrosium, & nos de hoc iam supra egimus.

SED quis fuit primus author missæ? Quia licet semper fuerit consecratio, non tamē fuerunt semper omnia illa, quæ dicuntur in missa, nempe, euāgelium, epistola. &c.

AD HOC aliqui dicunt, quod Gregor. addidit, Pater noster, & Gelas. appōuit aliud. Sed hi fuerunt multum moderni, & vt dicit Dionysius in lib. de ecclesiast. Hierarchia, ab apostolis habuerunt initium ista quæ dicuntur in missa. Vide de hoc Innocentium. 3. de officio missæ in principio, qui dicit, quod primus qui dixit missā fuit diuus Petrus in Antiochia, & dicebat tunc tres orationes, & deinceps paulatim fuerunt addita alia.

PRAETEREA de consecratione. d. 1. cap. Iacobus habetur, quod Iacobus tempore beati Petri instituit ista quæ in missa dicuntur.

PRAETEREA. Remigijs dicit, quod diuus Petrus instituit ista. Stanq; dicta hæc: quia Iacobus Petro consentiente hæc instituit.

PRAETEREA. August. dicit super illud Pauli. 1. ad Corint. 11. Cetera cum venero disponam, quod Paulus instituit hæc in missa dicenda, quod etiam stat cum iam dictis: quia Paul. permittente vel consentiente Petro instituit ista.

PRAETEREA de aliquibus particularibus sūt aliqua notanda. Prius de vestibus habetur in historia beati Silues. quod Esrosius episcopus Pāphiliæ venit Romam, & celebrauit cum Colobio beati Iacobi, quod Colobium erat idem, quod nūc vocatur dalmatica præterquā quod manicas nō habebat, positæq; fuerunt postea, vt vestis pulchrior vel congruentior appareat.

PRAETEREA. Beatus August. in lib. quæst. vet. & noui testamenti cap. 47. dicit, quod tēpore Silues. tam episcopi, quam diaconi utebantur dalmaticis, vel forte illo tempore solum utebantur ministri

nistri vestibis albis, sicut nūc in profestis diebus.
Postea vero facta fuit casula.

DE corporalibus autem meminit Beda quod debent esse simplicia & alba, ideo male faciunt, qui apponunt & admiscunt aliquid aliud: ut sericum &c. Facit etiam mentionem Beda de hoc quod aliqui eleuant calicem coopertum cum linteolo, alij vero non, ut Papa: quia omnia ista habent significationes. Nā per hoc, quod eleuatur calix nudus, significatur, quod Christus fuit nudus in cruce, & per aliud significatur, quod fuit coopertus, vel quod fuit sepulchrū clausum, & in resurrectione apertū.

PRAETEREA de calice Beatus Clemēs in quadam epistola dicit, quod minister debet componere calicem.

SED de qua materia debet esse calix? Dicit Augustinus. Super illud psal. 111. Simulacra gentium argentum & aurū, quod merito calix est argenteus, vel aureus: quia aliter Iudaei utebantur auro in huiusmodi & aliter Christiani.

PRAETEREA. Origenes super Leviticum homelya. 10. & Grego. Homelya. 11. super Matth. dicunt, quod calices non debent mutari in alios vsus. Idemque dicit Ambr. in lib. de sacramentis.

NOTANDVM est hic quod ea quae dicuntur in missa, quae sunt antiquitus instituta, in tota ecclesia vniuersaliter dicuntur, alia autem quae aliqui deuoti, inconsiderati tamē, addiderunt, non dicuntur, nisi particulariter in aliquibus ecclesijs.

PRAETEREA. De gloria in excelsis meminit Aug. in 3. parte sermonum, sermone. 16.

IN quodam autem concilio Bracharensi dicitur quod tam episcopus, quam sacerdos, utantur illis verbis, Dominus vobiscum: quia ante illam determinationem aliqui sacerdotes non dicebant, Dominus vobiscum, sed episcopi. Alias significationes omnium caeremoniarum, quae fiunt in missa, vide hic in S. Tho. qui omnia sufficienter manifestat, & diligenter colligit ex sanctis.

Articul, quartus.

Vtrū conuenienter ordinentur ea quae circa hoc sacramētū dicuntur.

D QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter ordinentur ea quae circa hoc sacramētū dicuntur. Hoc enim sacramentum verbis Christi consecratur: ut Ambro. dicit in lib. de sacramentis Non ergo debent aliqua alia in hoc sacramēto dici, quam verba Christi.

PR AETEREA. Verba Christi per euangelium nobis innotescunt. Sed quaedam dicuntur circa consecrationem huius sacramenti, quae in euangelijs non ponuntur. Non enim legitur in euangelio, quod Christus in consecratione huius sacramenti oculos ad caelum leuauerit, similiter etiam in euangelijs dicitur, accipite, et comedite, nec ponitur, omnes, cum in celebratione huius sacramenti dicitur, eleuatis oculis in caelum, & iterum, accipite, & manducate ex hoc omnes. Inconuenienter ergo huiusmodi verba dicuntur in celebratione huius sacramenti.

PR AETEREA. Omnia sacramenta ordinantur ad salutem fidelium. Sed in celebratione aliorum sacramentorum, non fit communis oratio pro salute fidelium defunctorum. Ergo inconuenienter fit in hoc sacramento.

PR AETEREA. Baptismus dicitur specialiter fidei sacramentum. Ea ergo, quae pertinent ad instructionem fidei, magis debent circa baptismū tradi, quam circa hoc sacramentum, sicut doctrina apostolica & euangelica.

PR AETEREA. In omni sacramento exigitur deuotio fidelium. Non ergo magis in hoc sacramento, quam in alijs deberet excitari deuotio fidelium per laudes diuinas, & per admonitiones, puta, cum dicitur, sursum corda.

PR AETEREA. Minister huius sacramenti est sacerdos: ut dictum est. Omnia ergo quae in hoc sacramento dicuntur, à sacerdote dici deberent, et non quaedam à ministris, quaedam à choro.

PR AETEREA. Hoc sacramentum per certitudinem operatur virtus diuina. Superflue ergo sacerdos petit huius sacramenti perfectionem, cum dicit, quā oblationem tu Deus in omnibus &c.

PR AETEREA. Sacrificium nouae legis, multo est excellentius, quam sacrificium antiquorum patrum. Inconuenienter ergo sacerdos petit, quod hoc sacrificium habeatur sicut sacrifici

sacrificiū Abel, Abrahæ, et Melchisedech.
PRÆTERTEREA Corpus Christi, sicut non incipit esse in hoc sacramento per loci mutationem (ut supra dictum est) etiam nec esse desinit. Inconuenienter ergo sacerdos petit, Iube hoc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuū.

SED CONTRA est, quod dicitur de consecratione. d. i. Iacobus frater Domini secundū carnem, et Basilius Cæsariensis episcopus ediderunt Missæ celebrationem. Ex quorum auctoritate patet, conuenienter singula circa hoc dici.

RESPONDEO dicendum, quod, quia in hoc sacramento totum mysterium nostræ salutis comprehenditur, ideo præ ceteris sacramentis cum maiori solemnitate agitur. Et quia scriptum est Ecclesiastes. 4. Custodi pedem tuum ingrediens domū Domini, et Ecclesiastici. 18. Ante orationem prepara animam tuam: ideo ante celebrationem huius mysterij, primo quidem præmittitur præparatio quedam, ad digne agenda ea que sequuntur. Cuius præparationis prima pars est laus diuina, quæ fit in introitu, secundum illud psal. Sacrificium laudis honorificabit me, et illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. Et sumitur hoc, ut pluries, de psal, vel saltē cum psal. cantatur: quia, ut Dionys. dicit 3. Cap. Eccle. Hierar. Psal. comprehendunt per modum laudis quicquid in sacra Scriptura continetur.

SECUNDA pars continet commemorationem præsentis miserie, dum misericordia petitur dicendo Kyrieleyson, ter quidem pro persona Patris, ter autē pro persona Filij cū dicitur, Chrysteleyson, et ter pro persona Spiritus sancti cū subditur. Kyrieleyson: cōtra triplicem miseriam, ignorantie, culpæ, et pænæ, vel ad significandū quod omnes persone sunt in se inuicem.

TERCIA autem pars, commemorat cælestem gloriam, ad quam tendimus post præsentem vitam et miseriam dicēdo, Gloria

in excelsis Deo, quæ cantatur in festis, in quibus commemoratur cælestis gloria, intermittitur autem in officijs luctuosis, quæ ad commemorationem miserie pertinent.

QUARTA autem pars continet orationem quam sacerdos pro populo facit, ut digni habeantur tantis mysterijs.

SECUNDO autem præmittitur instructio fidelis populi: quia hoc sacramentum est mysterium fidei: ut supra habitū est. Quæ quidem instructio dispositiue quidem fit per doctrinam prophetarum, et apostolorum, quæ in ecclesia legitur per lectores et subdiaconos. Postquam lectionem cantatur à choro Graduale, quod significat profectum vite: et Halleluia, quod significat spirituale exultationem, vel Tractus in officijs luctuosis, qui significat spiritualem gemitum, hæc enim consequi debent in populo ex prædicta doctrina. Perfecite autem populus instruitur per doctrinam Christi in euangelio contentam, quæ à summis ministris legitur. s. à diaconibus. Et quia Christo credimus tanquam diuinae veritati (secundū illud Ioannis. 8. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?) lecto euangelio symbolū fidei cātatur, in quo populus ostendit, se per fidē Christi doctrine assentire. Cantatur autem hoc symbolum in festis de quibus fit aliqua mentio in symbolo, sicut in festis Christi, et beatæ Virginis, et apostolorum, qui hanc fidem fundauerūt, et alijs huiusmodi.

SIC igitur populo præparato et instructo, consequenter acceditur ad celebrationem mysterij, quod quidem et offertur ut sacrificium, et consecratur, et sumitur ut sacramentum. Vnde primo peragitur oblatio, secundo consecratio materiae oblatae, tertia eiusdem perceptio.

CIRCA oblationem vero duo aguntur. s. laus populi in cantu Offertorij, per quod significatur letitia offerentium, et oratio sacerdotis: qui petit, ut oblatio populi sit Deo accepta. Vnde et primo Paral. 29. dixit Da-

uid

uid. Ego in simplicitate cordis mei letus obtuli uniuersa hæc, & populum tuum, qui hic repertus est, uidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Et postea orat dicens. Domine Deus custodi hanc uoluntatem.

DEINDE circa consecrationem, quæ supernaturali uirtute agitur, primo excitatur populus ad deuotionem in præfatione, unde & monetur sursum corda habere ad Dominum.

Et ideo finita præfatione, populus deuote laudat diuinitatem Christi, cum angelis dicens, sanctus, sanctus, & humanitatem cum pueris dicens benedictus qui uenit. Deinde sacerdos secreto commemorat, primo quidem pro quibus hoc sacrificium offertur. s. pro uniuersali ecclesia, & pro his qui in sublimitate sunt constituti. 1. Tim. 2. & specialiter quosdam qui offerunt, uel pro quibus offertur. Secundo commemorat sanctos quorum patrocinia implorat pro prædictis, cum dicit, communicantes & memoriam uenerantes. &c. Tertio petitionem concludit cum dicit, ut hæc oblatio pro quibus offertur salutaris.

DEINDE accedit ad ipsam consecrationem, in qua primo petit consecrationis effectum cum dicit, quam oblationem tu Deus. &c. Secundo, consecrationem peragit per uerba Saluatoris, cum dicit, qui pridie. etc. Tertio, excusat præsumptionem per obedientiam ad mandatum Christi, cum dicit, & memores.

Quarto, petit hoc sacrificium per actum, esse Deo acceptum, cum dicit: supra quæ propitio. &c. Quinto, petit huius sacrificij & sacramenti effectum. Primo quidem quantum ad ipsos sumentes, cum dicit, supplices te rogamus. Secundo, quantum ad mortuos, qui iam sumere non possunt, cum dicit, memeto etiam Domine. &c. Tertio specialiter quantum ad ipsos sacerdotes offerentes, cum dicit nobis quoque peccatoribus. &c.

DEINDE agitur de perceptione sacramenti, & primo preparatur populus ad percipiendum. Primo quidem, per orationem communem totius populi (quæ est Oratio Dominica, in

qua petimus panem quotidianum nobis dari) & etiam priuatam: quam specialiter sacerdos pro populo offert, cum dicit, libera nos quæsumus Domine. &c. Secundo preparatur populus per pacem, quæ datur dicendo, agnus Dei. Est enim hoc sacramentum unitatis & pacis: ut supra dictum est. In missis tamen defunctorum, in quibus sacrificium offertur: non pro pace presenti, sed pro requie mortuorum pax intermittitur.

DEINDE sequitur perceptio sacramenti, primo percipiente sacerdote, & postmodum alijs dante: quia ut Dionysius dicit. 3. cap. ecclesi. Hierar. ille qui alijs diuina tradit, primo debet ipse particeps esse.

ULTIMO autem tota Missæ celebratio, in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro sumptione mysterij (quod significat cantus post communionem) & sacerdote per orationem gratias offerente, sicut & Christus celebrata cæna cum discipulis hymnum dixit: ut dicitur Matth. 26.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod consecratio solis uerbis Christi conficitur. Alia uero necesse est addere ad preparationem populi sumentis: sicut dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod (sicut dicitur Iohannis. ultimo) multa sunt à Domino facta uel dicta, quæ euangelistæ non scripserunt. Inter quæ fuit hoc, quod Dominus in cæna oculos leuauit in celum, quod tamē ecclesia ex traditione apostolorum habuit. Rationabile enim uidetur, ut qui in suscitatione Lazari (ut habetur Iohannis. 11.) & in oratione quam pro discipulis fecit. Ioannis. 17. oculos leuauit ad Patrem: in huius sacramenti institutione, multo magis hoc fecerit, tanquam in re potiori. Quod autem dicitur, Manducate et comedite, non differt quantum ad sensum neque multum refert, quid dicatur, præsertim cum uerba illa non sint de forma: ut supra dictum est. Quod autem additur, omnes, intelligitur in uerbis euangelij, sed non exprimitur: quia ipse dixerat Iohannis. 6. Nisi manducaueritis carnem

carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.

AD TERTIVM dicendum, quod Eucharistia est sacramentum totius ecclesiasticae unitatis. Et ideo specialiter in hoc sacramento, magis quam in alijs, debet fieri mentio de omnibus, quae pertinent ad salutem totius ecclesiae.

AD QVARTVM dicendum, quod instructio fidei est duplex. Una quae fit noviter inveniendis, scilicet cathecuminis, et talis instructio fit per baptismum. Alia autem est instructio, qua instruitur fidelis populus, qui communicat huic mysterio, et talis instructio fit in hoc sacramento. Et tamen ab hac instructione non repelluntur, etiam cathecumini, et infideles. Unde dicitur de consecra. d. 1. Episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, et audire verbum Dei: siue gentilem, siue hereticum, siue Iudeum, usque ad Missam cathecuminum, in qua scilicet continetur instructio fidei.

AD QVINTVM dicendum, quod in hoc sacramento et maior devotio requiritur quam in alijs sacramentis (propter hoc quod in hoc sacramento totus Christus continetur) et communior etiam: quia in hoc sacramento requiritur devotio totius populi, pro quo sacrificium offertur, et non solum percipientium sacramentum: sicut in alijs sacramentis. Et ideo (ut Cyprianus dicit) sacerdos praefatione praemissa, parat fratrum mentes, dicendo, sursum corda: ut dum respondet plebs, habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud se quam deum cogitare debere.

AD SEXTVM dicendum, quod in hoc sacramento (sicut dictum est) tanguntur ea quae pertinent ad totam ecclesiam. Et ideo quaedam dicuntur a choro, quae pertinent ad populum. Quorum chorus quaedam totaliter proficitur, quae scilicet toti populo inspirantur. Quedam vero populus proficitur, sacerdote inchoante, qui personam Dei gerit, in signum, quod talia pervenerunt ad populum ex revelatione divina, sicut fides et gloria

caelestis. Et ideo sacerdos inchoat, symbolum fidei, et Gloria in excelsis Deo.

QV AEDAM vero dicuntur per ministros: sicut doctrina veteris et novi testamenti, in signum quod per ministros a Deo missos, est doctrina haec populis annunciata.

QV AEDAM vero sacerdos solus proficitur, quae scilicet ad proprium officium sacerdotis pertinent, ut scilicet dona et preces offerat pro populo, sicut dicitur Hebr. 5. In his tamen quaedam dicit publice, scilicet, quae pertinent ad sacerdotem, et ad populum, sicut sunt orationes communes. Quedam vero pertinent ad solum sacerdotem: sicut oblatio et consecratio, et ideo quae circa haec sunt dicenda, occulte a sacerdote dicuntur. In utrisque tamen excitat attentionem populi dicendo, Dominus vobiscum, et expectat assensum dicentium, amen. Et ideo etiam in his quae secrete dicuntur, publice praemittit, Dominus vobiscum, et subiungit, Per omnia secula seculorum.

VEL secrete aliquis sacerdos dicit, in signum quod circa Christi passionem discipuli, non nisi occulte confitebantur Christum.

AD SEPTIMVM dicendum, quod efficacia verborum sacramentalium impedi-ri potest per intentionem sacerdotis.

NEC tamen est inconueniens, quod a Deo petamus id quod certissime scimus ipsum facturum, sicut Christus Iohan. 17. petiit suam clarificationem. Non tamen videtur ibi sacerdos orare, ut consecratio impleatur, sed ut nobis fiat fructuosa. Unde signanter dicit: ut nobis corpus et sanguis fiat. Et hoc significant verba, quae praemittit dicens. Hanc oblationem facere digneris, benedictam secundum August. 1. per quam benedicamur scilicet per gratiam, ascriptam. 1. per quam in caelo ascribamur, ratam, id est, per quam de visceribus Christi esse censeamur: rationabilem. 1. per quam a bestiali sensu exuamur: acceptabilem, ut qui nobis ipsis displicemus, per hanc acceptabiles eius unico filio simus.

AD

AD OCTAVVM dicendum, quod licet hoc sacramentum ex seipso præferatur omnibus antiquis sacrificijs, tamē sacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptissima ex eorum deuotione. Petit ergo sacerdos, ut sic hoc sacrificium acceptetur Deo ex deuotione offerentium, sicut illa accepta fuerunt Deo.

AD NONVM dicendum, quod sacerdos non petit, nec quod species sacramentales deferantur in cælum, neque corpus Christi verum, quod ibi esse non desinit. Sed petit hoc pro corpore mystico (quod. s. in hoc sacramento significatur) ut. s. orationes sacerdotis & populi Angelus assistens diuinus mysterijs, Deo representet. secundum illud Apocali. 8. Ascendit fumus incensorum, de oblationibus sanctorum, de manu Angeli.

SVBLIME autem altare Dei, dicitur vel ipsa ecclesia triumphans in quam transferrī petimus: vel ipse Deus cuius participationem petimus: de hoc enim altari dicitur Exod. 20. Non ascendes ad altare meum per gradus. i. in Trinitate gradus non facies. **VEL** per Angelum intelligitur ipse Christus, qui est magnificōs filij Angelus, qui corpus suum mysticum, Deo patri coniungit, & ecclesie triumphati. Et propter hoc etiam Missa nominatur: quia per Angelum sacerdos preces ad Deum mittit, sicut populus per sacerdotem: vel quia Christus est hostia nobis missa à Deo. Vnde & in fine Missæ diaconus in festiuis diebus populum licenciatur dicens. Ite, missa est. s. hostia ad Deum per Angelum: ut scilicet sit Deo accepta.

Articul. quintus.

Vtrum ea quæ in celebratione huius sacramenti aguntur, sint conuenientia.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod ea quæ in celebratione huius sacramenti aguntur, non sint conuenien-

tia. Hoc enim sacramentum ad nouum testamentum pertinet: ut ex forma ipsius apparet. In nouo autem testamento non sunt obseruanda ceremonie veteris testamen. ad quas pertinebat quod sacerdos & ministri aqua lauabantur, quando accedebant ad offerendum: legitur enim Exod. 30. Lauabunt Aaron & filij eius manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, & quando accessuri sunt ad altare. Non est ergo conueniens, quod sacerdos lauet manus suas inter Missarum solennia.

PRÆTEREA. Ibidē Dominus mandauit quod Aaron adoleret incensum suaue fragrans super altare, quod erat ante propitiatorium, quod etiam pertinebat ad ceremonias vet. testa. Inconuenienter ergo in Missa sacerdos thurificatione utitur.

PRÆTEREA. Ea quæ in sacramentis ecclesie aguntur, non sunt iteranda. Inconuenienter igitur sacerdos multoties iterat cruce signationes super hoc sacramentum.

PRÆTEREA. Apostolus dicit Heb. 7. Sine ulla contradictione, quod minus est, a maiori benedicatur. Sed Christus qui est in hoc sacramento post consecrationem, est multo maior sacerdote. Inconuenienter igitur sacerdos post consecrationem benedicit hoc sacramentum cruce signando.

PRÆTEREA. In sacramento ecclesie nihil debet fieri, quod ridiculosum videatur. Videtur autem ridiculosum, gestulationes facere, ad quas pertinere videtur, quod sacerdos quandoq; brachia extēdit, manus iungit, digitos complicat, & se ipsum inclinatur. Ergo hoc non debet fieri in hoc sacramento.

PRÆTEREA. Ridiculosum etiam videtur, quod sacerdos multoties se ad populum vertit, & multoties populum salutatur. Non ergo debent hæc fieri in celebratione huius sacramenti.

PRÆTEREA. Apostolus. 1. ad Co. 1. pro inconuenienti habet, quod Christus dicitur. i. sus sit.

sus sit. Sed post consecrationem Christus est in hoc sacramento. Inconuenientur ergo hostia frangitur à sacerdote.

PR AETER EA. Ea quae in hoc sacramento aguntur, passionem Christi representant. Sed in passione Christi corpus fuit diuisum in locis quinque vulnerum. Ergo corpus Christi in quinque partes frangi deberet magis quam in tres.

PR AETER EA. Totum corpus Christi in hoc sacramento seorsum consecratur à sanguine. Inconuenienter ergo una pars eius sanguini miscetur.

PR AETER EA. Sicut corpus Christi proponitur in hoc sacramento, ut cibus: ita et sanguis Christi ut potus. Sed sumptioni corporis Christi non adiungitur in celebratione Missae alius corporalis cibus. Inconuenienter igitur sacerdos post sumptionem sanguinis Christi, unum non consecratum sumit.

PR AETER EA. Veritas debet respondere figurae. Sed de agno Paschali, qui fuit figura huius sacramenti, mandatur, quod non remaneret ex eo quicquam usque mane. Inconuenienter igitur hostiae consecratae reseruantur, et non statim sumuntur.

PR AETER EA. Sacerdos pluraliter loquitur audientibus, cum dicit, Dominus vobiscum, et gratias agamus. Sed inconueniens videtur pluraliter loqui uni soli, et maxime minori. Ergo inconueniens videtur, quod sacerdos uno tantum ministro presente, celebret Missam. Sic igitur videtur, quod inconuenienter aliqua agantur in celebratione huius sacramenti.

SED, INCONTRARIUM est ecclesiae consuetudo, quae errare non potest: ut pote Spiritu sancto instructa.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) in sacramentis dupliciter aliquid significatur, scilicet verbis et factis, ad hoc quod sit perfectior significatio. Significatur autem verbis in celebratione huius sacramenti, quaedam pertinentia ad passionem Christi, quae representatur in hoc sacramento: et etiam ad corpus mysticum quod significatur in hoc sacramento, et quaedam pertinentia ad usum huius sacramenti, qui de-

bet esse cum deuotione et reuerentia. Et ideo in celebratione huius mysterij quaedam aguntur ad representandam passionem Christi, vel et dispositionem corporis mystici: et quaedam aguntur pertinentia ad deuotionem et reuerentiam huius sacramenti.

AD Primum ergo dicendum, quod ablutio manuum fit in celebratione Missae propter reuerentiam huius sacramenti. Et hoc dupliciter. Primo quidem: quia aliqua pretiosa tractare non consueuimus nisi manibus ablutis. Unde indecens videtur quod ad tantum sacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter inquinatis.

SECUNDO propter significationem, quia ut Dio. dicit. 3. c. eccles. Hierar. extremitatum ablutio, significat emundationem, etiam a minimis peccatis, secundum illud Ioa. 23. Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet. Et talis emundatio requiritur ab eo qui accedit ad hoc sacramentum. Quod etiam significatur per confessionem, quae fit ante introitum Missae. Et hoc idem significabat ablutio sacerdotum in vet. leg. ut ibidem dicit Dion.

NEC tamen ecclesia hoc seruat tanquam ceremoniale vet. leg. preceptum, sed quasi ab ecclesia institutum, sicut quiddam secundum se conueniens. Et ideo non eodem modo obseruatur sicut tunc: praetermittitur enim pedum ablutio, et seruetur ablutio manuum, quae potest fieri magis in proptius, et quae sufficit ad significandam perfectam mundationem. Cum enim manus sit organum organorum (ut dicitur 3. de anima) omnia opera attribuantur manibus, unde in psal. dicitur, Lauabo inter innocentes manus meas.

AD secundum dicendum, quod et thurificatione non utimur quasi ceremoniali precepto legis: sed sicut ecclesiae statuto. Unde non eodem modo utimur, sicut in leg. vet. erat statutum. Pertinet autem ad duo. Primo quidem ad reuerentiam huius sacramenti: ut, scilicet per bonum odorem depellatur si quid corporaliter prauo odoris in loco fuerit, quod posset prouocare horrorem. Secundo pertinet ad representandum effectum gratiae, quia sicut bono odore Christus plenus fuit (secundum illud Gen. 27.

Ecce

Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni) & à Christo deriuatur ad fideles officio ministrorum: secundum illud. 2. Corinth. 2. Odorem notitiae suae spargit per nos in omni loco. Et ideo undiq; thurificato altari, per quod Christus designatur, thurificantur omnes per ordinem.

AD TERTIVM dicendum, quod sacerdos in celebratione Missae, utitur cruce signatione ad exprimendam passionem Christi: quae ad crucem est terminata.

EST autem passio Christi quibusdã quasi gradibus peracta. Nam primo fuit Christi traditio, quae facta est à Deo, Iuda, & Iudeis, quod significat trina cruce signatio, super illa verba, hac dona, hac numera, hac sancta sacrificia illibata. Secundo fuit Christi venditio. Est autem venditus, sacerdotibus, scribis, & Phariseis. Ad quod significandũ fit iterũ trina cruce signatio super illa verba benedictam, ascriptam, ratam. Vel ad ostendendum pretium venditionis. s. triginta denarios. Additur autem & duplex super illa verba, ut nobis corpus & sanguis &c. ad designandam personã Iudae venditoris, & Christi venditi. Tertio autem fuit praesignatio passionis Christi, facta in cena. Ad quod designandum fiunt tertio duae cruces. Vna in consecratione corporis, alia in consecratione sanguinis. Ubi utrobique dicitur, benedixit. Quarto autem fuit ipsa passio Christi. Unde ad representandum quinque plagas Christi, fit quarto quintuplex crucis signatio super illa verba hostiam purã, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitae aeternae, & calicem salutis perpetuae. Quinto representatur extensio corporis, & effusio sanguinis, & fructus passionis per trinam cruce signationẽ, quae fit super illis verbis, corpus & sanguinẽ sumpserimus, omni benedictione, &c. Sexto representatur triplex oratio, quam fecit in cruce. Unam pro persecutoribus, cum dixit, Pater ignosce illis. Secundam pro liberatione à morte, cũ dixit, Deus meus,

Deus meus, ut quid dereliquisti me. Tertia pertinet ad adeptionẽ gloriae, cũ dixit, Pater in manus tuas commendo spiritum meũ. Et ad hoc significandum fit trina cruce signatio super illa verba, sanctificas, uiuificas, benedixis, &c. Septimo representantur. 3. horae quibus pependit in cruce. s. à sexta usque ad horam nonam. Et ad hoc significandum fit iterum trina cruce signatio ad illa verba, per ipsum, & cum ipso, & in ipso. Octauo autẽ representatur separatio animae à corpore per duas cruces subsequenter extra calicẽ factas. Nono autem representatur resurrectio tertia die facta, per tres cruces, quae fiunt ad illa verba, pax Domini sit semper vobiscum.

POTEST autẽ breuius dici, quod consecratio huius sacramenti, & acceptatio huius sacrificij, & fructus ipsius, procedit ex virtute crucis Christi. Et ideo ubicunque fit mentio de aliquo horum, sacerdos cruce signatione utitur.

AD QVARTVM dicendũ, quod sacerdos post consecrationem non utitur cruce signatione ad benedicendum, & consecrandum, sed solum ad commemorandam virtutem crucis, & modum passionis Christi, ut ex dictis patet.

AD QVINTVM dicendũ, quod ea, quae sacerdos in Missa facit, non sunt ridiculose gesticulationes: sunt enim ad aliquid representandum. Quod enim sacerdos brachia extendit post consecrationem, significat extensionem brachiorum Christi in cruce. Leuat etiã manus orando, ad designandũ, quod oratio eius dirigitur pro populo ad Deum: secundum illud Threnorum. 3. Leuamus corda nostra cum manibus ad Dominũ in caelos, & Exod. 17. dicitur, quod cum leuaret Moyses manus, vincebat Israel. Quod autem interdum manus iungit, & se inclinat, est suppliciter & humiliter orantis: & designat humilitatem & obedientiam Christi, ex qua passus est. Digitos autem iungit post consecrationem. s. pollicem cum indice, quibus cor

pus Christi consecratum tetigerat: ut si qua particula digitis adhaerit, non dispergatur, quod pertinet ad reuerentiam sacramenti.

AD SEXTUM dicendum, quod quinquies se sacerdos uertit ad populum, ad significandum, quod Dominus die resurrectionis, quinquies se manifestauit: ut supra dictum est in tractatu de resurrectione Christi. Salutat autem septies populum, scilicet quinq; vicibus quibus se uertit ad populum: et his quando se non conuertit (scilicet cum ante prefationem dicit, Dominus uobiscum, et cum dicit, pax Domini sit semper uobiscum) ad designandum septiformem gratiam Spiritus sancti. Episcopus autem celebrans in festis, in prima salutatione dicit, pax uobis: quod post resurrectionem discipulis dixit Dominus: cuius personam representat precipue episcopus.

AD SEPTIMUM dicendum, quod fractio hostiae tria significat. Primo quidem ipsam diuisionem corporis Christi, quae facta est in passione. Secundo distinctionem corporis mystici secundum diuersos status. Tertio distributionem gratiarum procedentium ex passione Christi: ut Dionysius dicit. 3. cap. Ecclesi. Hierar. Unde talis fractio non inducit diuisionem Christi.

AD OCTAVUM dicendum, quod sicut Sergius Papa dicit (et habetur de consecr. d. 2.) triforme est corpus Domini. Pars oblata in calicem missa, corpus Christi, quod iam resurrexit, monstrat, scilicet ipsum Christum et beatam Virginem, uel si qui alij sancti cum corporibus iam sunt in gloria, pars comesta ambulantes adhuc super terram, quia, scilicet uiuentes in terra, sacramento utuntur, et passionibus conteruntur, sicut et panis comestus conteritur dentibus, pars in altari usque ad finem Missae remanens, corpus in sepulchro: quia usque in finem seculi, corpora sanctorum in sepulchris erunt: quorum tamen anime sunt, uel in purgatorio, uel in caelo.

HIC tamen ritus non seruetur modo, ut, scilicet una pars seruetur usque in finem Missae pro-

pter periculum, manet tamen eadem significatio partium. Quam quidam metricè expresserunt dicentes, Hostia diuiditur in partes, tincta beatos. Plene, sicca notat uiuos, seruata sepultos.

QUIDAM tamen dicunt, quod pars in calicem missa, significat eos, qui uiuunt in hoc mundo: pars autem extra calicem seruata significat plene beatos, scilicet quantum ad animam et corpus: pars autem comesta significat ceteros.

AD NONUM dicendum, quod per calicem duo possunt significari. Vno modo ipsa passio Christi, quae representatur hoc sacramento. Et secundum hoc per partem in calicem missam, significantur illi, qui adhuc sunt participes passionum Christi.

ALIO modo potest significari fruitio beata, quae etiam in hoc sacramento praefiguratur. Et ideo illi, quorum corpora iam sunt in plena beatitudine significantur per partem in calicem missam.

ET est notandum, quod pars in calicem missa, non debet populo dari in supplementum communionis: quia panem intinctum non porrexit Christus, nisi Iudae proditori.

AD DECIMUM dicendum, quod unum ratione suae humiditatis est ablutiuum. Et ideo sumitur post susceptionem huius sacramenti, ad abluendum os, ne aliqua reliquia remaneant, quod pertinet ad reuerentiam sacramenti. Unde extra de celebratione Missarum cap. Ex parte. Semper sacerdos uinum os perfundere debet, postquam totum percipit Eucharistiae sacramentum: nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, ne, si forte uinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Et eadem ratione perfundit uino digitos, quibus corpus Christi tetigerat.

AD VNDECIMUM dicendum est, quod ueritas quantum ad aliquid debet respondere figurae: quia, scilicet non debet pars hostiae consecratae, de qua sacerdos, et ministri, uel

vel etiam populus communicat, in crastinum reservari. Vnde, ut habetur de consecratione. d. 2. Clemens Papa statuit, quod tanta holocausta in altari offerantur, quanta populo sufficere debeant, quod si remanserint, in crastinum non referuntur: sed cum timore & tremore, clericorum diligentia consumantur. Quia tamen hoc sacramentum quotidie sumendum est (non autem agnus paschalis quotidie sumebatur) ideo oportet alias hostias consecrari, pro infirmis conservare. Vnde in eadem. d. legitur. Presbyter Eucharistiam semper habeat paratam: ut quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communionem moriatur.

AD DUODECIMUM dicendum, quod in solemnibus celebrationibus Missae plures debent adesse. Vnde Soter Papa dicit, ut habetur de consecratione. d. 1. Hoc quoque statutum est, ut nullus presbyterorum Missarum solennia celebrare presumat, nisi duobus presentibus sibi, respondentibus, ipse tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, & illud in secretis orate pro me, apertissime convenit, ut ipsius respondeatur salutationi. Vnde & ad maiorem solemnitatem, ibidem statutum legitur, quod episcopus cum pluribus Missarum solennia peragat. In Missis tamen privatis sufficit unum habere ministrum, qui gerit personam totius populi catholici: ex cuius persona sacerdoti pluraliter respondet.

Articulus sextus.

Utrum possit sufficienter occurrere defectibus circa celebrationem huius sacramenti occurrentibus, statuta ecclesiae observando.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod non possit sufficienter occurrere defectibus, qui circa celebrationem huius sacra-

menti occurrunt, statuta ecclesiae observando. Contingit enim quandoque, quod sacerdos ante consecrationem vel post moritur, vel alienatur, vel aliqua alia infirmitate impeditur, ne sacramentum sumere possit, & Missam perficere. Ergo videtur, quod non possit impleri statutum ecclesiae, quo precipitur, quod sacerdos consecrans, sub sacrificio communicet.

PRÆTEREA. Contingit quandoque, quod sacerdos ante consecrationem vel post, recolit se aliquid comedisse, vel bibisse, etiam alicui peccato mortali subiaccere, vel etiam excommunicationi, cuius prius memoriam non habebat. Necessesse est ergo, quod ille qui est in tali articulo constitutus, peccet mortaliter, contra statutum ecclesiae faciens, siue sumat, siue non sumat.

PRÆTEREA. Contingit quandoque, quod in calicem musca vel aranea, vel aliquod animal venenosum cadit post consecrationem, vel etiam cognoscit sacerdos calicem venenum esse immissum ab aliquo maleuolo, causa occidendi ipsum. In quo casu si sumat, videtur mortaliter peccare, se occidendo, vel Deum tentando, similiter si non sumat peccat, contra statutum ecclesiae faciens. Ergo videtur esse perplexus, & subiectus necessitati peccandi, quod est inconueniens.

PRÆTEREA. Contingit quandoque, quod per negligentiam ministri, aut aqua non ponitur in calice, aut etiam neque vinum, & hoc sacerdos advertit. Ergo in hoc etiam casu videtur esse perplexus, siue sumat corpus siue sanguinem (quasi imperfectum faciens sacramentum) siue non sumat, nec corpus, nec sanguinem.

PRÆTEREA. Contingit quandoque, quod sacerdos non recolit, se dixisse verba consecrationis, vel etiam alia quae in celebratione huius sacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc casu, siue reiteret verba super eandem materiam, quae forte iam dixerat, siue utatur pane & vino non consecratis quasi consecratis.

PRÆTEREA. Contingit quādoq; propter frigus, quod sacerdoti dilabatur hostia in calicem, siue ante fractionem siue post. In hoc ergo casu nō poterit sacerdos ritū ecclesie implere, vel de ipsa fractione, vel etiam de hoc quod sola tertia pars mittatur in calicem.

PRÆTEREA. Contingit quādoq; quod per negligentiam sacerdotis sanguis Christi effunditur, vel etiam quod sacerdos sacramentum sumptū vomit, aut etiam quod hostia consecrata tardius conseruantur, ut putrescant, vel etiam à muribus corrodantur, vel etiam qualitercunque perdantur. In quibus casibus non videtur posse huic sacramento debita reuerentia exhiberi secundum ecclesie statuta. Non videtur ergo quod his defectibus seu periculis occurrī possit, saluis ecclesie statutis.

SED CONTRA EST, quod sicut Deus, ita ecclesia non precipit aliquid impossibile.

RESPONDEO dicendum quod periculus seu defectibus circa hoc sacramentū contingētib; dupliciter potest occurrī. Vno modo praueñiēdo: ne. scilicet. periculum accidat. Alio modo, subsequendo, ut. scilicet. id quod accidit emēdetur, vel adhibendo remedium, vel saltem per penitentiam eius qui negligēter egit circa hoc sacramentum.

AD PRIMAM ergo dicendū, quod si sacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis & sanguinis Domini, nō oportet, ut per alium suppleatur. Si vero incepta consecratione hoc acciderit (puta consecrato corpore ante consecrationē sanguinis, vel etiā consecrato utroq;) debet Missa celebrari per alium expleri. Vnde, ut habetur in decretis. 7. q. 1. ca. Nihil, in Toletano concilio legitur. Censurimus conuenire, ut cum à sacerdotibus Missarū tempore, mysteria sacra consecrantur, si aegritudinis accidat cuiuslibet euentus, quo ceptum nequeant explere mysterium, sit liberum episco

po vel presbytero alteri, consecrationem exequi incepti officij. Non enim aliud competit ad supplementum initiati mysterij, quam ut, aut incipietis, aut subsequētis benedictione sint completa sacerdotia: quia nec perfecta videri possunt, nisi per fectō ordine compleantur. Cum enim simus omnes vnum in Christo, nihil contrarium diuersitas personarum format, uti efficaciam prosperitatis vnitatis fidei representat. Nec tamē quod natura languoris causa consulitur, in praesumptionis perniciem conuertatur, nullus absque praueñtu patientis molestiae, minister, vel sacerdos, cum ceperit, imperfecta officia praesumat omnino relinquere, si quis hoc temerarie praesumpserit excommunicationis sententiam sustinebit.

AD SECVNDAM dicendū, quod ubi difficultas occurrī, semper est accipiendū illud quod habet minus de periculo. Maxime autem periculosum circa hoc sacramentum est, quod est contra perfectionem huius sacramenti, quia hoc est immane sacrilegiū. Minus autem est illud quod pertinet ad qualitatem sumentis. Et ideo si sacerdos post consecrationem inceptam, recordetur se aliquid comedisse vel bibisse, nihilominus debet perficere sacrificium & sumere sacramentum. Similiter si recordetur se peccatum aliquod commississe, debet poenitere cum proposito confitendi & satisfaciendi, & sic non indigne, sed fructuose sumere sacramentum. Et eadem ratio est, si meminerit se excommunicationi cuiuslibet subiacere, debet enim assumere propositum humiliter absolutionem petendi, & sic per inuisibilem Pontificem Iesum Christum absolutionem consequetur quantum ad hunc actum quod peragat diuina mysteria.

SIVERO ante consecrationem alicuius praedictorum sit memor, iucius reputarem, maxime in casu manducationis & excommunicationis, quod Missam inceptam desereret, nisi graue scandalum timeretur.

AD TERTIAM dicendum, quod si musca, vel aranea in calicem ante consecrationem

tionem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit esse immixtum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni consecrandum. Si vero aliquid horum post consecrationem acciderit, debet animal caute capi, & diligenter lauari & comburi, & ablutio cum cineribus in sacrarium mitti. Si vero venenum ibi esse deprehenderit immixtum, nullo modo debet sumere, neque alij dari, ne calix vitæ vertatur in mortem: sed debet diligenter in aliquo vasculo ad hoc apto cum reliquis conseruari. Et ne sacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo resumere à consecratione sanguinis, & sacrificium perficere.

AD QVARTVM dicendum, quod si sacerdos ante consecrationem sanguinis, & post consecrationem corporis percipiat, aut vinum aut aquam non esse in calice, debet statim apponere, & consecrare. Si vero post consecrationis verba perceperit, quod aqua desit, debet nihilominus procedere: quia impositio aquæ (ut supra dictum est) non est de necessitate sacramenti. Debet tamen puniri ille ex cuius negligentia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino iam consecrato misceri: quia sequeretur corruptio sacramenti pro aliqua parte, ut supra dictum est.

SI VERO percipiat post verba consecrationis, quod vinum non fuerit positum in calicem: si quidem hoc percipiat ante summptionem corporis, debet posita aqua, si ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & resumere à verbis consecrationis sanguinis. Si vero hoc perceperit post summptionem corporis aliam hostiam apponere debet, iterum consecrandam simul cum sanguine. Quod ideo dico: quia si diceret sola verba consecrationis sanguinis, non seruaretur debitus ordo consecrandi: & sicut dicitur in predicto cap. Toletani concilij, perfecta videri non possunt sacrificia, nisi perfecto ordine compleatur. Si vero inciperet à consecratione sanguinis, & repeteret omnia verba consequentia, non cõpeteret, nisi adesset

hostia consecrata, cum in verbis illis occurrat quedam dicenda, & fienda, non solum circa sanguinem, sed etiam circa corpus. Et debet in fine iterum sumere hostiam consecratam, & sanguinem, non obstante etiam si prius sumpserit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione sacramenti maioris est ponderis, quam præceptum quod hoc sacramentum à ieiuniis sumatur: ut supra dictum est.

AD QVINTVM dicendum, quod licet sacerdos non recolat se dixisse aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari. Non enim qui multa dicit, recolat omnium quæ dixit: nisi forte aliquid in dicendo apprehenderit sub ratione iam dicti: sic enim aliquid efficitur memorabile. Unde si aliquis attente cogitet illud quod dicit, non tamen cogitet se dicere illud, non multum postea recolit se dixisse. Sic enim fit aliquid obiectum memoriæ, in quantum accipitur sub ratione præteriti, sicut dicitur in lib. de memoria.

SI tamen sacerdoti probabiliter constet, se aliqua omisisse: si quidem non sunt de necessitate sacramenti, non existimo, quod propter hoc debeat resumere immutando ordinem sacrificij: sed debet ulterius procedere. Si vero certificetur se omisisse aliquid eorum quæ sunt de necessitate sacramenti, s. formas consecrationis: cum forma consecrationis sit de necessitate sacramenti, sicut & materia, idem videtur faciendum, quod dictum est in defectu materie: ut. s. resumatur à forma consecrationis, & cetera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo sacrificij.

AD SEXTVM dicendum, quod fractio hostiæ consecratæ, & quod una sola pars mittatur in calicem, respicit corpus mysticum: sicut admixtio aquæ significat populum. Et ideo horum prætermissio non facit imperfectionem sacrificij, ut propter hoc sit necesse aliquid reiterare circa celebrationem huius sacramenti.

AD SEPTIMVM dicendum, quod

b ij (sicut

(sicut legitur de consecr. d. 2. ex decreto Pij
Papae) si per negligentiam aliquid de sangui-
ne stillauerit in tabulam, quae terra adheret,
lingua lambetur, & tabula radetur. Si ve-
ro non fuerit tabula, terra radetur, & igni
consumetur, & cinis intra altare cōdetur: &
sacerdos .40. diebus pœniteat. Si autem super
altare, stillauerit calix sorbeat minister stillā
& tribus diebus pœniteat. Si super lintheum
altaris & ad aliud stilla peruenerit, decē die-
bus pœniteat, si usque ad tertium, nouē die-
bus pœniteat. Si usque ad .4. viginti diebus
pœniteat, & lintheamina, quae stilla tetigerit
tribus vicibus lauet minister calice subius po-
sito: & aqua ablutionis sumatur, & iuxta al-
tare recondatur. Possit etiam sumi in potum
à ministro: nisi propter abominationē dimitte-
retur. Quidam autem ulterius partem illā
lintheaminum incidūt, & comburunt: & ci-
nerem in altari, vel sacrario reponunt.

SUBDITVR autem ibidem, ex pœni-
tentiāli Bedae presbyteri. Si quis per ebrieta-
tem vel voracitatē Eucharistiam euomue-
rit. 40. diebus pœniteat, si laicus est. clerici vel
monachi, seu diaconi & presbyteri. 70. die-
bus pœniteant, episcopus. 90. Si autem in-
firmitatis causa euomuerint. 70. diebus pœni-
teant.

ET in eadem d. legitur ex concii. Arelaten-
si. Qui non bene custodierit sacramētum, &
mus, vel aliquod aliud animal illud comede-
rit. 40. diebus pœniteat. Qui autem per dide-
rit illud in ecclesia, aut pars eius ceciderit, &
non inuenta fuerit. 30. diebus pœniteat. Et ea-
dem pœnitentiā videtur dignus sacerdos, per
cuius negligentiam hostiā consecrata putre-
fuit.

PRÆDICTIS autem diebus debet
pœnitens ieiunare, & à communione cessare.
Pensatis tamen conditionibus negocij & per-
sonae, potest minui vel addi pœnitentiā præ-
dicta. Hoc tamen obseruandum est, quod
ubicunque species integra inueniuntur, sunt
reuerenter conseruandae, vel etiam sumendae:

quia manentibus speciebus, manet ibi corpus
Christi: ut supra dictum est. Ea vero in
quibus inueniuntur, si commode fieri potest,
sunt comburenda, cinere in sacrario recondi-
to: sicut de rasura tabula dictum est.

Quæst. vigesima

quinta de sacramento pœ-
nitentiæ.

ONSEQVEN-
ter considerandum est, de
sacramēto pœnitentiæ. Cir-
ca quod, primo consideran-
dum est, de ipsa pœnitentiā.

SECUNDO. De effectu ipsius.

TERTIO. De partibus eius.

QUARTO. De suscipientibus hoc sacra-
mentum.

QUINTO. De potestate ministrorum,
quæ ad clauēs pertinet.

SEXTO. De solēnitāte huius sacramen-
ti.

CIRCA PRIMVM, duo conside-
randa sunt. Primo de pœnitentiā, secundum
quod est sacramētum. Secundo de pœnitentiā,
secundum quod est virtus. Circa primam
queruntur decem.

PRIMO. Vtrū pœnitentiā sit sacramen-
tum.

SECUNDO. De propria materia eius.

TERTIO. De forma ipsius.

QUARTO. Vtrum impositio manus
requiratur ad hoc sacramētum.

QUINTO. Vtrum hoc sacramētum
sit de necessitate salutis.

SEXTO. De ordine eius ad alia sacra-
menta.

SEPTIMO. De institutione eius.

OCTAVO. De duratione ipsius.

NONO. De continuitate eius.

DECIMO. Vtrum possit iterari.

Articul.

Articulus primus

Vtrum pœnitentia sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod pœnitentia non sit sacramentum. Gregor. enim dicit, (¶ habetur in decretis. i. q. i.) sacramenta sunt, baptismus, chrisma, corpus ¶ sanguis Christi. Quæ ob id sacramenta dicuntur: quia sub tegumento corporalium rerum, diuina virtus secretius operatur salutem. Sed hoc non contingit in pœnitentia: quia non adhibetur aliqua corporales res, sub quibus diuina virtus operetur salutem. Ergo pœnitentia non est sacramentum.

PRÆTEREA. Sacramenta ecclesie à ministris Christi exhibentur: secundum illud. i. Corinth. 4. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, ¶ dispensatores mysteriorum Dei. Sed pœnitentia non exhibetur à ministris Christi: sed interius à Deo hominibus inspiratur: secundum illud Hieremie. 31. Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam. Ergo videtur, quod pœnitentia non sit sacramentum.

PRÆTEREA. In sacramentis, de quibus iã supra diximus, est aliquid quod est sacramentum tantum, aliquid quod est res ¶ sacramentum, aliquid vero quod est res tantum: ut ex præmissis patet. Sed hoc non inuenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non est sacramentum.

SED CONTRA EST, quod sicut baptismus adhibetur ad purificandum à peccato, ita ¶ pœnitentia. Vnde ¶ Petrus dixit Simoni Acto. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Sed baptismus est sacramentum: ut supra habitum est. Ergo pariratione ¶ pœnitentia.

RESPONDEO dicendum, quod (si-

cut Grego dicit in cap supradicto) sacramentum est in aliqua celebratione, cum res gesta ita sit, ut aliquid significatiue accipiamus, quod sancte accipiendum est. Manifestum est autem, quod in pœnitentia ita res gesta sit, quod aliquid sanctum significatur, scilicet ex parte peccatoris pœnitentis, quam ex parte sacerdotis absoluentis. Nam peccator pœnitens per ea quæ facit, ¶ dicit, ostendit cor suum à peccato recessisse: similiter etiam sacerdos per ea quæ agit, ¶ dicit circa pœnitentem, significat opus Dei remittentis peccata. Vnde manifestum est, quod pœnitentia quæ in ecclesia agitur, est sacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nomine corporalium rerum, intelliguntur large etiã ipsi exteriores actus sensibiles: qui ita se habent in hoc sacramento: sicut aqua in baptismo, vel chrisma in confirmatione. Est autem attendendum, quod in illis sacramentis in quibus confertur excellens gratia, quæ superabundat omnem facultatem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterior: sicut in baptismo, ubi fit plena remissio peccatorum, ¶ quantum ad culpam, ¶ quantum ad pœnam: ¶ in confirmatione, ubi datur plenitudo Spiritus sancti, ¶ in extrema unctione, ubi confertur perfecta sanitas spiritalis, quæ proueniunt ex virtute Christi: quasi ex quodam extrinseco principio. Vnde si qui actus humani sunt in talibus sacramentis, non sunt de essentia sacramentorum, sed dispositiue se habent ad sacramenta.

IN ILLIS autem sacramentis, quæ habent effectum correspondentem humanis actibus, ipsi actus humani sunt loco materie: ut accidit in pœnitentia ¶ matrimonio. Sicut etiam in medicinis corporalibus, quæ ad sunt res exterior adhibite, sicut emplastra ¶ electuaria: quædam vero sunt actus sanandorum: puta exercitationes quædam.

AD SECVNDVM dicendum, quod in sacramentis quæ habent corporalem materiam, oportet quod illa materia adhibeatur

h iij à ministr

à ministro ecclesie, qui gerit personam Christi, in signum quod excellentia virtutis in sacramento operantis, est à Christo. In sacramento autem poenitentiae (sicut dictum est) sunt actus humani pro materia, qui proveniunt ex inspiratione interna. Vnde materia non exhibetur à ministro, sed à Deo interiori operante. Sed complementum sacramenti exhibet minister, dum poenitentem absoluit.

AD TERTIVM dicendum, quod etiam in poenitentia est aliquid, quod est sacramentum tantum, scilicet actus exterior, tam per peccatorem poenitentem, quam etiam per sacerdotem absolventem: res autem & sacramentum, est poenitentia interior peccatoris, res autem tantum & non sacramentum, est remissio peccati. Quorum primum totum simul sumptum, est causa secundi: primum autem & secundum, sunt quodammodo causa tertij.

ACTVRI de poenitentia, à ratione ipsius nominis, poenitentia, vel poenitere, auspiciabimur. Sic namque luculentius procedemus. Poenitere enim Latine, primæ & propria sua significatione significat, displicere, quod ante placuit, cum interno animi dolore. Quod autem Scriptura interdum Deum alicuius rei poenitere dicit: manifestus est tropus, quo significatur, Deum non humano quidem more poenitere, quasi. scilicet dolore aliquo tangatur, ipsique quadam affectus mutatione displiceat, quod placuit prius: cum Malac. 3. scriptum sit, Ego Deus, & non mutor: sed quemadmodum homines quos cuiuspiam rei poenitet, de re mutandi solliciti sunt, atque etiam quoad possunt, mutant: sic cum Deus mutat semel statuta vel facta, ad humanum morem poenitere dicitur, eo quod tale faciat, quale faciunt poenitentes homines. Quemadmodum Genes. 6. legimus Deum poenituisse, quod hominem fecisset in terra. Nam eo loco Deus iusto Noë declarat, quo pacto hominem, quem ad incolendum terram plasmauerat, rursus de terra ob eius maliciam per diluuium perditurus foret. Itidem 1. Regum. 15. refertur Dominum poenituisse, quod constituisset Saulem regem. Quo significatur Deum velle, regnum quod sua dispositione prius Sauli regi detulerat, in alium meliorem transferre. Contra tamen non poenitere Dei, est semel statuta nullo modo mutare: ut est illud in Psalmo. 109. Iuravit Dominus & non poenitebit eum, tu es sa-

cerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Quo declarat, sacerdotium Christi perpetuum & immutabile fore. Sed nos nunc (tropo relicto) acturi sumus tantum de poenitentia, quæ in hominem proprie cadit.

PRINCIPIO itaque, verbum, poenitere, latissime acceptum apud Latinos, significat, non tantum propter erratum: sed propter rem quancunque dolere, quam velimus aliter actam esse, vel aliter se habere, nullo interim habito iusti, aut recti respectu: quemadmodum sunt, quos poenitet opes suas diuisisse pauperibus, aut eas tumultuario mentis impulsu, non iudicio, perpetuo ecclesie contulisse, quas reuocatas vellet. E quorum numero Ananias & Saphira fuere, Actorum. 5. Et generatim sic poenitet omnes, qui secundum seculum tristantur. Quorum tristitia, non poenitentiam in salutem stabilem: sed mortem operatur. De quibus dictum est in Evangelio, quod à solitudinibus & diuitijs & voluptatibus vitæ, euntes suffocantur.

SECUNDO, hoc vocabulum, poenitentia, accipitur strictius, nempe, pro dolore, qui ob crimen perpetratum, aut erratum commissum concipitur. Secundum quam significandi rationem, poenitentia more Scripturæ in veram, & falsam, seu fictam diuiditur. Ut autem vera à falsa recte discerni posset, veteres veræ poenitentia. 3. partes numerarunt, contritionem, confessionem, satisfactionem. Rursus, veram poenitentiam duabus speciebus contineri constat, interiori. scilicet & exteriori. Exterior iterum in publicam & priuatam scinditur. Sunt qui publicam, iterum in solennem, & simpliciter publicam secunt. Sed hæc vltima publicæ poenitentia discriminatio, magis rituum publicæ poenitentia differentiam: quam diuersas poenitentia species, denotat. Hæc tamen omnes exterioris poenitentia species: ut fructuosa fiat, interiorem poenitentiam præsupponunt. Interim constat illius exterioris poenitentia, quæ proprie sacramentum est (de qua dicemus) vim propemodum totam in absolute consistere, supposita illius poenitentia materia, quæ confessio est poenitentis. Quæ omnia vberius tractabimus allaturi (ut speramus) haud parum luminis, & ei rei, quæ præ manibus est, & veterum ecclesie patrum de poenitentia sententijs ac scriptis. Et interim hæc habeamus poenitentia descriptionem. Poenitentia est conuersio hominis ad Deum, quæ tunc peragitur, cum peccata, quæ vel in nobis experimur, vel commisimus, propter Deum ex animo, non sine graui dolore odimus, cum voto ac proposito deinceps non peccandi, sed vitam in melius commutandi: ut pressius in sequentibus aperiemus. Et ut iam iam incipiamus, tenenda prius est ipsius vocis origo. Nam sine huiusmodi notione, rem de qua differimus, probe tenere non possumus. Poenitentiam itaque à poena deriuari, nemo est qui ambigere possit. Poena autem

tem, vindicta quaedam est praeteritae culpae & offensae. Vnde prisca auctores verbum poenitentiae, pro eo quod est, punio, usurpauere. Sed & cum rerum male gestarum, quasi vindictae natura, ipsi intra nos de nobis supplicium sumimus: tunc poenitere proprie dicimur. Poenitentiae autem vocabulum, tamen si latius pateat, (vt statim diximus) vsu tamen doctissimorum in bonam partem deflecti solet: vt non, nisi quae iuste pro culpis assumitur, poenitentia nuncupetur. Iustae autem vindictae duo sunt genera. Alterum publicum, in quo alius est reus, & alius iudex, accusator & testis: Alterum priuatum, in quo & reus & vindicationis minister idem est.

IN illo aliena culpa vindicatur: in hoc propria. Illa vindicta inuoluntaria patienti est: haec contra voluntaria. Poenitentiae igitur nomen, non quamlibet culpae vindictam, sed illam voluntariam designat: qua reus ipse sponte poenas eligit: vt in proprias culpas animaduertat. August. in libr. de vera & falsa poenitentia cap. 19. poenitere (inquit) est poenam tenere: vt semper puniat in se vlterius, quod commisit peccando, & capit. 8. Poenitentia est quaedam dolentis vindicta, voluntarie punientis in se, quod commisisse se dolet. Quo & Ambro. alludit super psalm. 37. conuisione prima, dicens. Plena est definitio poenitentiae, commemoratio delictorum, vt vnusquisque peccata sua, velut quodam quotidiani sermonis flagello, castiget, & commissa sibi flagitia condonet. **PRAETEREA.** Litera sacra admonet passim, poenitentiam agere, ad quam non exhortarentur, nisi spontanea esset: nec poenitentiam ab alio inflictam agendam esse moneret, sed potius patiendam. Sed vt vera sit haec poenitentia, oportet vt fiat propter aliquos bonos fines. Et primus finis iustae vindictae est, vt qui laesus per culpam est, ei per poenam satisfiat. Probat: quia eatenus iudex nocentem plectit, quatenus opus esse censet, vt iniuriae faciat satis. Sic igitur & poenitens obeam causam vindicat culpam, quam admisit, vt Deo, quem offendit, debitam satisfactionem impendat. Alter & secundus finis poenitentis, est placare Deum, quem offenderat, eiusque sibi conciliare. Hoc probatur. Quia per offensam, non solum iustitia sed etiam amicitia violatur. Nam, neque apud homines redintegratur amor per coactam satisfactionem offendentis, sed per vltionem. Tertius autem poenitentiae finis, est salus animi. Dolet namque poenitens, lachrymatur & gemit: vt per huiusmodi, quasi antidotum, morbo spirituali medeatur: vt diuus Tho. dicit infra. quaest. 31. artic. 3. & idem dicit August. in psalm. 57. Sed & Hieronym. in Ecclesiastes capit. 7. inquiens. Nouit hirundo pullos, de succo oculare chelidoniae, & dictamum capreae appetunt vulneratae: cum nos ignoremus medicinam poenitentiae propositam esse peccantibus. Idem asserit Tertu. in lib. de poenitentia, & idem Chri-

stosto. homelia. 7. ad populum Antioche. his verbis. Iudices cum latrones coeperint, ac sacrilegos, non quomodo ipsos meliores reddant, considerant: sed quomodo ab ipsis peccatorum poenas exigant. Deus autem contra, cum aliquem coeperit peccatorem, non considerat, quomodo supplicium sumat, sed quomodo ipsum corrigat, atque & iudex pariter, & medicus est. Paul. etiam. 2. ad Corinth. 7. Tristitia (ait) quae secundum Deum est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. Quam obrem poenitentiae iudicium: vt amicum, ita quoque salutare est, plusquam vindictiuum, cuius finis, non tam vindicta, quam vindicta salutaris est. Et, vt ista, quae tam multis diximus, in breuem summam redigamus, poenitentia (vt diximus) est dolor de peccatis sponte assumptus, vt sit vindicta culparum, voluntaria, satisfactoria, amica, & salutaris.

HIS quo ad rationem nominis libatis, petit. S. Thom. an poenitentia sit sacramentum, & respondet vniuersa conclusione in calce articuli. Poenitentia quae in ecclesia agitur, est sacramentum. Probat haec in argumento in contra. Sicut baptismus adhibetur ad purificandum a peccato: ita etiam poenitentia. At baptismus est sacramentum. Ergo etiam poenitentia. Secundo probat in ipso articulo. Sacramentum est illud, quod est in aliqua celebratione, cum res gesta ita sit, vt aliquid significatiue accipiamus, quod sancte accipiendum est. Sed in poenitentia, quae fit in ecclesia: ita res gesta fit, quod aliquid sanctum significatur, tam ex parte peccatoris poenitentis, quam ex parte sacerdotis absoluentis: quia peccator per ea quae facit, & dicit, ostendit cor suum a peccato recessisse: & sacerdos per ea quae agit, & dicit circa poenitentem, significat opus Dei remittentis peccata. Ergo poenitentia, quae in ecclesia agitur, est sacramentum. Haec S. Thom.

EX HIS supra dictis constat duplicem esse poenitentiam. Alteram interiores, quae virtus vel actus eius est: alteram exteriores, quae sacramentum est. Et ita nos agimus, ac accipimus poenitentiam secundum quod sacramentum est, & secundum quod virtus. Poenitentia igitur secundum quod virtus est, dolorem de peccatis propter Deum, vel virtutem ad illum dolorem inclinantem significat, apud omnes sanctos & fideles doctores.

SED fuerunt haeretici negantes poenitentiam significare talem dolorem de peccatis, & negant illud nunc haeretici Germani: vt Lutherus apud Rosenstem artic. 5. & in hoc consentit Erasmus Roterodamus in annotationibus super. 3. capit. Matth. dicentes, quod apud Graecos μετανοια non est poena aut dolor: sed resipiscentia & μετανοια resipiscere. At vbi interpret noui testamenti, usurpat poenitentiae vocabulum in fonte Graeco μετανοια est, vbi poenitentiam agite, Graeca lectio μετανοια. Non ergo in vsu Scripturae sacrae poenitentia dolor aut poena est: sed mutatio con-

tio con-

ratio consilij, & mentis: & poenitere, est post erratum sapere, instituereq; animum ad viuendum recte. Et hoc irrefragabili argumento moti germani crediderunt veram poenitentiam nihil aliud esse, quam nouam vitam. Iuxta quod Ambro: apud Magist. 14. d. ait, veram poenitentiam esse, cessare à peccato.

S E D his non obstantibus, est conclusio nostra in hac parte, quæ fundamentum huius materiae erit. Hoc nomen poenitentia, in sacris Literis pro dolore poenae accipitur, & apud doctos Latinos viros. Probatur prius autoritate omnium Latinorum doctorum, qui sic (vt nos deduximus) originem & nominis notitiam deducunt.

S E C V N D O, resipiscentia atque tristitia adeo sibi vicissim hæret, vt vna sine alia nusquam reperiatur, nempe, si erratum cognoscis: illico tibi incipit displicere. At, cum id quod placebat, displicet, illico contristat: sicut cum placebat, delectabat. Ergo resipiscentia & tristitia semper sunt simul, & altera alteram concomitatur.

E T Q V O D resipiscentia & tristitia sint simul, probatur rursus ex sacris Literis. Prius Genes. 6. sic habetur. Videns Deus quod multa malicia hominum esset in terra, poenituit eum quod hominem fecisset, & tactus dolore cordis intrinsecus, &c. En post poenitentiam, dolor apponitur cordis. Et Hierem. 31. dicitur. Postquam conuertisti me, egi poenitentiam, & postquam ostendisti mihi percussis foemur meum. In quæ verba Hierem. dolentis (inquit) & plangentis & super errore pristino plorantis indicium est, vt foemur manu percutiat, & stultum se antea fuisse fateatur. Dolor itaque comes indiuiduus est resipiscentia.

P R A E T E R E A. Hæc Græca vox μετανοια poenam ac vindictam significat. Ergo male negant hæretici illam significationem. Probatur prius ex Paulo, posteriori ad Corinth. 7. vbi pro poenitentia μετανοια usurpat. Ergo, &c. Probo antecedens quia Græca in hunc modum habet. Η γαρ καταθεορ ληπι μετανοια εις σωτηριαν αμεταμετηορ κατεργαζεται. Hoc est, quæ enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem aut non poenitendam operatur. Quo loco, si resipiscentiam vertas, sententiana in Apostolo falsam efficies. Non enim tristitia resipiscentiam operatur: sed è diuerso, resipiscentia tristitiam. At tristitia quæ secundum Deum est, poenitentiam, id est, voluntariam poenam vindictamq; culpæ operatur.

P R A E T E R E A. Pro hoc est Ausonius, in epigrammate in occasionis statuam, sic dicens in persona poenitentia. Sum Dea, quæ facti, non factiq; exigo poenas. Nepe vt poeniteat, sic metanoia vocor. Non igitur, siue Latine poenitentia, siue Græce metanoia, nouam non solum vitam: sed etiam & veteris odium vindictamq; significat. Sed ais. Si verbum verbo reddas μετανοια

mutatio cogitationis, & mentis est transmentatio: si ad hunc modum loqui Latina consuetudo permetteret. Fateor equidem. At mentis mutatio, esse non potest, nisi mens diuertat à malo, contraq; accedat ad bonum. Quod quia non fit gressibus corporis, sed affectibus animi: veterem vitam animos auerteretur oportet, cum eligit nouam. Sic enim animi mutationem recta philosophia interpretatur. Quam si haberent Lutherani, nihil ab illis præterea exigeremus, si modo haberent eam, nõ quæ sibi ipsi fingunt: sed quæ & vere, & graphice describit Ambro. 2. libr. de poenitentia. cap. 10. inquiens. Facilius inueni, qui innocentiam seruauerit: quam qui congrue egerint poenitentiam. An quisquam illam poenitentiam putet, vbi requirenda ambitio dignitatis, vbi vini effusio, vbi copulæ coniugalis vsus? Renunciandum sæculo est, somno ipsi minus indulgendum quam natura postulat, interrumpendus est gemitibus, interpolandus est suspirijs, sequestrandus est orationibus: viuendum ita: vt vitali huic moriamur vsui, seipsum sibi homo abneget, & totus mutetur: sicut quemdam adolescentem fabulæ ferunt, post amores meretricios peregre profectum, & amore abolito regressum, veteri postea occurrisse dilectæ. Quæ vbi non interpellata mirata, putauerit non recognitam, dixerit, Ego sum, responderit ille: sed ego non sum. Ergo, mihi hanc cogitationem atque animi transformationem, si præsteris, iam ego de nomine nihil moror. Illa reuera poenitentia est, de qua nos in præsentia disputamus. Hæc certe est, quam sancti vocauerunt poenitentiam. Hæc est, quam concilia, vt Colonien se & Tridentinum vocant poenam. De hac profecto poenitentia sancti & concilia intellexerunt omnes illas scripturas Luc. 13. Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis, & illud Matth. 3. poenitentiam agite, appropinquabit regnum cælorum, & Luc. 3. Agite fructus dignos poenitentia. Recipiant igitur Lutherani nobiscum hanc poenitentiam, aut tanquam proterui facecant. Et hæc de nominis significatione.

A D L I T E R A M diui Thom. descendentes, aduerte quod hæc materia tractatur à Magistro sententiarum, in. 4. d. 14. In qua Magister postquam in præcedentibus tractauit de baptismo, & Eucharistia, quæ ordinantur ad perficiendum hominem in bonum secundum se, vel in ordine ad confirmationem, incipit tractare de poenitentia, quæ ordinatur ad remotionem mali.

S E D dices. Quare prius tractauit de Eucharistia quam de poenitentia, cum poenitentia sit præuia ad Eucharistiam? Dico quod fecit propter hoc: quia Eucharistia ordinatur ad perficiendum hominem in bono, & poenitentia est ad remotionem mali: & bonum est prius natura malo.

S E C V N D O dico, quod Magister & doctores secuti sunt ordinem ipsius rei: quia in primitiua ecclesia, in aliquibus ecclesijs pueri post baptismum sumebant

sumebant Eucharistiam ante poenitentiam (vt supra diximus) licet postea ecclesia mutauerit consuetudinem.

DEINDE est notandum, quod hic tractatus de poenitentia, durat per nouem distinctiones apud Magistrum, vsque ad. 23. s. exclusiue. Partitur in quinque partes. In priori parte agitur de poenitentia secundum se. 14. & 15. distinctionibus, tam secundum quod sacramentum, quam secundum quod virtus. In secunda parte agitur de partibus eius. s. confessione, contritione, & satisfactione, & hoc di. 15. & 17. In tertia autem parte tractatur de ministro confessionis. In quarta tractatur de tempore poenitentiae, an. s. sit certum tempus poenitentiae. In quinta parte tractatur de quibusdam incidentibus in poenitentia, nempe, de remissione venialium. Ista etiam. 14. d. diuiditur in quinque partes. In prima tractatur de necessitate poenitentiae. In secunda autem tractatur de quiditate, nempe, quid est poenitentia. In tertia vero de quibusdam erroribus. Et in quarta agitur de poenitentia publica. In quinta autem agitur de iteratione poenitentiae, an. s. sit iterabilis poenitentia.

PRAETEREA. Magister ponit in hac dist. 14. quasdam propositiones. Quarum prima est. Poenitentia est necessaria longe positis à Deo. Probat hanc testimonio diui Hiero. Quia est secunda tabula post naufragium. Secunda propositio est. Poenitentia est sacramentum: & est virtus. Baptismus enim est sacramentum, sed non est virtus.

PRAETEREA. Nota quod materia haec est grauis, & theologica. Tractatur nanque in theologia aliqua pars philosophiae: sed hic agitur res omnino theologica. Et ideo plus contendendum est testimonijs scripturarum, quam rationibus, quae saepe nos fallunt.

PROPONITVR ergo in hac materia, prima. q. in. S. Thom. An poenitentia sit sacramentum. Pro cuius quaestione, sunt duae notanda, quae superius diximus. q. 1. Primum est, quod sacramentum nihil aliud est, quam inuisibilis gratiae visibilis forma: vt imaginem gerat, & causa existat. Vel (vt Gregor, definiuit) sacramentum est, in quo sub tegumento rerum corporalium diuina virtus secretius operatur salutem. Vel est signum sensibile rei sacrae.

SED vnum est obseruandum (& erit secundum in ordine tractatus) quod in proximis quaestionibus diximus, quod poenitentia nihil aliud est, nisi id quo placamus Deum, & quo consequimur remissionem peccatorum, quicquid illud sit. Si enim per actum fidei nos placemus Deum, & pro peccatis satisfacemus, fides esset vera poenitentia. His duobus notatis intelligitur quaestio proposita, quia nihil aliud est quaerere, an poenitentia sit sacramentum, quam quaerere, an poenitentia sit signum sensibile institutum à Deo, quo

mediante Deus confert nobis remissionem peccatorum, vel quo placamus Deum, & reddimus illum nobis propitium. Ecce sensus quaestione. **HIS** suppositis, ponitur conclusio ab omnibus. Poenitentia est sacramentum, vel aliquod sacramentum est poenitentia. i. est signum sensibile institutum à Deo, ad consequendum remissionem peccatorum, & ad reddendum Deum propitium ipsis poenitentibus, quibus erat iratus per peccatum.

SED DVBITATVR, an haec conclusio possit probari ex sacra Scriptura. Dubium primum.

DICO quod ita: licet non inueniatur nominata poenitentia in sacra Scriptura sacramentum, id est, non dicatur formaliter quod sit sacramentum, probatur tamen sicut de baptismo, qui in Scriptura non vocatur sacramentum. Nam, sicut probamus ex Scriptura sacra quod baptismus est sacramentum: quia est signum sensibile, & confert gratiam & vitam, iuxta illud, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum coelorum. Ioã. 3. & cum sacramentum sit signum, sequitur quod baptismus sit sacramentum: ita eodem modo probatur de poenitentia ex Scriptura, quod aliquod est signum institutum à Deo ad remittenda peccata, quia Ioan. 20. dicitur, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Et Math. 16. Quodcuque solueris super terram, erit solutum in coelo. Ergo ex Scriptura habetur, quod est in ecclesia autoritas & potestas ad remittendum peccata. Constat etiam quod iurisdictio non exercetur inter homines, nisi per actum exteriorē, quicquid sit, an per solū actum exteriorē possit exerceri, an nō solū per actum exteriorē, sed etiā per interiorē: constat tamē, quod inter homines semper exercetur per actum exteriorē. Tūc sic. Est signum sensibile institutum ad istum finem. s. in remissionem peccatorum. Ergo est sacramentum. Antecedens probatur ex Scriptura sacra, & hoc dicimus esse poenitentiam. Ergo sufficienter probatur ex sacra Scriptura, quod poenitentia sit sacramentum. Et si dicas. Non probatur per citata testimonia, quod poenitentia sit sacramentum. s. de confessione, quod confessio sit illa poenitentia quae est sacramentum. Dico, quod nec ego volo illud probare pro nunc, nec illud peto: sed peto, an sit aliquod signum sensibile institutum à Deo ad remittenda peccata, & hoc probauimus, quod ita, testimonijs illis sacrae Scripturae, siue illud signum sit confessio, siue aliud quoduis.

SECUNDO, probatur hoc auctoritate ecclesiae in cap. Ad abolendam. extra de haereticis. Vbi numeratur confessio peccatorum inter sacramenta. Et dicitur ibi. Qui aliud vel aliās senserit de sacramentis, quam ecclesia Romana sentit, est haereticus.

TER TIO, etiam in concilio Florenti. sub Eugenio. 4. idem habetur. Et ita probabatur conclusio testimonijs

testimonijs sacrae scripturae & ecclesiae, & idipsum diffinitur in concilio Tridenti.

S E D est notandum, quod licet omnes Christiani pij fateantur, quod sit aliquod sacramentum ad remittenda peccata, non tamen vocat eodem nomine, ut patet: quia in cap. Ad abolendam. vocatur confessio peccatorum, & alibi vocatur poenitentia. Et ideo Dur. in. 4. d. 14. q. 3. dicit, quod non debet vocari, nisi sacramentum confessionis, & absolutionis. Probat: quia partes integrantes hoc sacramentum sunt confessio, & absolutio, non autem actus, nec habitus poenitentiae. Ergo non debet vocari sacramentum poenitentiae. Ad hoc argumentum respondet Capre. in. 4. d. 14. q. 1. quod hoc sacramentum propriissime vocatur sacramentum poenitentiae, & proprius quam sacramentum confessionis: sicut Dur. appellat. Probat: quia poenitentia (ut dicit August. lib. de vera & falsa poenitentia. cap. 19.) est tentio poenae: quia poenitere (dicit) est poenam tenere. Sed omnia quae concurrunt ad hoc sacramentum, sunt poenalia. Ergo merito dicitur sacramentum poenitentiae: quia in hoc sacramento est contritio, quae est afflictio cordis, & confessio etiam poenalis est, & est prosecutio poenae impositae a sacerdote. Ergo merito dicitur sacramentum poenitentiae.

S. THOMAS in. 4. d. 16. q. 1. ar. 1. q. 2. ad. 1. dicit, quod in sacramento sunt 3. partes, contritio, confessio, & satisfactio, & dicit quod sacramentum accepit nomen ab ultimo: ut saepe contingit rem denominari ab ultimo, ut patet de Petro, qui est ens & substantia, & ultimo est homo, & ita non dicitur ens, sed homo. Similiter est sacerdos, diaconus, & subdiaconus, ultimo sacerdos, & ab illo denominatur. Et ad argumentum Dur. nego maiorem: quia contritio est vera pars poenitentiae: ut postea dicemus. Et S. Thom. dicit, quod contritio est pars sacramenti, infra. q. 31. ar. 1. & 2. atque in. 4. dist. 16. q. 1. Et in hoc errat Dur. quia putat, quod contritio non est pars sacramenti. Secundo errat: quia illa quae ipse fatetur, quae sunt in poenitentia, sunt poenalia, & licet omnia illa cessarent, est ratio, quam posuimus: quia poenitentia ordinatur ad remissionem peccatorum, & cum hoc sacramentum sit institutum in remissionem peccatorum, quicquid illud sit, illud est poenitentia. Et loqui, ut Dur. loquitur, est loqui improprie. Et probatur, quia Paul. ad Hebr. 6. vocat baptismum poenitentiam: quia baptismus remittit peccata. Impossibile (inquit) est eos, qui semel illuminati sunt, &c. rursus renouari ad poenitentiam. Paul. enim dicit, quod postquam perdidit innocentiam baptismalem, non possunt homines illam recuperare: quia baptismus non est iterabilis. Et Petrus Actorum. 2. dicit. Baptizetur vnus quisque vestrum in remissionem peccatorum. Et ideo Paulus appellauit baptismum, poenitentiam: quia remittit peccata. Ergo etiam merito sacramentum confessionis, melius vocabitur sacra-

mentum poenitentiae: quia est in remissionem peccatorum.

DUBITATUR quid est hoc sacramentum. Pro quo accipitur? Pro confessione, aut pro absolutione?

Dubium secundum.

A D H O C dicit Sco. in. 4. d. 14. q. 4. & d. 16. q. 1. quod tota essentia sacramenti & totum sacramentum nihil aliud est, quam absolutio, & hanc opinionem sequuntur Okam, Gabriel, Maior, & alij. Vnde ponunt mirabilem finitionem. Gabr. enim in. 4. d. 14. q. 2. sic diffinit. Poenitentia, est absolutio hominis poenitentis, a sacerdote habente iurisdictionem facta, ex institutione diuina efficaciter conferens salutem. Est satis prolixa diffinitio. Dicit, habente iurisdictionem, quia si non habeat iurisdictionem, non erit sacramentum poenitentiae. Non reprehendo diffinitionem: nisi quia est prolixior, quam exigat natura diffinitio. Isti enim doctores omnes solunt difficultates & determinant per suas finitiones ex suo capite.

P O S S E T quis forte dubitare, an requiratur ordo ad absoluendum aliquem. Dicit Gab. quod ita, & quod iam explicuit in diffinitione, quando dixit a sacerdote habente iurisdictionem, &c.

P O S S E T quis etiam dubitare, an alius a Christo potuit instituire sacramentum poenitentiae. Dicit Gab. quod iam dixit in definitione, quod non. **D I C O** igitur quod diffinitiones debent esse communes omnibus diffinientibus: quia alias essent dubiae & opinabiles: cum tamen pertineant ad actum intellectus, ut patet per Aristo.

E T probatur a Gabr. quod poenitentia sit absolutio: quia sacramentum confert gratiam. Sed sola absolutio est causa remissionis peccatorum. Ergo sola absolutio est sacramentum poenitentiae. **S E D** ego ostendam prius quod haec ratio nil valet. Secundo dicam, quid est sacramentum poenitentiae, & pro quo accipitur.

E T Q V O ad primum arguitur hoc modo. Baptismus non est sola forma, quia baptismus est absolutio, & forma sola non est absolutio. Sed verba operantur in baptismo magis quam aqua. Ergo nec poenitentia est sola absolutio.

S E C V N D O. Eucharistia non est sola illa verba, Hoc est enim corpus meum, esto quod per illa verba conficiatur sacramentum. Ergo nec poenitentia est absolutio, &c. esto quod absolutio esset sola causa remissionis peccatorum. Et denique in nullo alio sacramento, dicimus quod sit eius forma. Ergo nec poenitentia est absolutio, quae est sua forma.

S E C V N D O dico cum S. Thom. infra. q. 27. artic. ultimo, falsum esse, quod isti dicunt, causam remissionis esse solam absolutionem sacerdotalem: immo etiam confessio est causa absolutionis & remissionis peccatorum, licet absolutio sit principaliter: quia alias in habente se mere negatiue, sine confessione operaretur absolutio

absolutio, quod est falsum. Idē dico de baptismo, Ablutio est causa gratiae, & concurrat ad illum effectum, licet non ita principaliter sicut verba. **E T** confirmatur hoc: quia (vt diximus supra. q. 3. ar. 1. & super Magist. d. 2.) sacramenta sunt causa gratiae, ad hunc sensum. Quia iste baptizatur, datur ei gratia, sed huic remittuntur peccata, quia confitetur. Ergo non solum absolutio: sed confessio est causa gratiae, id est, ratione confessionis datur gratia.

TERTIO probatur: quia secundum istos recentiores, sacramenta sunt causa gratiae sine qua non: quia secundum S. Thom. & antiquos, sacramenta sunt vera causa gratiae influens. Sed confessio est sine qua non daretur gratia, etiam eo modo absolutio. Ergo non potest illa opinio Scoti probabiliter defendi. Et confirmatur, quia hoc est dicere, sacramentum baptismi, id est, sacramentum quod est baptismus: quia capitur ille genitiuus intransitiue. Et ita sacramentum poenitentiae, est sacramentum quod est poenitentia. Sed absolutio non est poenitentia. Ergo manet probata conclusio quod sacramentum poenitentiae non est absolutio.

DVRANDVS non ponit distincte conclusionem, sed ex verbis eius constat, quod poenitentia est totum aggregatum ex confessione & absolutione. **SED** contra. Contritio actus interior, est pars poenitentiae. Ergo poenitentiae sacramentum deberet esse ex omnibus illis aggregatum.

PRO HVIVS solutione est notandum, quod licet in entibus naturalibus nomen totius significet compositum ex omnibus partibus, vt homo tenetur pro materia & forma, & non pro vno illorum solo: non est ita in compositis artificialibus & accidentalibus, quia aliquando accipiuntur pro vna parte, & pro minus principali, vt constat de statua, quae pro sola materia accipitur, vt ait Aristoteli. quod tota essentia rei artificialis, est materia. Vnde statua est aurum: & phiala est argentum. Et idem est in compositis accidentalibus, quia album non accipitur pro aggregato ex corpore & albedine, aliis haec esset falsa, Album est animal, quia animal non est aggregatum ex corpore & albedine. Nec accipitur pro forma. scilicet pro albedine, sed pro materia. scilicet pro subiecto. At sacramenta sunt quaedam artificialia, quia sunt quaedam instituta, quae Deus fecit ad placitum ad illum finem scilicet ad sanctificandum. Et ideo sequendo communem regulam artificiatorum, potius poenitentia debet dici confessio, quam absolutio: quia tota substantia rei artificialis est materia. Et hoc, etiam potest dici in alijs sacramentis, quod sacramentum baptismi accipitur pro ipsa ablutione, & sacramentum Eucharistiae pro speciebus. Et secundum hoc posset dici, quod poenitentia accipitur pro confessione, & non pro absolutione. Et ita vocatur poenitentia in cap. Ad abolendam, sacramentum confessionis. Sed quia illa regula non semper habet verum in artificialibus: vt constat in medicinis, semper enim

medicina accipitur pro toto aggregato ex omnibus partibus componentibus, licet virtus sit in vna parte potius quam in alia, vt constat, quia unguentum fit ex sandalis & cera, & accipitur pro omnibus illis. Et sic posset dici, quod poenitentia accipitur pro confessione, & contritione, & alijs partibus. Et ita dicit Marsilius in quarto. q. 10. ar. 1. cō. 1. Vbi dicit, quod poenitentia est multa. scilicet aliquid sensibile, vt confessio, & aliquid insensibile, vt contritio & dolor interior. Cum ergo habeat tres partes. scilicet contritionem, confessionem vbi includitur absolutio, & satisfactionem, pro omnibus illis accipitur. **SED CONTRA** potest esse sacramentum poenitentiae, esto non habeat illas omnes partes, quia non requiritur quod sit satisfactio, quia si quis confitetur, & antequam sacerdos iniungat poenitentiam, absoluat ipsum, & ille postea non vult recipere poenitentiam, erit verum sacramentum, & sine satisfactione, immo potest esse sine contritione. Ergo non est poenitentia aggregatum ex omnibus illis partibus.

AD hoc dico dupliciter. Prius, quod illae partes sunt de integritate & perfectione sacramenti, sed non de essentia: sicut homo accipitur pro aggregato ex pedibus & manibus, tamen si Petrus perdat manum, nihilominus accipitur pro illo, homo, quia illae partes non sunt de essentia, sed de perfectione, est enim homo, non tamen perfectus. Et ita dico de hoc sacramento. Poterit manere sacramentum poenitentiae, ita quod maneat tota essentia sacramenti, etiam si deficiat aliqua pars, sed non erit perfectum: sicut manet idem homo cum tota essentia hominis sine manibus, sed non est perfectus homo. **SECVNDO** dico, quod nunquam est sacramentum poenitentiae sine actu interiori, quae est satisfactio pro culpa. Et ita nunquam est sacramentum poenitentiae, sine contritione & satisfactione: quia satisfactio illa vltima est pro poena. Et per contritionem intelligo dolorem illum de peccatis. **SED** quid est dicendum de hoc secundum S. Thom. scilicet an sacramentum poenitentiae sit aggregatum ex illis partibus.

DICO, quod S. Tho. nihil dixit de hoc. Et benefecit: quia haec omnia sunt inutilia. Sed videtur conformis ad dicta S. Tho. quod poenitentia accipitur pro toto aggregato: quia hic ad secundum, facit argumentum, quod poenitentia non sit sacramentum, quia sacramenta dantur a ministris ecclesiae, sed hoc sacramentum non confertur a solo ministro, quia oportet quod poenitens ponat aliquid, & S. Tho. respondet, quod hoc est particulare in hoc sacramento: quia in sacramento poenitentiae sunt actus humani, qui proueniunt ex inspiratione interna. Vnde materia non exhibetur a ministro, sed a Deo interiori operante, sed minister exteriori exhibet complementum poenitentiae, dum absoluit. Vnde videtur, quod absolutio non sit sacramentum secundum eum. Et in solutione ad tertium dicit, quod sacramentum est tantum actus poenitentis,

Dubium
tertium.

tis, quam absolventis. Ergo est cōforme dictis. S. Tho. quod poenitētia est aggregatū ex partibus. **PRAETEREA** Dubitatur, quia in. 4. d. 4. Magister sententiarum ponit. di. quam ipse accipit ex Augu. & dicit, quod in quolibet sacramēto inveniuntur tria. s. sacramentum tantum, sacramentum & res simul, & res tantum: sicut in baptismo, ablutio est sacramentum tantum, character est res & sacramentum simul, quia est signū gratiæ, & res signata per sacramentum est dispositio ad gratiam. Res autem tantum, est gratia. Arguitur hoc modo, tertio argumēto. S. Thom. In omni sacramēto inveniuntur ista tria. In poenitentia autem non inveniuntur ista tria. Ergo non est sacramentum. Ad hoc. S. Tho. negat minorem: quia confessio & absolutio sunt sacramentum tantum, contritio est res & sacramentum, & gratia est res tantum, quia significata per sacramentum, contritio est res, quia dispositio ad gratiam, & sacramentum, quia est signum gratiæ. Et. S. Tho. in. 4. d. 1. q. 1. ar. 4. disputat, an sacramēta sint causa gratiæ. Et ponit opiniones multas. Quarum vltima est, quod sacramenta nō attingunt immediate ipsam gratiam, sed produciunt aliquam dispositionem, quæ attingit gratiam. i. attingit gratiam dispositiue. Et dicit illa opinio, quod illa dispositio est character. Sed quid de sacramentis quæ non produciunt characterē? Dicit. S. Tho. quod produciunt aliam dispositionem quæ dicitur ornatus, quæ est res & sacramentum simul. Est res, quia est effectus sacramenti, & est sacramentum, quia dispositio ad gratiā. Sed hīc nihil dicit de illo ornatu. Et si hīc loqueretur. S. Tho. conformiter ad illa quæ dixit in quarto, deberet dicere hīc, quod res & sacramentum est ornatus ille, & non contritio.

SED, an iste ornatus sit ponendus? Pro huius dubij solutione nota, quod. S. Thom. 1. secundæ. q. 12. ar. 3. dicit, quod sicut anima rationalis est forma perfecta, & non potest introduci in materia nuda, nisi præcedat aliqua dispositio: sic gratia est forma perfecta: quæ prærequirit dispositionē ad introductionem suam. Et non solū quod non sit peccatum, sed oportet quod sit dispositio positiva disponens animam ad gratiam. Ex hoc Capreol. d. 1. in. 4. q. 1. in solutionibus ad argumenta contra tertiam conclusionem, & Palud. d. 1. & di. 14. dicit, quod ita est quod omne sacramentū nō imprimens characterem imprimit quandā dispositionē, quæ est qualitas realis in anima ad hoc quod veniat Spiritus sanctus. Et hī doctores vocant illam dispositionem ornatum animæ: quia ornat animam. Non potuerunt melius vocare.

SED Caiet. tenet contrarium tanquam probabilius hīc. Et ante eum tenuerunt aliqui viri docti, vt Ioannes Fanarius, quod hoc ornatum quod dicitur de isto ornatu est figmentū, non habens fundamentum in Scriptura sacra. Et licet Caiet. dicat, quod est opinio probabilis illa Palud. Ego au-

tem dico, quod est insustentabilis. **ET** ad illud, quod. S. Thom. in. 4. ponit illum ornatum. Respondetur, quod inde est magnum argumentū, quod reuocauit hīc in summa tāquam improbabile: quia quādo. S. Thom. aliquid dixit in scriptis, & idem tractans in summa reliquit, reliquit vel tanquā falsum, vel friuolum, aut inane. Et maximè, quod in. 4. loquebatur ex mente aliorū, licet dicat, quod illa opinio est probabilior: sed cum non dixerit aibi, etiam in scriptis, & illic nō disputaret illud ex professo, & in summa, vbi discretissime loquitur de sacramentis, illud reliquit tanquam omnino falsum: maxime quia in summa loquitur de characterē, & nihil dicit de hoc ornatu. Ergo nullo modo est tenendum. Et ad illud. S. Thom. 1. sec. vbi ipsi figunt pedem. s. quod requiritur dispositio ad gratiā. Dico, quod intelligitur de adultis. s. illa dispositio oportet quod sit per actum liberi arbitrij, & quod homo disponat se per proprium actum. De pueris autem, qui nō possunt se disponere, sacramentum est dispositio ad gratiam, & in omnibus illis, qui non possunt habere proprium actū. Et quod hæc esset mens. S. Tho. constat ex suis dictis ibidē, & ipse se exponit hoc modo.

Articul. secundus.

Vtrum peccata sint propria materia huius sacramenti.

D SECUNDVM sic proceditur. Videtur quod peccata nō sint propria materia huius sacramenti. Materia enim in alijs sacramētis per aliqua verba prolata sanctificatur. ¶ Sanctificata effectū sacramēti operatur. Peccata autē non possunt sanctificari, ¶ contrariantur effectui sacramenti, qui est gratia remittens peccata. Ergo peccata non sunt materia propria huius sacramenti. **PRAETEREA**. August. dicit in lib. de poenitentia. Nullus potest inchoare nouā vitā, nisi eū veteris vitæ poeniteat. Sed ad vetustatē vitæ pertinent, non solū peccata, sed etiā poenales presentis vitæ. Nō ergo peccata sunt propria materia poenitentiæ. **PRAETEREA**. Peccatorū, quoddā est originale, quoddā mortale, quoddam veniale. Sed poenitentiæ sacramentū non ordinatur

dinatur contra originale peccatum, quod tollitur per baptismum, neque contra peccatum mortale, quod tollitur per confessionem peccatoris, nec etiam contra veniale, quod tollitur per confessionem peccatoris, & per aquam benedictam, & alia huiusmodi. Ergo peccata non sunt propria materia poenitentiae.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit. 2. Corin. 12. Non egerunt poenitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam gesserunt.

RESPONDEO dicendum, quod duplex est materia. scilicet proxima & remota. Sicut statua proxima materia est metallum, remota vero aqua. Dicitur est autem, quod materia proxima huius sacramenti sunt actus poenitentis: cuius materia sunt peccata, de quibus dolet, & quae confitetur: & pro quibus satisfacit. Unde relinquitur, quod remota materia poenitentiae, sunt peccata non acceptanda, sed detestanda, & destruenda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de proxima materia sacramenti.

AD SECVNDVM dicendum, quod vetus & mortalis vita, est obiectum poenitentiae, non ratione poenitentiae, sed ratione culpae annexae.

AD TERTIVM dicendum, quod poenitentia quodammodo est de quolibet peccatorum genere: non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali, est poenitentia proprie & principaliter. Proprie quidem: quia proprie dicimur poenitere de his, quae nostra voluntate commisimus. Principaliter autem: quia ad deletionem peccati mortalis, hoc sacramentum est principaliter institutum.

DE peccatis autem venialibus est quidem poenitentia proprie, in quantum sunt nostra voluntate facta: non tamen contra haec principaliter est hoc sacramentum institutum.

DE peccato vero originali, poenitentia nec principaliter est (quia contra ipsum non ordinatur hoc sacramentum, sed magis baptismus)

nec etiam proprie: quia peccatum originale non est nostra voluntate peractum, nisi forte in quantum voluntas Adae reputatur nostra: secundum modum loquendi, quo Apostolus dicit Romanor. 5. In quo omnes peccaverunt. In quantum tamen large accipitur poenitentia pro quacumque detestatione rei praeteritae, potest dici poenitentia de peccato originali, sicut loquitur Augustinus in lib. de poenitentia.

IN HOC art. 2. tractatur de constitutione huius sacramenti poenitentiae, ex quibus. scilicet constituitur. Cum enim omne compositum constet ex materia & forma. Et poenitentia est compositum. Ergo oportet, quod constet ex materia & forma. Dubitatur igitur quae sit materia poenitentiae. S. Tho. hic respondet, quod in omni artificio est duplex materia. Propinqua. scilicet & remota: sicut in Eucharistia materia propinqua est panis, remota vero est massa & triticum: & in baptismo materia remota est aqua, & propinqua est ablutio, siue distingatur ablutio ab aqua, siue non. Sic igitur in hoc sacramento duplex est materia. Remota, quae est peccata detestanda, & confessio, quae est materia propinqua. Unde si non sunt peccata, non potest esse poenitentia, nec ut est sacramentum, nec ut est virtus. Sed haec. scilicet materia remota, quae sunt peccata, non sufficit ad poenitentiam sacramentum: sed oportet quod fiat aliud. scilicet detestatio peccatorum, nempe, quod sit dolor de peccatis: sicut si non esset frumentum, non esset panis, sed hoc solum non sufficit ad hoc, quod sit panis, immo oportet quod fiat massa, & decoquatur. Ita dicendum est de peccatis, quod oportet, quod fiat alia materia. Et hoc quo ad titulum quaestionis, & quo ad literam. S. Thomae.

SED ad hanc quaestionem distinctius respondetur aliquibus propositionibus.

PRIMA est. Peccata sunt materia remota huius sacramenti, confessio autem cum dolore, & detestatione peccatorum, est materia propinqua huius sacramenti. In hac quaestione non est magna difficultas.

SED est hic notandum, quod in sacramenti dicitur materia metaphorice: quia sicut in naturalibus praecedit materia, ita etiam in sacramenti id, a quo habet initium, & est primum, vocamus materiam. Et, quia dispositiones se tenent ex parte materiae: ita etiam in sacramenti dispositiones se tenent ex parte materiae ad gratiam.

VNDE sequitur, quod ille qui nullum habet peccatum, non est capax huius sacramenti: quia non potest esse confessio, nisi ubi sunt peccata.

Secundo

SECUNDO sequitur, quod illud, quod solet ab aliquibus dici de beata Virgine (& tribuitur Alberto magno) quod cōfitebatur beato Iohanni, quod non laudabat Deum, vt tenebatur, quod non referebat gratiam pro beneficijs &c. esse fabulosum.

Dubium
primū.

DVBITATUR prius quæ peccata sunt materia huius sacramēti, an. s. venialia vel mortalia, aut sola venialia sufficiant pro materia huius sacramenti.

DICO ad hoc prius, quod de hoc postea dicemus, quando quæremus, an venialia remittantur per hoc sacramentum. Sed pro nunc dico secundo, cum S. Tho. hic ad. 3. arg. quod venialia sunt vera materia huius sacramenti: mortalia autē sunt vera & propria de se materia huius sacramenti.

Dubium
secūndum.

DVBITATUR secundo, an mortalia, quæ fuerunt commissa ante baptismū sint materia poenitentia.

AD HOC dico prius nos de isto dubio postea dicturos. Secundo dico quod non, sed solum ea, quæ fuerunt commissa post baptismum sunt materia huius sacramenti: quia illa, quæ fuerunt commissa ante baptismum, omnino delentur per baptismum, cui fieret iniuria, si quis de eis cōfiteretur: quia per baptismum delentur illa peccata ante commissa, & quo ad culpam, & quo ad poenam.

Dubium
tertium.

DVBITATUR tertio, an peccatum originis sit materia huius sacramenti.

DICO quod non, nec est proprie materia alicuius virtutis: sed large sumptū est materia poenitentia. s. pro detestatione mali: sicut lob detestabatur diem, in qua natus fuerat. Et ratio est: quia peccatum originis contrahitur sine propria voluntate: ideo non requiritur voluntaria poenitentia de illo.

Dubium
quartū.

DVBITATUR quarto, an peccata iam semel remissa per poenitentia sint materia poenitentia iterum.

AD HOC aliqui dicunt, quod non. Sed ego cum omni sententia theologorum dico, quod ita, & de hoc latius dicemus inferius cum egerimus de iteratione poenitentia. Et pro nunc probatur. Quia ita faciunt Christiani timorati, qui cōfentur de omnibus peccatis suis generaliter, & totius vitæ, de quibus iam particulariter fuerant confessi.

SED contra. Sāctus Thomas opusculo. 12. cap. 4. vbi tractat de forma huius sacramenti, dicit, quod materia huius sacramenti est homo peccator. Ita etiam dicit Gerson in suis floribus moralibus, quod materia sufficiens huius sacramenti est homo peccator contritus. Ergo sibi non constat doctor sanctus. Gabriel autem dicit, quod est improprie loqui, vt Gerson loquitur, quia si nil aliud fiat, & nulla alia sit materia, nisi homo peccator contritus: non erit sacramentum.

AD HOC dico, quod verum est, quod homo poenitens sponte se subiiciens sacerdoti, est materia huius sacramenti: non tamen sufficiens ad sacramentum: quia oportet, quod fiat confessio, & non est negandum, quod S. Tho. dicit. s. hominē peccatorem esse materiam huius sacramenti, nō ex qua, sed circa quam: sicut dicitur de baptismo, quod materia eius est animal rationale. i. materia circa quam vel in qua administratur baptisma.

DVBITATUR quinto, quare in hoc sacramento nō est aliqua materia, quæ sit propria materia manēs, sicut in baptismo, est aqua. Dices forsan: quia Christus non voluit. Fateor ita esse: sed oportet dare rationem quare ecclesia vitur materia manente in ordine, & in confirmatione, nempe, oleo, postquam illud non habetur in Scriptura, & non in poenitentia.

Dubium
quintū.

IDEO ad hoc Dur. d. 14. dicit, quod ratio est: quia materia requiritur in illo sacramento, per quod mancipatur homo ad cultum diuinum: sicut in baptismo consecrantur homines Deo, & mancipantur ad cultum diuinum, & ita in confirmatione.

SED contra hoc arguit Palu. ibidem, quod non sit ratio: quia in extrema vnctione est materia manens, & non mancipantur homines ad cultum diuinum: sed solum datur illud sacramentū contra reliquias peccatorum & contra reliquias infirmitatis.

IDEO manebimus in ratione. S. Tho. hic ar. 1. ad. 1. & in. 4. d. 14. quod quædam sacramēta sunt, quæ non requirunt aliquod opus exterius recipientis: & cum forma non potest esse sine materia, oportet ponere aliquam materiam, sicut in baptismo. Alia sunt sacramenta quæ requirunt actum ipsius recipientis, & in talibus sacramentis, nō oportet addere nouam materiam: sed ipsi actus exteriores, quia sunt signa sensibilia, sunt materia in tali sacramēto: quia hoc faciūt, quod facit materia in alijs sacramentis.

SECUNDO dicit S. Thom. quod quædam sacramenta sunt, quæ conferunt magnum effectum, & illa habent materiam manentem: & alia sunt, quæ non conferunt tantum effectum, & illa non habent materiam manentem.

QVOMODO autem ea, quæ exterius geruntur, sint causa sanctificationis in poenitentia, in sequentibus apparebit.

VNDE sequitur quod in illa finitione Grego. de sacramentis. s. sacramentum est, in quo sub te gumento rerum corporalium, diuina virtus secretius operatur salutem, & in illa, sacramentum est signum rei sacra: oportet, quod materiale te gumentum, vel signum sensibile materiale, accipiatur communiter pro causa sensibili, siue sit materia aliqua corporalis, siue sit actus aliquis sensibilis: vt nunc in poenitentia dictum est.

Articu